

**SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA YER ALAN
GİRİŞİMCİLİK VE KARIYER BİLİNCİ
KAZANIMLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**

EMRAH ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA YER ALAN GİRİŞİMCİLİK VE
KARIYER BİLİNCİ KAZANIMLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ
GÖRÜŞLERİ**

(Teachers and Students Views on Entrepreneurship and Career Awareness Earnings in Social
Studies Program)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMRAH ÇELİK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ILGAZ

Erzurum
Ağustos,

2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Emrah ÇELİK tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Girişimcilik Ve Kariyer Bilinci Geliştirme Kazanımlarına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri” başlıklı çalışması 27 / 08 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan ASLAN

Kafkas Üniversitesi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ILGAZ

Atatürk Üniversitesi

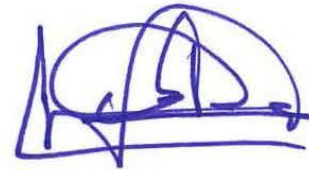
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Zekerya AKKUŞ

Atatürk Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

26 Eylül 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Y,

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Gelişimsellik Ve
Kariyer Bilinci Geliştirme Kazanımlarına Erişim Öğrenciler Ve Öğretici Gözetimleri” başlıklı
çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri
kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

27 /08 / 2019

EMRAH ÇELİK
/

- ☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle
Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki)
yıl süreyle engellenmiştir.
- ☐ Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6
(altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım sürecinde bana destek olan yüksek lisans eğitimim boyunca değerli fikirleri ve deneyimiyle bana rehberlik eden danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ILGAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam sırasında görüş ve önerilerinden yararlandığım Doç. Dr. Ramazan KAYA, Doç. Dr. Zekeriya AKKUŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak uygulama yaptığım okullarda benden yardımlarını esirgemeyen, görüş ve önerileriyle çalışmamın oluşmasını sağlayan hocalarıma ve bu okullarda öğrenim gören öğrencilere teşekkürlerimi sunarım.

Emrah ÇELİK

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER PROGRAMINDA YER ALAN GİRİŞİMCİLİK VE KARIYER BİLİNCİ KAZANIMLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Emrah Çelik

Ağustos 2019, 121 sayfa

Amaç: Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme kazanımlarıyla ilgili öğretmen ve öğrenci görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma desenleri arasında yer alan olgu bilim yöntemi kullanılmıştır. Araştırma grubunda 2016 – 2017 eğitim ve öğretim yılında Erzurum merkez ilçelerde ki farklı okullarda görev yapan on dört sosyal bilgiler öğretmeni ve yirmi dokuz yedinci sınıf öğrencisi yer almaktadır. Veriler öğretmen ve öğrenciler için iki ayrı nüsha şeklinde oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Elde edilen veriler NVIVO 11 adlı program kullanılarak içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Bulgular: Çalışma sonucunda kariyer bilinci ve girişimcilik kazanımlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Öğretmen görüşlerine bakıldığında kariyer bilinci ve girişimciliği kendi yaşam alanlarına göre ele aldıkları kariyer bilinci ve girişimciliğin birbiriyle doğrudan bağlantılı iki beceri olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Kariyer bilinci ve girişimciliğin sosyal bilgiler dersi içerisinde yer almasının önemli olduğunu vurgulamışlar ancak ders saati ve programın yoğun olmasından ötürü yeterince önem vermedikleri görülmüştür. Öğrenciler de bu konuların çok hızlı bir şekilde geçirildiğini belirterek özellikle girişimcilik konusunda bilgi sahibi olmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir.

Sonuç: Öğretmen ve öğrenci görüşleri incelendiğinde kariyer bilinci ve girişimciliğin kavram olarak kaldığı, okullarda bu konuların verimli şekilde işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersi müfredatının yoğun olduğu ve ders süresinin yetersiz olmasından dolayı öğretmenlerin bu konuları geçirip TEOG sınavına yönelik konulara ağırlık verdikleri görülmüştür. Bunun sonucunda ise öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerini özümseyemedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, kariyer bilinci, girişimcilik

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

TEACHERS AND STUDENTS VIEWS ON ENTREPRENEURSHIP AND CAREER AWARENESS EARNINGS IN SOCIAL STUDIES PROGRAM

Emrah Çelik

August, 2019, 121 Pages

Purpose: In this study, it is aimed to reveal the opinions of teachers and students about the gains in entrepreneurship and career awareness development in social studies course.

Method: In this study, the fact science method, which is one of the qualitative research designs, was used. The research group included fourteen social studies teachers and twenty-nine-seventh grade students working in different schools in the central districts of Erzurum in the 2016-2017 academic year. Data were collected by semi-structured interview form for teachers and students in two separate copies. The data obtained were analyzed by content analysis using NVIVO 11 program.

Findings: At the end of the study, teachers 'and students' opinions about career awareness and entrepreneurship gains were discussed separately. When the teachers' views are examined, it is seen that career awareness and entrepreneurship, which they consider career awareness and entrepreneurship according to their own life areas, are two related skills. They emphasized that it is important that career awareness and entrepreneurship take place in social studies course, but they did not give enough importance due to the intensive course hours and program. The students stated that these subjects were glossed over very quickly and stated that they did not have any knowledge about entrepreneurship.

Results: When the opinions of teachers and students are examined, it is concluded that these issues are not handled efficiently in schools where career awareness and entrepreneurship remain a concept. It was seen that teachers shifted these subjects and focused on the subjects related to TEOG exam because the curriculum of the social studies course was intensive and the duration of the course was insufficient. As a result, it was observed that students could not absorb career awareness and entrepreneurship skills.

Key words: Social studies, career awareness, entrepreneurship

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	5
Varsayımlar	6
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM	8
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	8
Sosyal Bilimler.....	9
Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.....	10
Sosyal bilgilerin Türkiye’de ki gelişimi	11
Sosyal bilgilerin tanımı ve kapsamı.	12
Kariyer Bilinci ve Girişimcilikle İlgili Kavramlar	14
Meslek.....	14
Kariyer.....	15
Kariyer bilinci.	15
Girişimcilik.	16
Kariyer Gelişim Kuramları	16
Ginzberg kariyer gelişim kuramı.	16
Gerçeklik dönemi (18-22 yaş aralığı).	18
Super’in rol kuramı.	18
Gottfredson’un daraltma – uzlaşma kuramı.	21
Ortaokul Döneminin Kariyer Bilinci ve Girişimciliğe Etkisi	23

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kariyer Bilinci Geliştirme ve Girişimcilik.....	25
Alanyazın Derlemesi	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	32
Yöntem	32
Araştırma Deseni.....	32
Çalışma Grubu	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Veri Toplama Aracı.....	33
Süreç ve Uygulama	33
Veri Analizi	34
Araştırmacı Rolü	34
Geçerlik ve Güvenirlik.....	35
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	36
Bulgular	36
Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	36
Öğretmenlerin kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.	36
Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Girişimcilik ve Kariyer Bilinci Geliştirmeye Etkisine İlişkin Bulgular	46
Öğretmenlerin girişimcilik ve kariyer bilincini geliştirme kazanımlarıyla ilgili uygulamaları ve kullandıkları kavramların neler olduğu, bu becerileri kazandırma yeterliliklerine ilişkin bulgular.	61
Öğretmenlerin girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme konularının kazandırılmasında karşılaştıkları problemler ve bu problemlere yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular.	72
Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular	80
Öğrencilerin, meslek, kariyer, kariyer bilinci ve girişimci kavramları hakkındaki düşüncelerine yönelik bulgular.	81
Öğrencilerin Kariyer Bilinci ve Girişimcilik Bağlı Üzerine Görüşlerine İlişkin Bulgular	91
Öğrenciler Kendi Kariyer Bilinci ve Girişimcilik Yeterlilikleri Hakkında Görüşlerine İlişkin Bulgular	93
Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin Girişimcilik ve Kariyer Bilinci Geliştirmeye Etkisine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular.....	100
BEŞİNCİ BÖLÜM	109
Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	109

Sonuç.....	109
Öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar.	109
Öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar.	115
Öneriler	118
Uygulayıcılara yönelik öneriler.....	118
Araştırmacılara yönelik öneriler.	119
KAYNAKÇA	120
EKLER	124
EK 1. Öğretmen Görüşme Formu	124
EK 2. Öğrenci Görüşme Formu	126
Ek 3: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Formu	128
ÖZ GEÇMİŞ.....	129

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi İçerisinde Yer Alan Kariyer Bilinci ve Girişimcilik Ara Disiplin Ve Program Kazanımları	26
Tablo 2. Kariyer Bilinci Geliştirme Ders ve Ara Disiplin Kazanımları.....	27

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Öğretmenlerin kariyer kavramı hakkında ki görüşleri	37
Şekil 2. Öğretmenlerin kariyer kavramına yönelik düşünceleri.	37
Şekil 3. Kariyer bilinci tanımına yönelik öğretmen görüşleri.	38
Şekil 4. Öğretmenlerin kariyer bilinci kavramına yönelik düşünceleri.	39
Şekil 5. Öğretmenlerin girişimcilik üzerine yaptıkları yorumlar	40
Şekil 6. Öğretmenlerin girişimcilik kavramını tanımlamasına yönelik görüşleri.	40
Şekil 7. Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik becerileri arasındaki ilişkiye dair görüşleri.	42
Şekil 8. Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik ilişkisine yönelik görüşleri.	43
Şekil 9. Kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine dair öğretmen görüşleri	45
Şekil 10. Öğretmenlerin ilköğretim döneminin kariyer bilinci ve girişimciliğe etkisine dair görüşleri.	47
Şekil 11. Öğretmenlerin ilköğretim döneminin önemine ilişkin hangi yönde görüş belirttiğine dair görüşleri.	47
Şekil 12. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimciliğe dair görüşleri.	51
Şekil 13. Öğretmenlerin sosyal bilgilerin önemine ilişkin düşünceleri.	52
Şekil 14. Sosyal bilgiler öğretim programının yeterliliğine dair öğretmenlerin düşünceleri.	55
Şekil 15. Öğretmenlerin ders saati yeterliliğine dair düşünceleri.	57
Şekil 16. Sosyal bilgiler ders kitabının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri.	58
Şekil 17. Sosyal bilgiler ders kitabının yeterliliğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri.	59
Şekil 18. Öğretmenlerin ders işleme yöntemlerine ilişkin model.	61
Şekil 19. Öğretmenlerin ders işleme yöntemlerine ilişkin görüşleri.	62
Şekil 20. Öğretmenlerin ölçme süreci hakkındaki görüşleri.	64
Şekil 21. Kariyer bilinci ve girişimcilik kazanımlarının edinilmesinde öğretmenin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri.	66
Şekil 22. Öğretmenler kendilerinin kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerine sahip olma durumlarına ilişkin görüşleri	68
Şekil 23. Şekil öğretmenlerin kariyer bilincine sahip olma durumlarına ilişkin görüşü.	69
Şekil 24. Öğretmenlerin girişimcilik becerisine sahip olma durumunu gösterir grafik.	71
Şekil 25. Karşılaşılan problemlere ilişkin öğretmen görüşleri	73

Şekil 26. Kariyer bilinci ve girişimcilik kazanımında karşılaşılan problemlere ilişkin öğretmen görüşleri	73
Şekil 27. Kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin kazanımına ilişkin öğretmenlerin önerileri.	76
Şekil 28. Öğrencilerin meslek kavramına ilişkin tanımlamaları.	81
Şekil 29. Öğrencilerin meslek kavramı üzerine hangi yönde görüş belirttiğini gösterir grafik.	82
Şekil 30. Öğrencilerin kariyer kavramına ilişkin görüşleri	83
Şekil 31. Öğrencilerin benzer kariyer tanımlarına ilişkin görüşleri	84
Şekil 32. Öğrencilerin kariyer bilincine dair düşüncelerini gösteren model.	85
Şekil 33. Öğrencilerin kariyer bilinci kavramına dair düşünceleri.	86
Şekil 34. Öğrencilerin girişimcilik kavramını tanımlamalarına ilişkin görüşleri.	88
Şekil 35. Öğrencilerin girişimci kavramına ilişkin görüşlerine ilişkin görüşleri.	88
Şekil 36. Öğrencilerin girişimci birey özelliklerine ilişkin görüşleri.	90
Şekil 37. Öğrencilerin girişimci birey özellikleri hakkındaki düşünceleri.	91
Şekil 38. Kariyer bilinci ve girişimcilik ilişkisi hakkında model.	91
Şekil 39. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik bağı üzerine düşünceleri.	92
Şekil 40. Öğrencilerin kariyer hedefi ve girişimci yönlerini etkileyen unsurlara ilişkin görüşleri.	94
Şekil 41. Öğrencilerin kariyer hedefi ve girişimci yönlerinde etkili olan unsurlar üzerine görüşleri	94
Şekil 42. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimciliğe sahipliklerine yönelik görüşleri.	97
Şekil 43. Öğrencilerin kariyer bilincine sahip olma durumlarına ilişkin görüşleri	98
Şekil 44. Öğrencilerin girişimci olma durumlarına ilişkin düşünceleri.	99
Şekil 45. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik yönlerinde hangi dersin etkili olduğuna ilişkin görüşleri.	101
Şekil 46. Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimcilik konularının yeterliliğine dair öğrenci görüşleri.	102
Şekil 47. Öğrencilere göre öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularının işlenişinde kullandıkları yöntemler.	103
Şekil 48. Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularının işlenişinde kullandıkları yöntemlere ilişkin öğrenci görüşleri.	103
Şekil 49. Girişimcilik konularının işlenişinde kullanılan yöntemlere dair öğrenci görüşleri.	104
Şekil 50. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik önerilerini.	105

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKT	: Aktaran
E1	: Eğitimci1
EURYDİCE	: Education Information Network in the European Community
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	: National Council for the Social Studies
TDK	: Türkiye Dil Kurumu
TEOG	: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
Vb	: Ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Günümüz dünyasında teknolojinin hızla ilerlemesi, birçok alanda çeşitli değişim ve yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Bazı ülkeler hızla büyürken, bir kısım ülkeler de çağın bilgi ve birikiminin çok gerisinde kalmıştır. Ülkelerin gelişmiş veya geri kalmış durumda olmasında, eğitimin büyük rolü olmuştur. Gelişmiş ülkeler çağın gereksinimlerine uygun bir eğitim sistemi kurarak hızlı bir şekilde büyümelerini gerçekleştirmektedirler. Bunun nedeni, hızla değişen dünyada bilgiyi yöneten, girişimcilik yönü yüksek, karar verme yetisine sahip, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ilerleyen bireylerin yetişmesini sağlamalarıdır. Gelişmiş ülkelerin bireyin üretken, başarı odaklı ve ilerlemeye açık özellikler kazanmasını gerçekleştiren bir eğitim anlayışına sahip oldukları söylenebilir. Bu anlayışa sahip ülkeler, bireyin yeteneklerini tam olarak ortaya koyacağı eğitim ortamı oluşturarak, kişilerin kendi özelliklerine uygun meslek tercihinde bulunmasını sağlamaktadır (Canal, 2013). İlgi ve istidatları doğrultusunda yaşamına yön veren bireyler, sosyal ve ekonomik olarak ülkelerinin kalkınmasını gerçekleştirir. Bunun temelinde ise, kişinin bireysel mutluluğunu sağlaması yatmaktadır. Çünkü bireyin mutluluğunun temini için yeteneklerine uygun iş ve mesleğe sahip olması gerekmektedir.

Toplum hayatında insanlar bir meslek sahibi olma, bir iş yapma ve etkin olma ihtiyacı hisseder. İnsan ile yaşam arasında en güçlü bağ onun mesleği ve işidir. Geçmişten günümüze kadar iş kavramına yüklenen anlam sürekli değişmiştir. Fakat işin insanların yaşamını etkileme gücü ve toplum içindeki önemi değişmemiştir. Bireyin yaşamının merkezinde iş yer alır. İnsanları tanıtan kimliğini oluşturan ve toplum içerisinde konumunu ifade eden önemli unsurlar arasında bireyin işi ve mesleği yer alır. Bireyin işi, düşüncesine ve yaşam biçimine de şekil verir. Kişinin çalışma ortamı, kimlerle ilişki kurduğu ve yaşam tarzı gibi birçok durum mesleğiyle ilişkilidir (Yeşilyaprak, 2012).

Kişinin toplum içerisindeki konumu, kişiliği ve hayata bakışı büyük oranda, mesleğiyle ilgilidir. Bireyin kişiliğine uygun kariyer tercihlerinde bulunması, sadece kendisi için önemli değildir. Aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplum için de hayati bir öneme sahiptir. Bunun için de bireyin doğru bir kariyer planlaması yapması ve yeteneklerini sergileyebileceği bir meslek tercihinde bulunması gerekir. Doğru kariyer planlaması, kişinin toplum içerisinde etkin ve başarılı olmasını beraberinde getirir. Bireyin başarısı toplumun

refah seviyesinin artmasını, sosyal ve ekonomik olarak ülkenin kalkınmasını sağlamaktadır. Ülkelerin bu kalkınmayı gerçekleştirmesi için bireylerin kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerini kazanabilecekleri bir eğitim sistemi oluşturmaları gerekmektedir. Eğitimin amaçları arasında ülkelerin sosyal ve ekonomik olarak kalkınmasının yer aldığı söylenebilir. Gelişmiş ülkelerin eğitimin bu amaçlarını sağladığını nitelikli, kendini gerçekleştiren bireyler yetiştirmek için eğitime çokça yatırım yapmalarından anlaşılabılır. Çünkü günümüzde bilgiyi işleyen ve üreten insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçta ancak eğitimle temin edilebilir.

Günümüzde sadece bir meslek seçmek yeterli değildir. Artık nitelikli insanlara talep artmakta ve çok yönlü insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Üreten, iletişim kurabilen, problem çözen ve risk alıp başarı elde edebilen bireyler aranmaktadır. Dolayısıyla toplumda yeni fırsatlar oluşturma ve var olan kaynakları en etkili şekilde kullanma becerisi olan girişimciliğe gerek duyulmaktadır. Hemen hemen her alanda girişimci birey özelliklerine sahip kişilerin yetişmesi oldukça önemlidir. Bugün girişimci kavramının isim olarak kullanılmasının yanı sıra sıfat olarak da kullanıldığı görülebilir. Girişimci mühendis, doktor, polis, öğretmen ya da bürokrat denildiği zaman kendi alanlarında bireysel ve/veya toplumsal fayda sağlayacak yenilikçi davranış ve yaklaşımlar geliştiren bireyler olarak örnek verilebilir (Cansız, 2013).

Karar verme, başarma, problem çözme gibi özelliklere sahip olan girişimcilik becerisi, bireylerin kariyer tercihlerinde ve yaşamlarını planlamada büyük etkiye sahiptir. Bu nedenle kişilerin girişimcilik becerisini kazanması büyük önem arz etmektedir. “Girişimcilik” yaşantısı, bireylere küçük yaşlardan itibaren girişimcilik bakış açılarını ilerletmelerini sağlayacak eğitimin verilmesi ve deneyim kazandırmasıyla yaygınlaştırılır. Bu beceriyi kazandırmak için girişimciliği en fazla teşvik eden ülke olarak görülen “Finlandiya” eğitimine bakılması yeterli olabilir. Finlandiya’da girişimcilik eğitimi, ilk ve orta öğretim ile meslek eğitimi, üniversite ve lisansüstü programlarda yer alacak biçimde genişçe tasarlanmıştır (TÜBİTAK, 2011). Finlandiya’nın eğitimdeki başarısı ve bu ülkenin birçok alanda gelişmiş olması girişimciliğe ne kadar önem verdiğinin bir delilidir.

Kariyer bilinci, bireyin yaşamını planlaması yani kişinin hayatının her döneminde hayatını olumlu yönde tasarlayabilme yetisi olarak tanımlanabilir. İnsanların yaşamlarını planlarken doğru tercihte bulunmaları için, girişimci birey özelliklerine de sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü girişimcilik, bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kariyer basamaklarında kolaylıkla ilerlemesini sağlar. Bu bağlamda ele alındığında ve girişimcilik iç içe geçmiş iki beceri olarak değerlendirilebilir. Kariyer bilinci ve girişimcilik, bireylerin kariyer tercihlerinde meslek belirleme ve mesleğini olumlu yönde icra etmesi için gerekli

becerilerdir. Girişimcilik ilkokuldan başlayıp, yetişkinlik çağına kadar kazandırılması gereken, kariyer belirleme sürecinde de bireyin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ilerlemesine etki eden bir beceridir. Bu becerinin kazanılmasında en önemli rol, hayatın içerisinde yer alan bireylerin kendini bulduğu yaşantısal bir ders olan sosyal bilgilere aittir. Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere kazandırılmak istenen hedefler incelendiğinde, onların toplumsal yaşama ve değişen dünya koşullarına uyum sağlamalarını kolaylaştıran becerilere odaklanıldığı göze çarpmaktadır. Bu becerilerin başını çeken “girişimcilik” günümüz dünyasında bireylerin ihtiyacı olan temel becerilerdendir. Dolayısıyla hem sosyal bilgilerin hedeflediği beceriler arasında yer alması, hem de bilgi toplumunun ihtiyacı olan beceriler arasında olmasından dolayı girişimcilik ile sosyal bilgiler arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır (İn, 2015).

Girişimcilik becerisi, Türk Milli Eğitim Programında kazandırılması gereken ortak beceriler arasında yer alır. Sosyal bilgiler programında girişimcilik ortak becerisi daha detaylı işlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programında girişimcilik becerisinin aşamaları belirtilmiştir. Belirtilen bu aşamalar kariyer bilinci edinmeyle de ilişkilidir. MEB, sosyal bilgiler öğretim programında girişimcilik becerisinin aşamalarını 7 madde de açıklamıştır. Bu 7 madde aşağıda sıralanmıştır.

1. Meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma
2. evresindeki tanınmış ve başarılı girişimcileri tanıma
3. Kişilerin ekonomi içinde, çalışan ve tüketiciler olarak oynadıkları rolleri keşfetme
4. Eğitimin kendi gelecekleri üzerindeki önemli rolünü anlama
5. Ekonominin temel kavramlarını edinme
6. Girişimciliğin karşı karşıya olduğu zorlukları anlama
7. Yenilikçi fikirler sunma ve ürünler tasarlayabilme (MEB, 2005, s. 54).

Zaman içerisinde insanların birbirleriyle ve çevreyle etkileşimi ile yaşanan hızlı değişim, çeşitli bilgi, değer ve beceriler ortaya çıkarmıştır. Bilgi ve becerileri, yeni yetişen kuşağın hizmetine sunması nedeniyle dünyadaki hızlı değişimin sosyal bilgiler dersine yansımaması düşünülemez. Bugün dünyadaki hızlı değişim genelde tüm eğitim sistemine, özelde de sosyal bilgiler dersine önemli görevler yüklemektedir (İn, 2015). Sosyal bilgiler, bireylerin hayatının şekillenmesinde önemli bir derstir. Ayrıca bireyleri hayata hazırlamasından dolayı, meslek seçiminde önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal bilgiler öğrencilerin kariyer belirleme ve kariyer belirlemeyle ilgili gereken bilgi ve becerileri kazandığı derslerin başında gelir. Milli Eğitim Bakanlığının mesleki yönlendirme politikasının, ilköğretim düzeyindeki öğretim programlarına da yansıdığı görölmektedir. Fen

ve Teknoloji Öğretim Programı'nda mesleklere yönelik olarak önemli duyuşsal özellikler kazandırıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Türkçe Öğretim Programı'nda, mesleklerle ilgili bilgi ve beceriler, yazma ve okuma etkinlikleriyle programın içerisine konmuştur. Bu programlar içerisinde mesleki gelişim sürecini destekleyen ve mesleklere yönelik bilgi ve becerilerin yer aldığı en geniş program ise sosyal bilgiler öğretim programıdır (Gezer, 2015).

Sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçlarında, 7.sınıf sonunda öğrenciye kazandırılması amaçlanan özellikler aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

1. Birey bağımsız ve özgür bir şekilde fiziksel, duygusal yönlerinin; ilgi, istek ve kabiliyetlerinin farkına varır.
2. Meslekler hakkında yeterince bilgi edinir, mesleklerin toplum için önemli ve gerekli olduğuna inanır.
3. Birey bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
4. Ekonomiyle ilgili temel kavramları anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar (MEB, 2005, s. 7).

Bu amaçlardan da anlaşıldığı gibi, sosyal bilgiler dersinde girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme becerileri üzerine, sıklıkla dikkat çekilmektedir. Ayrıca sosyal bilgiler programı içerisinde “kariyer bilinci geliştirme” ve “girişimcilik” ara disiplinleri bulunmaktadır. Böylece girişimcilik ve bununla beraber kariyer bilinci ile ilgili bakış açısı oluşturulup, meslek tercihlerine ilişkin bilgi edinilmesi sağlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersinde girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme kazanımlarının kazanılabilirliğini, nasıl işlendiğini, bu becerilere yönelik bilgi düzeylerini öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmanın problem cümlesi; “sosyal bilgiler programında yer alan girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme kazanımlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu problem cümlesine bağlı olarak da alt problemler belirlenmiştir. Bunlar:

Öğretmen görüşlerine ilişkin alt problemler

1. Öğretmenlerin kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Sosyal bilgiler dersinin girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirmeye etkisi hakkında öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?
 3. Öğretmenlerin girişimcilik ve kariyer bilincini geliştirme kazanımlarıyla ilgili uygulamaları ve kullandıkları kavramlar nelerdir, bu becerileri kazandırma yeterliliklerine ilişkin görüşleri nasıldır?
 4. Öğretmenlerin girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme konularının kazandırılmasında karşılaştıkları problemler ve bu problemlere ilişkin çözüm önerileri nelerdir?
- Öğrenci görüşlerine ilişkin alt problemler
5. Öğrencilerin girişimci, girişimcilik, kariyer, meslek kavramları hakkında ki düşünceleri nelerdir?
 6. Öğrenciler girişimcilik ve kariyer belirleme ilişkisini nasıl yorumlamaktadırlar?
 7. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin girişimcilik ve kariyer bilincini geliştirmeye etkisi hakkında ki düşünceleri nelerdir?
 8. Öğrencilerin kendi kariyer bilinci ve girişimcilik yeterlilikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarında bireyin ilgi ve yeteneklerini geliştirip ihtiyacı olan bilgi, beceri ve davranışları kazandırıp hayata hazırlanması hedeflenmektedir. İnsanlar kendi mutluluklarını sağlayacakları bir mesleğe sahip olmaları için gerekli bilgi ve donanım temin etmelidirler. Çünkü Türk toplumunun refah ve mutluluğunun artması, birlik ve beraberlik içerisinde, sosyal ve ekonomik olarak ülkemizin kalkınması bireylerin ilgi ve istidatları yönünde yetişmesine bağlıdır. Bu yönde bireylerin yetişmesi sağlandığında, toplumumuz çağdaş uygarlığın seviyesine ulaşp lider, yapıcı ve seçkin bir konuma ulaşacaktır (MEB, 2005, s.3). Sosyal bilgiler dersi genel yapısı itibarıyla Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını, içerisinde barındıran bir derstir. Bu ders Türk toplumuyla bütünleşmiş ve ülkenin büyümesine katkı sağlayacak bireyler yetişmesini hedeflemektedir. Sosyal bilgiler dersinin bu yapısından dolayı günümüz toplumunda kendini gerçekleştiren bireylerin yetişmesi için önemli görülen girişimcilik ve kariyer bilinci konularına sosyal bilgiler öğretim programında yer verilmiştir.

Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik konularının işlenmesi yönünden diğer derslere göre sosyal bilgiler dersinin öne çıktığı görülmektedir. Fakat bu alanda yapılmış çalışmalara bakıldığında ilköğretim düzeyinde yeterince ele alınmadığı görülmektedir.

Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerileri üzerine olan bu çalışmanın, alanyazına katkı sağlayacağı düşüncesinden ortaya çıkmıştır. Kariyer bilinci ve girişimcilik birbirini tamamlayan iki beceri olarak düşünülmüş ve birlikte ele alınmıştır. Böylece bireylerin ilköğretim düzeyinde girişimcilik becerisini kazanıp kariyer bilinci edinmesinin önemini daha iyi anlayabilceği öngörülmüştür. Ayrıca araştırmanın öğrenci öğretmen ekseninde yapılmasının da alanda ilk olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Varsayımlar

Bu araştırma,

1. Çalışma grubunda yer alan öğretmen ve öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik kazanımlarına yönelik hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruları tarafsız ve içtenlikle cevapladıkları,
2. Çalışma grubunda yer alan öğretmen ve öğrenci görüşlerinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayımları üzerinden yürütülmüştür.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında Erzurum il merkezinde farklı okullarda görev yapan on dört sosyal bilgiler öğretmeni ve yirmi dokuz 7. sınıf öğrencisi ile,
2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Kariyer: Bireyin yaşamı boyunca geçirdiği olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin sonucunda oluşan genel görünüm ve mesleki gelişiminde ki ilerleme, gerileme ve duraklamaları ifade eden kavrama denir (Kuzgun, 2008).

Kariyer bilinci: Kişilerin kendi ilgi, beceri ve yeteneklerinin farkında olması, bu beceri ve yeteneklerini geliştirmek için çaba harcaması ve ilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda kariyer tercihlerini belirlemesi (Niles & Harris Bowlsbey, 2013, akt. Gezer, s.75).

Girişimcilik: Emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecinin bir üretim faktörü olarak tasarlanması, örgütlenmesi ve onun tüm riskinin üstlenilmesi (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018).

Meslek: Belli bir eğitim neticesinde kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayanan, insanların yararına olacak mal üretip hizmet vermek ve karşılığında para elde etmek için yapılan, kuralları belirlenmiş işe denir (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

İçinde bulunduğumuz yüzyılda devletlerin teknolojik olarak güç ve refah seviyesi yönünden birbirlerine üstünlük sağlayabilmek için kıyasıya yarıştıkları bir dönemdir. Devletler bu yarışta önde olmak ve diğer devletlere üstünlük sağlamak için eğitime de önem vermişlerdir. Çünkü eğitime önem vererek nitelikli ve donanımlı bireyler yetiştirmeyi ve böylece devletlerinin gelişip ilerlemesini sağlamayı amaçlamışlardır. Devletlerin gelişip ilerlemesinin hammaddesi nitelikli insan olduğundan, insana yatırım yapmak dolayısıyla eğitime önem vermek çok gerekli olmuştur. Çağımız için bu denli önemli olan eğitimin çeşitli tanımları yapılmıştır.

“İnsanın kişiliğini besleme süreci” ve “İnsan sermayesine yapılan yatırım” olarak görülen eğitim en genel anlamda davranışları istenilen yönde geliştirme ve değiştirme süreci olarak tanımlanmıştır. Eğitim, toplumun bilgi, beceri ve birikimlerinin yeni nesillere aktarılması ve bireyi istendik yönde özellikler edindirme süreci olarak ifade edilebilir (Senemoğlu, 2010).

Eğitim, insanın bedeni, zihni; toplumsal ve duygusal yeteneklerinin, bireyin davranışlarının istendik bir şekilde geliştirilmesi ve ona uygun bazı amaçlara yönelik yeni bilgiler, beceriler, davranışlar kazandırılmasına yönelik çalışmalar bütünü olarak ifade edilebilir (Akyüz, 2008). Eğitim bireyin kendini gerçekleştirme, toplum hayatına uyumunu sağlama, günümüz dünyasının değişim ve gelişim durumlarına uyum sağlamak gibi sorumlulukları ifade eder. Ayrıca eğitim, kişinin sevgi, saygı gibi duygularla ve anlayışla yardımlaşma düşüncesi içerisinde, özgün, demokratik, bağımsız davranmasını sağlar. Eğitim, insanı yaratıcı ve üretici hayata hazırlamak, bireyi karakter yönünden toplum ahlakına uygun yetiştirmek, girişimci olarak yetiştirip mesleki yeterlilik ve bilimsel bir anlayış kazandırmak gibi insanın öz gelişimine yönelik süreci ifade eder (Oktay, 2012).

Eğitim, insanın kişiliğinin gelişimini sağlar, böylece eğitim vasıtasıyla istendik şekilde kişilik gelişimi tamamlanan birey, hayatını başarılı ve mutlu bir şekilde sürdürür. Geleceğe umutla bakar. Eğitim sürecinde birey ailesiyle, çevresiyle, bulunduğu kültürel ortamlarla bütün olarak kabul edilir. Eğitim, bireyin kişilik özelliklerinin yanında bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor özelliklerinin istenilen yönde değişip gelişimine katkıda bulunur. Eğitim vasıtasıyla bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürünü, tarihini, kurumlarını

öğrenmesi; toplumdaki görevlerinin gerektirdiği davranışları yerine getirmesi, ona sağlanan olanaklardan en iyi şekilde faydalanma yollarını öğrenmesi amaçlanır. Bu da toplumda bulunan eğitim kurumlarının sayesinde gerçekleşir. Eğitim kurumları bireyi toplumsallaştırıp mutlu ve üretken bir şekilde toplumdaki sürekliliği gerçekleştirir (Erden, Tarihsiz).

Eğitimin kavram olarak tanımına bakıldığında nitelikli birey yetiştirme düşüncesi, eğitim kurumları yardımıyla istendik bir toplum oluşturma çabası eğitim programlarının amaçları arasında yer aldığı görülebilir. Bu bağlamda Türk Milli Eğitim'i genel amaçlarına bakıldığında şu ilkeler öne çıkmaktadır:

1. Anayasada belirtilen Atatürk milliyetçiliğine dayalı; milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerine bağlı, bu değerleri koruyan ve gelişimine katkıda bulunan; vatanını, milletini, ailesini sevip yüceltmek için çaba sarf eden; ülkesine karşı görev ve sorumluluklarını bilen bunu davranışlarına döken bireyler yetiştirmek.
2. Kişilik ve karakter bakımından ruh, beden, ahlak, duygu ve düşünce yapısı olarak kendini geliştiren, özgür ve bilimsel olarak düşünebilen, ileri görüşlü, insan haklarına önem veren, kişilik ve girişimciliğe önem veren, yaşadığı çevreye, topluma yönelik sorumluluk sahibi; yaratıcı, nitelikli, yapıcı bireyler yetiştirmek.
3. Bireyin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek ihtiyacı olan bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırılarak hayata hazırlanması ve kendilerini mutlu edecek ayrıca toplumsal refahın, mutluluğun sağlanmasına yardım edecek bir meslek sahibi olmalarını sağlamak, bunların yanı sıra; milli birlik ve bütünlük içinde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı hızlandırıcı ve destekleyici çalışmalar içerisinde bulunarak Türk milletini çağdaş uygarlığın yaratıcı, yapıcı, önemli bir ortağı yapmaktır (MEB, 2005, s. 3).

Sosyal Bilimler

Sosyal bilimler denince, bireyin insanla ve çevresiyle olan bağlarını inceleyen disiplinler akla gelir. Yani sosyal bilim; bireyi temel alan disiplinler topluluğu olarak kişinin bireyle, yaşadığı toplumla ve toplumun diğer kurumlarıyla olan ilişkilerini inceleyen bilim disiplinleri olarak nitelendirilir (Kabapınar, 2012).

Sosyal bilimler, konu bakımından insan ve insan tarafından oluşturulan olguları ele alan, fen, matematik, felsefe alanları ve güzel sanatların haricindeki disiplinler bütünüdür. Beşeri bilimler veya davranış bilimleri şeklinde de nitelendirilen bu bilim dallarını psikoloji, sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyasi bilimler, dil bilim, yönetim bilimleri, sağlık, demografi, coğrafya, tarih, eğitim, hukuk v.s. şeklinde belirtebiliriz (Safran, 2012).

Birey fitratından ötürü bilgiye her daim ihtiyaç duyabilmektedir. İnsanlığın bilgiye olan ihtiyacı tarihin her döneminde gözükmemektedir. Bundan dolayı bilgi olmadan yaşamın sürekliliğinden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca insanoğlunun yeni bilgilerin devamlı ve süratle ortaya çıkması bu bilgileri öğrenmesi ve tatbik etmesi güç olduğundan, edindiği bilgiyi belirli bir yöntem çerçevesinde kullanmak zorundadır. İşte bu zorunluluk sosyal bilimlerin bilimsel bir kimlik kazanmasını sağlamaktadır (Dönmez, 2003).

İnsanın fiziki çevresiyle olan ilişkileri, doğa bilimlerinin gelişmesini sağlarken, insanın toplumsal problemlere bakışı ve çözme isteği ise sosyal bilimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Doğan, 1985).

Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgiler bir disiplin olarak 1916 yılında Amerika’da ortaya çıksa da içerdiği konuların öğretimi Eski Yunan’a kadar uzanmaktadır. İlkçağlarda antik Yunan ve Roma’da okullarda sosyal bilgilerin içerdiği konular okutulmuş ayrıca Aristo ve Platon gibi ünlü düşünürler bu okullarda ders vermişlerdir. Eski bir medeniyete sahip olan Çin’de ise Sima Qian adlı ünlü düşünürün tarih dersi okuttuğu bilgisine ulaşılırken İslam dünyasında ise Taberi bu konuda önemli bir kişilik olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal bilgilerin içerdiği konuların öğretiminin Nizamiye medreselerinde başlayarak sonra gelen Türk ve İslam devletlerinde de devam ettiği görülmüştür (Bilgili, 2015)

19. yüzyılda Amerika’nın kuzey ülkeleri ile Avrupa’nın batı ülkelerinde sosyal bilgilerin içerisinde bulunan coğrafya ve tarih derslerinin eğitim programlarında aktif bir şekilde yer aldığı görülmüştür (Öztürk, 2015).

19. yüzyılın başında sanayi alanında yaşanan gelişmeler şehir nüfusunun artmasına neden olmuş bu da yeni bir eğitim programı oluşturulmasına sebep olmuştur. Özellikle sanayi faaliyetlerinin giderek arttığı Amerika kıtasının hızla göç alması günlük hayatta bazı problemlerin oluşmasına neden olmuştur. Bu problemleri çözmek ve göçmenlerin Amerikan kültürünü öğrenmesini sağlamak için eğitimciler bir program oluşturmuşlardır. Hazırlanan bu program ABD’de uygulandıktan sonra hızla birçok ülkenin eğitim programına konulmuştur (Doğanay, 2008).

ABD’de 1892 yılında, ulusal eğitim konseyi tarafından ulus toplumu anlayışını benimsetmek için coğrafya, tarih ve vatandaşlık bilgisi konularını içine alan bir ders okutulması düşünülmüş ve böyle bir dersin öğretimi uygulamaya konulmuştur. Daha sonra 1916 yılında ABD’de ilk kez müfredat alanında sosyal bilgiler terimi kullanılmaya başlanmıştır (Can, 1998).

1930'a kadar sosyal bilgilerin gerekliliği üzerinde bir takım tartışmalar sonucu programda bazı değişikliklere gidilmiştir. Yapılan değişiklikler sonucu pedagojik amaçlar göz önüne alınmış ekonomi, sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve siyaset bilimi gibi disiplinler programa konulmuştur (zmen, 2015).

1960'lı yıllardan sonra buluş yoluyla öğrenme anlayışının etkisi sonucu sosyal bilgiler anlayışı değişime uğramıştır. Yeni sosyal bilgiler anlayışında sosyal psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, antropoloji ve ekonomi konularının etkisi artmış coğrafya ve tarih konuları azaltılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1994 yılında toplanan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin sosyal bilgiler müfredatı için bazı temalar oluşturması, sonraki yıllarda hazırlanan programların bu değişiklikleri dikkate alınarak oluşturulduğu grlmştir (Tay, 2015).

Sosyal bilgilerin Türkiye'de ki gelişimi.

Sosyal bilgiler eğitiminin ülkemizde ki geçmişi İşlamiyet ncesi Türk devletlerine kadar uzanmaktadır. Ancak bu eğitimin töreler aracılığıyla yapıldığı görülmektedir. Trelerde bireyin topluma karşı sorumluluğu, devlet yöneticilerine karşı görevleri ve yöneticilerin hkmet idaresi hususunda dikkat etmeleri gereken noktalar gibi önemli yönler belirtilmiştir (Dönmez, 2015).

Türklerin İşlamiyet'i benimsemesinden sonra Farabi, İbn-i Sina, Gazali, Yusuf Has Hacı ve Kaşgarlı Mahmut gibi ünlü düşünürler sosyal bilgiler alanında yer alan derslerin okutulması yönünde çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Selçuklular döneminde kurulan Nizamiye medreselerinde din eğitimi, tıp bilimleri eğitimi, felsefe, tarih ve ahlak dersleri işlenmiştir (zkan, 2010).

Osmanlı devleti döneminde ise 1847-1848 yıllarında hazırlanan "Sıbyan Mektebi Talimnamesi" ile sosyal bilgiler dersi alanına giren konular ilk kez ilkokul programına girmiştir. Dört yıllık bu programda coğrafya dersi de yer almıştır. 1913' de çıkarılan ilköğretim geçici kanunu ile kelam, fıkıh, hadis, derslerinin yanı sıra coğrafya ve tarih dersleri de okutulmuştur. Cumhuriyetin İlanından sonra 1960 yılına kadar sosyal bilgiler alanında bir takım düzenlemeler yapılarak çeşitli dersler okutulmuştur. Sosyal bilgiler ilk kez bir ders olarak disiplinler arası bir yaklaşımla 1960'lı yıllarda benimsenmiştir (Fettahoğlu, 2011).

1968 yılında ilköğretim programlarında Sosyal bilgiler dersi yer almıştır. 1981 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatrklk dersinin 8. Sınıflarda okutulması kararlaştırılmıştır. 2005 yılında programda

bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikte NCSS tarafından ortaya atılan tematik yapıdan faydalanarak yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde disiplinler arası bir program hazırlanmıştır (Koyuncu, 2015).

Milli Eğitim Bakanlığı 2017 yılında dört ve yedinci sınıflar arasında uygulanmakta olan sosyal bilgiler ğretim programında bir takım düzenlemeler yapmış olup, tüm sınıf aralıkları için yedi öğrenme alanı belirlemiştir. Bu ğrenme alanları; Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, retim Dağıtım ve Tüketim, Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar olarak belirtilmiştir. Yapılan ğretim programı değişikliğinde yapılandırmacı yaklaşım göz önünde bulundurulurak öğrencilerin kazanması gereken değer ve becerilerin üzerinde etraflıca durulmuştur (MEB, 2017).

Sosyal bilgilerin tanımı ve kapsamı.

Sosyal bilgiler alanında önemli çalışmalar yapan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), sosyal bilgilerin tanımı üzerine kapsamlı bir tanım yapmıştır. Bu tanıma göre;

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji ekonomi coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır (Savage &Amstrong, 1996, akt. Öztürk, 2015; s.4).

Ülkemizde sosyal bilgilerin tanımı 2005 programında kapsamlı bir şekilde yapılmıştır.

Bu tanım:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizik çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu ğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005, S.51).

Sosyal bilgiler programında yer alan tanıma dikkat edildiğinde, sosyal bilgilerin kapsamına yönelik dört boyutun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. İlk boyut sosyal bilgiler dersinde bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirilmesi şeklinde ne çıkmaktadır. İkinci boyut sosyal bilimler ve vatandaşlık konularına önem verilmesi, üçüncü boyut bireyin içinde bulunduğu fiziki ve sosyal çevresiyle ilişkisinin incelenmesi ve son olarak sosyal bilgilerin toplu ğretim anlayışını benimsemiş bir ders olduğu sonucuna varılabilir (Kılıçoğlu, 2012).

Eğitim kurumlarında, sorumluluk sahibi ve toplum yararına çalışacak bireyler yetiştirme hedefiyle, sosyal bilimler içerisinde yer alan disiplinlerin bilgilerinden seçilerek öğrenim gören kişilere gerekli bilgi, beceri, davranış ve temel değerlerin kazandırıldığı çalışma alanına sosyal bilgiler denir (Erden, Tarihsiz).

Sosyal bilgiler, birçok yönden değişime ve gelişime uğrayan dünya ve ülke şartlarında bilgiyi temel alarak kararlar alıp problem çözme yetisine sahip donanımlı yurttaşlar yetiştirmek için diğer bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri birleştirerek kullanan bir yetiştirme programıdır (Deveci, 2009)

Sosyal bilgiler üzerine yapılan tanımlar incelendiğinde etkin, sorumlu ve donanımlı yurttaş yetiştirme konusu üzerinde birleştiği görülür. Bu anlayış ülke eğitiminin genel bir hedefinin olmasının yanında sosyal bilgiler dersi diğer derslere nazaran bu sorumluluğu üstlenme bakımından öne çıkmaktadır. Sosyal bilgilerin temel amacı, ülke demokrasisine ve kalkınma sürecine katkıda bulunacak üretken ve sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek olmuştur (Doğanay, 2008).

Sosyal bilgiler programı milli eğitimin temel amaçlarına paralel bir içeriğe sahiptir. Bu amaçlar doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde 7. Sınıfın sonunda öğrenciye kazandırılmak istenen genel amaçlar belirlenmiştir. “Bu amaçlar (MEB TTKB, 2005, s.7):

- 1.Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
- 2.Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
- 3.Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; lâik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
- 4.Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
- 5.Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
- 6.Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
- 7.Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.” şeklindedir.

Kariyer Bilinci ve Girişimcilikle İlgili Kavramlar

Meslek.

Meslek, insanların faydasına olacak hizmet veya mal üretmek mukabilinde gelir elde etmek amacıyla gerçekleştirilen belli bir eğitim sonucunda elde edilen sistemli bilgi ve becerilere dayanan, toplum tarafından konulan kurallar çerçevesinde yapılan etkinlikler olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2006).

Meslek, insan yaşamını maddi yönden garanti altına almakla birlikte insanların ilgi ve kabiliyetlerini ortaya koyarak kendini gerçekleştirebilecekleri ortam olarak ifade edilebilir (Çakır, 2011).

Meslek, bireyin yaşamını devam ettirmek geçimini sağlamak için seçtiği sürekli çalışma alanıdır. Sadece maddi bir kazanç sağlama yolu değil kişinin kendini

gerçekleştirmesini de sağlar. İnsanlar yaşamlarındaki diğer faaliyetlerle beraber, mesleki etkinlikler vasıtasıyla psikolojik ve sosyal gereksinimlerini karşılayarak kendilerini gerçekleştirmeye çabalarlar (Özgüven, 1999).

Kariyer.

Kariyer, son zamanlarda çalışma hayatında çok sık kullanılan kavramlardan biridir. Genel anlamda belli bir meslekte ilerleyerek yüksek bir statüye erişme olarak tanımlanırken aslında kariyer kavramını tanımlamada bu ifadelerin yetersiz kaldığı görülmektedir. Günümüzün değişen yapısından ötürü kariyer kavramı iş deneyimleri sonucu ilerleme yerine, yaşamı boyunca bilgi edinme süreci şeklinde tanımlanmaktadır (Köse 2013).

Kariyer son dönemde bireyin yaşamında sıklıkla karşılaştığı kavramlardan biridir. Bireyin hayatını sürdüreceği iş alanları seçip bu alanlarda ilerlemesi, deneyim ve beceri kazanmasıdır. Günlük hayatta kariyer ilerlemek, meslek, iş yaşamı, başarı, insanın iş hayatı boyunca üstlendiği roller ve bunlarla ilgili deneyimleri şeklinde tanımlanabilir (Erdoğan, 2003).

Aytaç'a göre kariyer; bireyin çalışabileceği, yıllarca herhangi bir iş alanında kademeli olarak ve sürekli bir şekilde ilerlemesi, deneyim ve beceri edinmesidir (Aytaç, 1997).

Kariyer, bireyin yaşamı boyunca geçirdiği olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirini takiben ortaya çıkan görünümü ve mesleki gelişim çizgisinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri şeklinde ifade edilebilir. Birey kariyeri boyunca karşısına çıkan seçeneklerin bir kısmını reddederek bir kısmını ise değerlendirerek şekillendirir. Kariyer bir mesleğe sahip olmakla tamamlanmaz çünkü kariyer hayat boyu devam eden değişebilen bir süreci kapsar. Kariyer mesleğe hazırlama, meslek vazifelerini gerçekleştirme, hizmet-içi eğitimi, boş zaman çalışmalarını, içinde bulunduğu toplumda üstlenilen farklı rollerini ve tüm bu vazifelerdeki gelişimi kapsayan bir kavramdır (Kuzgun, 2006).

Kariyer kavramının tanımları özetlenecek olursa kariyer bireyin kişisel gelişimini ifade etmektedir. Çocuklukta okul tercihlerinden tutunda meslek seçip sonraki süreçleri de içine alan olaylar dizisi olarak ifade edilebilir.

Kariyer bilinci.

Bireyin yaşamı boyunca içinde bulunduğu rolleri ve ileride üstleneceği görevleri kendi kabiliyet ve yeteneklerini tanıyabilme ve bu bağlamda bu rolleri bireysel yetilerine uygun bir şekilde değerlendirebilme şeklinde tanımlanabilir. Kariyer bilinci bireyin kendi özelliklerinin

farkında olabilme ve bu yönde yaşam örüntüsü içerisinde üstleneceği rolleri en iyi şekilde temsil edebilme olarak tanımlanabilir.

Girişimcilik.

Emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecinin bir üretim faktörü olarak tasarlanması, örgütlenmesi ve onun tüm riskinin üstlenilmesi (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018).

Marangoz'a (2012) göre girişimcilik, var olan olanakların harmanlanarak yeni bileşenler oluşturulmasıdır.

Girişimcilik, günlük hayatta, iş hayatında ve toplumun içinde çalışanların ve insanların sosyal ve ekonomik etkinliklerinin yapılmasında oluşabilecek fırsatları daha iyi kavramalarına yardımcı olan birçok disiplini içine alan şemsiye bir kavramdır (Ürper, 2013).

Girişimcilik, genellikle ekonomik faaliyette bulunan kişi olarak anlaşılır fakat bu kavramı sadece ekonomik olarak değerlendirmemek gerekir. Girişimcilik, bireyin düşünce geliştirme, faaliyete sokma, risk alma, fırsatları değerlendirme, yenilik yapma süreçlerinin tümünü kapsayan kavrama denir. Girişimci, başlatmış olduğu çalışmanın sonucunu önceden tahmin eden ve bu yönde oluşabilecek riski çekinmeden üstlenen ileri görüşlü kimsedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde girişimci bir kişilikten bahsetmiş oluruz. Böyle bir özelliğe sahip bireyi yalnızca ticari anlamda çalışmalarda bulunması gerekmez. Birey, sosyal çalışmalarda, bilimde, sanatta, mesleki çalışmalarda veya bu çalışmaların kendi düzeninin dışına çıkıp risk alacağı işlere de girişebilir. Zaten insanlığı ilerleten bu tür çalışmalar içerisinde olmalarından kaynaklanmaktadır (Eyüboğlu, 2007).

Kariyer Gelişim Kuramları

Kariyer belirleme süreci bireyin özellikleri ve seçmek istenen mesleğin nitelikleri arasında paralellik olması gibi sıradan bir olay veya savaş, miras ve ekonomik bunalım gibi beklentinin dışında gerçekleşen ani bir karar verme olmadığını gözlemleyen yazarlar, gelişim psikolojisinin bulgularından faydalanarak kariyer belirleme sürecine yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır (Kuzgun 2006).

Ginzberg kariyer gelişim kuramı.

Ginzberg vd. (1951) meslek seçimi hayatın belli bir anına özgü bir olay olmayıp öncelikle hayatın ilk 20 yılında oluşan bir süreçtir. Bu nedenle meslek tercihi değil de kariyer gelişiminden bahsetmek gerekmektedir. Kariyer gelişimi bireyin kişilik gelişimiyle doğru orantılı olup bu süreçte bireyin istekleriyle fırsatlarının uzlaştırılması beklenir. Meslek

gelişimi süreci 3 döneme ayrılır. Bu dönemler “Hayal dönemi”, “Deneme Dönemi” ve “Gerçeklik Dönemi” olarak ifade edilmektedir (Kuzgun, 2006).

Hayal dönemi (7-11 yaş).

Ginzberg vd., (1951) göre çocuklar çok küçük yaşlarda açık bir şekilde meslek tercihlerini ifade ederler. Yeni tanışılan herhangi bir çocuğa “Büyüyünce ne olacaksın?” sorusu sorulduğunda hemen hemen hepsi ilerde yapmak istediği bir meslek adı verirler. Ancak bu meslek adları zamanla zevk ilkesinden ötürü değişikliğe uğramaktadır. Bu dönemde çocuk, hoşlandığı uygulamaları barındıran mesleklere heves eder. Bunun yanı sıra çocuk zayıflığını güçsüzlüğünü güçlü yetişkinlerle kendini özdeşleştirerek oynadığı oyunlarda, imrendiği yetişkini veya masal kahramanını örnek alarak bu mesleği kendi olmak istediği meslek olarak ifade edebilir. Hayal döneminde çocuk yeteneklerini mali durumunu göz önüne almadan gerçeklikten uzak hedefler koyabilir (Kuzgun, 2006).

Deneme dönemi (11-18 yaşlar).

Ginzberg vd. göre bu dönem geçiş sürecini ifade eder. Çocuk zayıf ve güçlü yönlerini, mesleklerin özelliklerini, bu meslekler için gerekli niteliklerin neler olduğunu tanır. Çocukta zaman algısı gelişmiş ve bulunduğu dönemde sergilediği davranışların geleceğini etkilediğinin bilincine varmaya başlamıştır. Bu dönem dört evrede incelenmiştir (Bacanlı, 1995). Bu dört evre:

İlgi basmağı: 11-12 yaşları arası ilgilerin belirlendiği gelişim basamağıdır. Bu yaşlarda çocuk meslek tercihinde ilgilerin önemini anlayarak hoşlanılan veya hoşlanılmayan uygulamaları ayırt etmeye başlamaktadır. Çocuk bazı etkinlikleri reddetip bazılarını ise daha çok yapma eğilimi kazanmaktadırlar.

Yetenek basamağı: 12-14 yaşlar arası ergenler önceki yıllara göre yeteneklerinin farkına varmakta ve meslek seçiminde kabiliyetlerinin önemini anlayarak daha gerçekçi davranmaktadırlar.

Değer basamağı: 15-16 yaşları kapsayan bu evrede bireyde topluma hizmet etme gibi değer içeren yönlerini de göz önünde bulundurlar. Bir mesleğin getireceği farklı doyum olanakları tanımaya, her mesleğin farklı yaşantılar sağladığını fark etmeye başlar. Çocuk dün, bugün ve yarın bağını kurarak hayata bakar. Birey ders içi ve ders dışı uygulamalar ile meslekler arasında bağ kurmaya başlar.

Geçiş basamağı: 17-18 yaşlarında bireyin somut ve realist bir şekilde hayatı algıladığı bir dönemdir. Birey çalışma hayatı ve meslekler üzerine bilgisini zenginleştirme gayreti içerisinde dir.

Gerçeklik dönemi (18-22 yaş aralığı).

Gerçekçi dönem üç basamağa ayrılır: Bunlar araştırma, billurlaşma ve belirleme basamağıdır.

Araştırma basamağı: Araştırma basamağı bireyin üniversiteye girmesi ile başlayıp, kendine hedef olarak belirlediği alanların daralmasıyla sona erer. Üniversite döneminin başlarında birey temel düzeyde bir eğitim aldığından, hedefini tam olarak belirlememiş olabilir. Bu dönemde genç kişi, yeni deneyimler edindikçe ilgilerinde değişimler olabilir. Ayrıca son kararını verme dönemi yaklaştığından ilgi alanlarından birine karar vermesi gerekmektedir. Bu nedenle kendi yetenekleri ve mesleklerin beraberinde getirdiği olanakları daha iyi tanımak için araştırmalar yapar (Kuzgun, 2006).

Billurlaşma basamağı: Bu basamakta genç birey, ana dalını seçmesi gerekmektedir. Artık branş konusunda bir karar vermiş olmalıdır (Kuzgun, 2006).

Belirleme basamağı: Birey bu aşamada kendine özgü bir iş içerisinde yer alarak seçimini pekiştirdiği gelişim sürecinde bulunur (Kuzgun, 2006).

Super'in rol kuramı.

Super'in rol kuramı meslek alanında öz (benlik) kuramı olarak tanınır. Öz kavramı zamanla oluşup geliştiğinden Super, gelişimci psikologlar arasında yer almaktadır. Super meslek gelişimini bir meslek seçip o meslekte iş edinme evresinden ileri götürmüş, yaşamın sonuna kadar uzanan diğer gelişim dönemlerini de incelemiştir. Super meslek gelişimini şu basamaklara ayırmıştır (Siyez, 2012):

Büyüme dönemi.

Fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan hızlı bir gelişim sürecini kapsayan büyüme dönemi, bilincin oluştuğu 4. Yaştan başlayarak 14. yaşa kadar sürmektedir. Bu dönem genel olarak meslek hedefi yönünden heves ve özentî üzerine kuruludur. Çocuk yetişkinlerin telkinleriyle hedef koyar, onlara heveslenir ve yetişkinlerden etkilenerek bir takım meslekleri kendilerine hedef olarak belirlerler. Küçük çocuk mesleğin niteliğini saygınlığını bilmeden yetişkinlerin etkisinde kalarak olmak istediği mesleği ifade eder. Fakat zamanla yaşantılar arttıkça meslekler hakkında daha fazla bilgi edindikçe kendine göre mesleki hedefler koyar. Bu da okul döneminde gerçekleşir. Çocuğun yetenekleri gelişir çeşitli kimselerle etkileşime

girerek çocuk okul dönemine geldiğinde yeteneklerini geliştirir, benlik kavramı oluşur ve diğer yetişkinlerin meslekleri hakkında birçok fikir edinir (Siyez, 2012).

Güçlü olma isteği ve sevgiye olan ihtiyacından dolayı çocuk, kuvvetli bir yetişkinle kendini özdeşleştirir ve onun gibi olmak ister. Büyüdükçe özdeşleştirdiği nesneler değişerek kendini farklı rollerde hayal eder. Çocukluğun birinci derecede hayal dönemi olduğu anlaşılmaktadır. Büyüme döneminin ikinci aşamasında yeni yetmeliğin ilk evresine denk gelir. Super bu evreyi ilgi ve kabiliyetlerin davranış ve hedef belirlemede önemli olan bir dönem olarak belirtir (Siyez, 2012).

Araştırma dönemi.

Ergenlik dönemine rastlayan bu dönem 14 ve 18 yaşlarını kapsar. Bu dönem araştırma ve inceleme açısından yoğun geçen bir yaş aralığıdır. Bu dönemde ergen geçmiş döneme göre daha bilinçli olarak yetişkin rollerini inceler ve kendince dener. Yetişkinlerin rollerini denemesine rağmen onların rolleri çalışma alanlarında ki faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip değildirler. Fakat geçmiş deneyimlerini de değerlendirerek ilgilerini gözden geçirip bunlarda ne denli başarılı olduğu üzerine daha çok düşünür, toplumsal değerler konusunda fikir edinir, tercih ettiği şeylerin ileride ulaşmak istediği hedeflere eriştirip eriştirmeyeceğini sınar (Bacanlı, 2013).

Araştırma evresi genel olarak ele alındığında, bireyin kendini çeşitli rollerde denediği, yaşantıları üzerine düşündüğü, kazanım ve yeteneklerinin ileride üstleneceği rollere katkısını değerlendirdiği bir dönem olduğu görülmektedir. Bu dönem üç alt basamağa ayrılır. Bu basamaklar:

Deneme Basamağı: 15-17 yaşları kapsayan bu basamak, geçici tercihlerin yapıldığı bir dönemdir. Bu dönem bireyin yetenek, ilgi, ihtiyaç, istidat, değer ve fırsatlara önem verdiği çeşitli konuşma ortamlarında tercihlerini sınadığı bir gelişim sürecidir.

Geçiş Basamağı: Bu gelişim evresi 18-21 yaşları kapsar. Genç birey, hayatın gerçeklerini daha çok göz önünde bulundurduğu ve çalışma hayatında yer aldığı bir dönemdedir. Genç benliğini işe yansıtmaya çalışmaktadır.

Sınama Basamağı: 22- 24 yaşları kapsayan bu gelişim basamağı, bir işe girildiği ve bu işin hayatı kazanmada yeterliliğinin sındığı bir dönemdir. Birey bu aşamada çalışma hayatında ilgilerine göre daha yüksek doyum yöntemleri bulabilir. Hedeflerinin bazılarında vazgeçip bazı değişiklikler yapabilir. Bu dönem kararlı ve devamlı yaşamı yansıtan iş ve aile kurma aşaması olarak görülebilir (Bacanlı, 2013).

Yerleşme dönemi.

Gelişim evresinin genç yetişkinlik ve olgunluk dönemine rastlayan bu dönem 25-44 yaş aralığını kapsar. Yerleşme dönemi iş ve aile hayatı kurma, bir işe yerleşme dönemidir. Bu dönem kararlılığı ifade eder. Başlangıçta birkaç iş değişikliği görülebilir fakat zamanla bireyin iş hayatındaki verimliliği daha da artacaktır (Kuzgun, 2006).

Devam ettirme dönemi.

Bu dönem 45 ve 64 yaşları kapsar. Birey iş hayatındaki konumunu güçlendirip tüm gücünü kendini geliştirmeye yöneltir. Bazı inişli çıkışlı süreçler geçirebilir (Kuzgun, 2006).

Çöküş dönemi.

65 yaş ve sonrası olan yaşlılık dönemine rastlar. Bu dönemde insan fiziksel gücünden ziyade tecrübe bilgisinden yararlanarak bunları aktarabileceği işlere yönelir. Bu dönem iki alt basamağa ayrılır:

Yavaşlama dönemi: 65 – 70 yaşları kapsayan bu süreçte birey fiziksel gücü yavaşladığından daha az güç isteyen işlere yönelir (Kuzgun, 2006).

Tam emeklilik dönemi: 71 ve sonrası dönemde iş hayatından çekilme gereği duyulur. Fakat bu bireyler arasında farklılaşabilir. Bazılarına işi bırakma kolay gelirken bazılarına ise çok zor gelmektedir (Kuzgun, 2006).

Bütün evrelerde verilen yaş sınırları insanlar arasında farklılıklar gösterir. Ancak, herkes için eninde sonunda bir işten ayrılma yaşı vardır. Bazı insanlar emekliliği kolayca kabul ederler. Bazıları için bu çok güç olur ve hayal kırıklığı yaşatır. Bazıları için ise emeklilik ölümle gelir (Super ve Bohn,1970; Akt: Bacanlı, 2013. s.103).

Super (1963) “CareerPatternStudy” (Kariyer Örüntüsü Çalışması)’nın sonuçlarına dayanarak yaklaşık 14-35 yaşlar arasına denk gelen kariyer gelişim evrelerinin her biri için kariyer gelişim görevleri belirlemiştir. Bu kariyer gelişim görevleri şunlardır: “

- Bir mesleki tercihi billurlaştırma,
- Bir mesleki tercihi sınırlandırarak belirtme,
- Bir mesleki tercihi uygulamaya koyma,
- Bir meslekte yerleşme,
- Mesleki durumu sağlamlaştırarak ilerleme (Akt: Bacanlı, 2013 s.107).”

Gottfredson'un daraltma – uzlaşma kuramı.

Gottfredson (1981) daraltma – uzlaşma kuramı ile bireylere bazı mesleklerin niçin daha çekici geldiğini açıklamaya çabalarken kariyer tercih sürecini ve kariyer gelişimini bilişsel perspektifle, sosyolojik ve gelişimsel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Ayrıca kariyer tercihinde bulunma sürecinin üst seviye bilişsel yeterlilik gerektirdiğinden söz etmektedir. Gottfredson'un kuramının ana teması kariyer hedeflerinin gelişmesi olmuştur (Bacanlı, 2013).

Gottfredson bireyin kariyer hedeflerinin gelişimi hususunda şu varsayımlarda bulunmuştur (Gottfredson, 1996; Akt. Siyez, 2012, s.177):

- ✓ Bireyin kariyer gelişimi çocukluk dönemiyle başlamaktadır.
- ✓ Kişinin benlik kavramını gösterdiği girişimler kariyer hedeflerini oluşturur.
- ✓ İnsanın kariyerinden memnun olması, bireyin kariyeri ile benlik algısı arasındaki tutarlılığa bağlıdır.
- ✓ Birey kariyer tercih sürecinde mesleklere ilişkin birtakım basmakalıp düşünceler oluşturur.

Gottfredson'un kuramında dört önemli gelişimsel süreçten söz edilmektedir.

Bunlar sırasıyla şöyle ifade edilmektedir:

1. Bilişsel büyüme, bireyin yaşına bağlı bilişsel becerilerdeki gelişimi
2. Öz yaratım, öze yönelimin ve benlik gelişiminin artması
3. Daraltma, sırayla az tercih edilen mesleki alternatifleri azaltma
4. Uzlaşma, kariyer tercihinde dışsal sınırları fark ederek en iyi yerine iyiye razı olup uyum sağlama (Gottfredson, 2004; Akt. Siyez, 2012, s.178)

Daraltma – Uzlaşma kuramında önemli görülen daraltma döneminde yer alan dört aşamadan tüm çocuklar geçmektedir. Çocukların bilişsel becerilerine göre bu süreçler bazı çocuklarda erken yaşanırken bazılarında ise daha geç yaşanmaktadır. Bu dört aşama: büyüklük ve güce yönelim, cinsiyet rollerine yönelim, sosyal değerlere yönelim ve içselliğe-biricik ben'e yönelim şeklinde sıralanmıştır (Siyez, 2012).

Büyüklük ve Güce Yönelim: Bu dönem 3 ila 5 yaş arasını kapsamaktadır. Gerçek dışı düşünce döneminden sezgilere dayalı düşünce dönemine geçiş yaparlar. Çocuklar bu dönemde büyük- küçük, güçlü- zayıf, genç – yaşlı gibi basit sınıflandırmalar yaparlar. Büyüdüklerinde cansız varlıklar gibi olma isteğinden vazgeçerler. Büyüklerin güçlü olduklarını ve bu güçlerinin yaptıkları işlerden kaynaklandığını düşünürler. Kişilerin

mesleklerinde kullandıkları aletleri fark edebilirler. Bazı kavramlara ilişkin küçük farkındalıklar edinirler (Siyez, 2012).

Cinsiyet Rollerine Yönelim: Çocukların okula başladığı yıllar olan 6 ve 8 yaşları kapsar. Çocuklar bu yaşlar arasında somut düşünmeye başlayarak temel ayrımlarda bulunabilirler. Aile içerisindeki bireylerin toplumda farklı rollere sahip olduklarını fark edebilirler. Çocukların meslek hususunda dikkatini çeken öncelikle sıkça iletişim halinde olduğu kişiler veya üniforma sahibi olan mesleklerdir. Meslekleri düşünürken cinsiyetlerini de dikkate alırlar. Bu yaşlarda ebeveynlerinden etkilenerken cinsiyetlerinin gerektirdiği rollerin farkına varabilirler. Ayrıca arkadaşlar, medya ve çevresindeki diğer yetişkinlerde cinsiyet rollerinin fark edilmesinde etkili olmaktadır. Bu dönemde çocuklar cinsiyetlerinin en iyisi olduğu düşüncesine sahiptirler. Mesleklerin cinsiyetlere göre ayrımını yaparak alternatifleri azaltırlar. Diğer bir deyişle kadın işi erkek işi gibi bir ayrım yaparlar. Bu ayrım içselleştirme olarak ifade edilir ve yaşamın ilerleyen dönemlerinde de etkisini sürdürür. Bu nedenle meslek seçiminde ilk sınırlar cinsiyet rollerine göre çizildiği anlaşılmaktadır (Siyez, 2012).

Sosyal Değerlere Yönelim: 9-13 yaşları kapsayan bu süreç çocukların daha soyut düşünebildiği bir dönemdir. Meslekleri gözlemlene fırsatı bulduklarından ötürü kariyer tercihleri hakkında bilgileri artar. Yapacakları tercihlerin statüsü hakkında bilgi edindikleri için çevresi ve toplum nezdinde yapılan sosyal değerlendirmeleri dikkate alırlar. Arkadaşlarının giyimine, yaşamına onların sosyal hayatına ve sosyal sınıfına dikkat ederler. 13 yaşına ulaştıklarında meslekleri statüsüne göre ayırabilirler. Çocuk kendi çevresine göre bir prestij düzeyi belirler ve ona göre meslek tercih kriterleri koyar. Artık meslekleri cinsiyet tipi ve prestij yönünden iki aşamadan geçirerek eleyebilirler (Siyez, 2012).

İçselliğe, Biricik Ben'e Yönelim: 14 yaş ve üzeri dönemi kapsayan bu süreçte ergenler toplumca kabul edilen iyi bir statü sahibi olmak için kendilerini tanımaya, soyut ve karmaşık şeyleri daha iyi anlamaya ve bunları birleştirmeye çalışırlar. Önceki aşamalarda mesleki tercihleri şekillendirmede alternatifleri eleme bilinçsizce yapılırken bu evrede daha bilinçli bir şekilde yapılmaktadır. Bireyler ilgi ve kabiliyetlerine uygun olmayan meslekleri eleyerek ihtiyaçlarına cevap verecek kişiliklerine uygun meslekler üzerine düşünmektedirler. Ergenlerin kişilikleri tam olarak şekillenmediğinden mesleki ilgi ve amaçlarını da tam olarak belirleyememişlerdir. Genç bireyler meslek tercihinde bulunmaları için tercih edecekleri meslek dalında ki çalışanların nitelikleri, eğitim seviyesinin ne olduğu ve görevlerinin neler olduğu konusunda bilgi edinmelidirler. Eğer gerekli şartlar oluşursa birey kendisine en uygun mesleği seçebilir. Bazen bir meslek çok istenirse de kişi o mesleğe ulaşamayabilir (Siyez, 2012).

Daraltma sürecinin aşamalarının tamamlanması bazı kişilerde uygun mesleki tercihin yapılmasıyla sona ererken bazıları çalışma ortamı veya kendi yaşam anındaki birtakım engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu zorluklar bireyin hedeflerini gözden geçirmesine neden olur. Hedeflerini gözden geçirmek zorunda olan bireyler mesleki gerçeklikle hedeflerini uyumlu bir hale getirmek için uzlaşma dönemine girerler (Vandier, 1996).

Uzlaşma dönemi bireyin en çok istediği meslek alternatifleriyle kendisiyle daha az özdeşleşen fakat daha ulaşılabilir olan meslekler için vazgeçmesiyle başlar. Bu dönem en iyiden vazgeçip iyiye razı olmak şeklinde daha öz ifade edilebilir. Uzlaşma dönemi, en çok istenilen hedeflerin erişilmez olduğu anlaşılarak hedefler ile dışsal gerçeklik arasında uyumun sağlanmasıdır (Siyez, 2012).

Ortaokul Döneminin Kariyer Bilinci ve Girişimciliğe Etkisi

İçinde bulunduğumuz yüzyılda yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler bireylerin giderek zorlaşan hayat şartlarına uygun kariyer tercihleri yapmasını, girişimcilik becerisine sahip olmasını ve güçlenen rekabet ortamına adapte olacak kişiler yetişmesini gerektirmektedir.

Günümüzde sosyal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerden ötürü okullar, bireyleri başarılı bir şekilde eğitim sürecinden iş hayatına geçişlerini ve bu süreçte ki isteklerini yerine getirmeye zorlamaktadır. Yani bu çağda eğitim sisteminin, ilköğretim döneminden itibaren eğitim programlarını ve okul ortamını, eğitim gören kişilerin gerçek hayatla tanışmasını sağlayacak içerikte hazırlanması gerekmektedir. Eğitim programlarının idareciler tarafından bireyin eğitim kurumundan iş hayatına başarılı bir tarzda geçişini gerçekleştirecek üretken bir eğitim ortamı oluşturmaları şeklinde gözden geçirilmesi gerekmektedir (Yaylacı, 2007). Bilgi toplumlarının özellikleri arasında en önemlisi eğitime bakışları olmuş ve eğitim sistemleri bu özelliklerinin bir kanıtı olarak göze çarpmıştır. Bilgi toplumunun eğitim sistemi yaratıcı ve yenilikçi özelliklere sahip bireyler yetiştirmek amacıyla kurgulanmıştır. Bu amaçla eğitim sistemleri bireyi bilgi toplumunun özelliklerine sahip toplumun önde gelen bir üyesi yapma hedefiyle oluşturulmuştur (Bacanak, 2013).

İlköğretim dönemi, eğitim sisteminin en önemli öğretim basamakları arasında yer alır. İlköğretimin temel hedefleri arasında bireyin toplumda yaşamını sürdürebilmesi için ihtiyacı olan beceri ve tutumları geliştirme ve bilişsel becerileri edinmesi bulunmaktadır. Bu dönemde edinilecek tüm kazanımlar bir sonraki öğretim evresinde edineceği kazanımların temelini oluşturur (Bacanak, 2013).

Kariyer gelişim teorileri ve bireyin gelişimsel süreci, kariyer gelişiminin küçük yaşlarda başladığını göstermektedir. Bu dönem bireyin kendisi ve yaşamla ilgili fikir ve

algılarının oluştuğu kritik bir süreçtir (Yaylacı, 2007). Eğitim üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, ilköğretim döneminde gelişmeye başlayan kariyer bilincinin sonraki ğretim dönemi için önemli bir temel olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle ortaokul döneminde çocuklara edindirilecek meslek bilinci, öğrencinin doğru hedefler koyarak lise ve niversite dönemlerinde ilgi ve istidatlarına uygun tercihler yapmasını sağlayacaktır (Usluer, 2005).

Ortaokul kademesinde kariyer eğitiminin amaçları arasında, çocukların çalışma ve öğrenme üzerine olumlu davranış ve alışkanlıklar edinmeleri, kendilerini tanımalarını sağlayarak eğitimin amaçları ile kariyer fırsatları arasındaki bağı fark etmelerini sağlamak, eğitim ve kariyer planlama için ihtiyacı olan bilgiye nasıl ulaşacağını öğretmek şeklinde yer alır (Hamamcı, 2012). İkinci kademe ğrencilerinin bu dönemde kazanması gereken bazı yeterlilikler ve bu yeterlilikler neticesinde ulaşılması amaçlanan bir takım davranışlar vardır. Yeterliliklerin ilki kariyer tercihinde eğitsel başarının faydalı olduğu bilgisi şeklindeyir. Bu yeterlilikle ilgili ulaşılması istenen davranışlar:

- İş dünyasındaki başarıda, akademik ve mesleki becerinin önemini anlama,
- Okuldaki akademik ve buna bağlı konularda öğretilen becerilerin, çeşitli meslekler içinde nasıl kullanıldığını bilme,
- Okuldaki derslerde güçlü ve zayıf yönlerini belirleme,
- Temel eğitim becerisini arttırmak için kullanılacak bir eylem planı oluşturma,
- Mesleklere göre değişen gereksinimlere uyum sağlayabilme becerilerini kazanma,
- Kişinin yeteneklerinin, derslerindeki seçimleri ile olan bağını fark etme,
- Yetenek ve becerilerin, geniş meslek grupları ile ilişkisini belirleme şeklindeyir (Hamamcı, 2012 s. 369).

İnsanların geçirdikleri eğitim süreci kariyer tercihlerini önemli ölçüde etkileyerek geri dönüş yapamayacağı seçimlerde bulunmasını sağlamaktadır. Bu yüzden ortaokul evresinde çocuklara bilinçli kariyer tercihinde bulunabilmeleri için iyi bir eğitim verilmesi ve ortaokul sonrası eğitimine bilinçli bir şekilde yn vermeleri sağlanmalıdır (Usluer, 2005).

İnsanların kariyer tercihlerini yaptığı dönemler incelendiğinde, kariyer tercihlerini önce ortaokul döneminde ardından ortaöğretim sonunda belirledikleri grlmştr.

Girişimcilik; bireyin kişilik özelliklerini iyi analiz edebilme, içinde bulunduğumuz çevrenin sunduğu fırsatlardan yararlanma, bu fırsatları hayaller kurarak daha ileriye taşıyacak projeler üretebilme ve hem kendi yaşamına hem de toplumsal alana faydalı olacak hizmetler sunabilmektir. Girişimci insanlar bir takım özelliklere sahiptirler. Bunlar eleştirel düşünme, yaratıcı bakış açısı, liderlik, fırsatları sezebilme, yenilikleri takip etme, risk alabilme, alışkan

olma, problemleri ivedilikle çözme şeklinde sıralanabilir. Bu özellikler birey için eğitim yaşantısı yoluyla geliştirilmesi sağlanabilir (Eraslan, 2011)

Girişimcilik birey için sonradan kazanılabilen çok yönlü bir yetenektir. Bireyin kariyer yaşamını şekillendirecek, hayata bütüncül ve gelişimsel bir yönden bakmasını sağlayacak özellikler bütünüdür. Bu özellikler doğuştan gelebildiği gibi sonradan da kazanılabilir. Sonradan kazanma ise eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir. İnsanların kişisel davranışları genel olarak erken yaşlarda olduğundan dolayı girişimci birey özellikleri de ilköğretim döneminde alınacak eğitimle edinilebilir.

İlköğretim çağında girişim, bireyin kendini tanıma bilinci ve yetenekleri çerçevesinde faaliyette bulunması şeklinde ifade edilmektedir. Bu söyleme dayanarak ilköğretim dönemi yeteneklerin ortaya çıktığı evre olarak görülmeli, bireyin karar verme ve uygulama yetisi edinmesine ortam oluşturacak şekilde hazırlanmalıdır (Şahin, 2011).

Girişimcilik eğitimin her evresinde tüm disiplinlerle ilişkilendirilmelidir. Çünkü girişimcilik yeterlilikleri kişisel gelişimi, aktif vatandaşlığı, sosyal faaliyetlere katılımı ve istihdam imkanlarını destekler. Bundan ötürü son dönemlerde girişimcilik eğitimi, eğitimin tüm evrelerinde geliştirerek önemini artırmak Avrupa Birliği üye devletler için en önemli siyasi hedeflerden biri olmuştur (Eurydice, 2016).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kariyer Bilinci Geliştirme ve Girişimcilik

Milli Eğitim Bakanlığının girişimci, kariyer bilincine sahip birey yetiştirme politikası ortaokul eğitim programlarının bu bağlamda oluşturulmasını sağlamıştır. Fen ve Teknoloji dersi, Türkçe dersi programlarında girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme becerilerine yönelik bilgi ve konuların yer aldığı görülmektedir. Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerinin kapsamlı bir şekilde yer aldığı program sosyal bilgiler öğretim programı olmuştur.

Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik açısından, Sosyal bilgiler öğretim programı ele alındığında, Türk Milli Eğitimi genel amaçlarında, programın genel hedeflerinde, temel yaklaşımında, öğrenme alanlarında, ara disiplinlerde, bireyin edinmesi gereken beceri, değer ve kavramlarda kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik konularının gerek iç içe gerek ayrı ayrı ele alındığı görülmektedir. Özellikle “*girişimcilik*” ve “*kariyer bilinci geliştirme*” ara disiplinleri bu vurguların ne kadar çok yapıldığını göstermektedir. Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik ders ve ara disiplini kazanımları şunlardır (MEB, 2005):

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi İçerisinde Yer Alan Kariyer Bilinci ve Girişimcilik Ara Disiplin Ve Program Kazanımları

Sınıf	Öğrenme Alanı / Ünite	Ders Kazanımları	Ara disiplin	Ara Disiplin Kazanımları
4	Birey ve Toplum: Kendimi Tanıyorum	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder.	Girişimcilik	Kişiler arasındaki farklılıkları tanır.
4	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Üretimden Tüketime	İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir. Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur.	Girişimcilik Girişimcilik Girişimcilik	Gereksinim ile istek arasındaki farkı açıklar. Kaynakları doğal, insan ve kapital olarak sınıflandırır. Ürünlerin farklı üretim şekilleri olduğunu bilir.
5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler. Yaşadığı bölge içinde ekonomik dayanışmayı fark ederler.	Girişimcilik Girişimcilik	Yaşadığı kaynakları araştırır. bölgedeki Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Girişimcilik	İşle ilgili fikir üretme ve araştırma becerisi edinir.
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.	Özel eğitim	Bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda topluma üretken olarak katılması gereğini belirtir.
7	Birey ve Toplum: İletişim ve İnsan İlişkileri	Girişimcilik	İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır.	Başkaları ile kurduğu iletişimlerin iyi olup olmadığını sorgular.

Tablo 2. Kariyer Bilinci Geliştirme Ders ve Ara Disiplin Kazanımları

Sınıf	Öğrenme Alanı / Ünite	Ders Kazanımları	Ara disiplin	Ara Disiplin Kazanımları
4	Birey ve Toplum: Kendimi Tanıyorum Kültür ve Miras: Geçmişimi Öğreniyorum	Bireysel farklılıkları tanır ve kabul eder. Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve Cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.	Kariyer geliştirme Kariyer geliştirme	İnsanların tek ve kendine özgü olduğunu fark eder. Liderlerin gruplar ve toplumlar üzerindeki etkilerini araştırır. Liderlik becerilerine örnek verir.
4	Gruplar, Kurumlar, Sosyal Örgütler: Hep Birlikte	İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları grup, kurum ve sosyal örgütleri fark eder. Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir	Kariyer geliştirme Kariyer geliştirme	bilinci Hayatımızı kolaylaştırmak için çalışanları tanır ve yaptığı işleri açıklar. bilinci Başkalarına hizmet etmeyi içeren hizmetleri tanır.
4	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Üretimden Tüketime	İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.	Rehberlik ve psikolojik danışma	İnsanlarla meslekler arasındaki ilişkiyi kavrar.
5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler	Kariyer geliştirme	bilinci Kendi yerel çevresinde bulunan meslekleri belirler
5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	Rehberlik Psikolojik Danışma	Ve Meslek seçimini etkileyen faktörleri açıklar.
5	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ürettiklerimiz	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.	Girişimcilik	Yaşadığı bölge içinde ekonomik dayanışmayı fark ederler.
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.	Özel eğitim	Bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda topluma üretken olarak katılması gereğini belirtir.
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Kariyer geliştirme	bilinci Farklı meslek gruplarında ihtiyaç duyulan akademik becerileri sıralar. Bazı işlerin yerine getirilebilmesi için farklı bilgi ve beceriye sahip olunması gerektiğini belirtir. Kişilik özellikleri ile meslek seçimi arasındaki ilişkiyi açıklar. Özel ilgileri ile ilgili bağlantılı olabilecek iş etkinliklerini tanımlar. İlgi duyduğu meslekleri sıralar. İlgi duyduğu mesleklerin

					gerektirdiği eğitim, bilgi, beceri ve kişilik özelliklerini belirler.
--	--	--	--	--	---

Tablo 2. (Devamı)

6	Güç, Yönetim ve Toplum: Demokrasinin Serüveni	Türk tarihinde kadının konumu ile ilgili örnekleri, kadın haklarının gelişimi açısından yorumlar.	Kariyer geliştirme	bilinci	İşte ve aile içinde kadın-erkek rollerinin zaman içindeki değişimini açıklar.
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Rehberlik psikolojik danışma	ve	Mesleklerin gerektirdiği ilgi ve yetenekleri tanıır. Değişik mesleklerin farklı becerilerle ilişkili olduğunu fark eder.
6	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ülkemizin Kaynakları	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Girişimcilik		İşle ilgili fikir üretme ve araştırma becerisi edinir.
7	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	Kariyer geliştirme	bilinci	Farklı eğitim kurumlarını ve eğitim düzeylerini (orta öğretim, üniversite lisans, yüksek lisans gibi) listeler. Farklı orta öğretim kurumlarını (genel lise, meslek lisesi gibi) sıralar ve aralarındaki farklılıkları açıklar. Kendisi için uygun olabilecek orta öğretim kurumlarını tanıır. Birikimlerinin gelecekte seçeceği işlerle olan ilgisini açıklar.
7	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	Özel eğitim		İlgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlamalar yapar.
7	Üretim, Dağıtım ve Tüketim: Ekonomi ve Sosyal Hayat	Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.	Rehberlik psikolojik danışma	ve	İlgi, yetenek ve değerlerinin eğitim hayatını nasıl etkilediğini fark eder.

Tablo 1 tablo 2’de sosyal bilgiler dersi içerisinde girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme konularının sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde yer alan program kazanımları ve ara disiplin kazanımları verilmiştir. Kariyer bilinciyle ilgili kazanımların ara disiplinleri rehberlik ve psikolojik danışma, özel eğitim, girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme başlıkları altında belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretim programında kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik konularının sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarında, öğrenme alanlarında, ünitelerinde, kazanımlarında, becerilerinde, ara disiplinlerinde yer alması sosyal bilgiler dersi için bu konuların ne denli önemli olduğunun göstergesi olmuştur.

Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi için sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını

nasıl ele aldıklarını, bu hususta ne tür uygulamalar gerçekleştirdiklerini ve bu uygulamaların karşılığı olarak öğrencilerin girişimcilik ve kariyer bilincini nasıl kavradıklarını ortaya koyan bilimsel çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik konularına bakış açılarını ele alış biçimlerini ve öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik konuları hakkındaki çıkarımlarına bu konuların işlenişinde ki verimliliğin tespitini amaçlayan bu çalışma bahsi geçen gereksinim sonucunda ortaya çıkmıştır.

Alanyazın Derlemesi

Mevcut alanyazında sosyal bilgiler alanında, girişimcilik ve kariyer bilincinin birlikte ele alındığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak kariyer bilinci ve girişimcilik birbirinden ayrı iki konu olarak çalışılmıştır. Aşağıda yapılan bu çalışmalara yer verilmiştir.

Kızılcıbuk (2002) “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinin Meslek ve Sanat Seçimine Etkisi” isimli çalışmasında İlköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde meslek seçimi ve sanat tercihi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşüne başvurmuştur. Sınıf öğretmenlerinin meslek seçimi konusunda, yeterince bilgili olmadığı ve müfredatta teorik olarak, meslek seçimi yeterli olmasına karşın pratikte yeterli olmadığı gözlenmiştir. Bu çalışma 2005 programından önce yapıldığı için sınırlı kalmıştır.

Gömleksiz & Kan, (2009) “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme ve Girişimcilik Becerilerini Kazandırmadaki Etkililiğinin Belirlenmesi” başlıklı çalışmasında sosyal bilgiler öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazanmasına etkisiyle ilgili tarama yöntemini kullanarak öğrenci görüşlerine başvurmuştur. Çıkan sonuçta bu becerileri kazandırmada sosyal bilgiler programının etkili olduğu görülmüştür.

Canal (2013) “Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Mesleklerle İlgili Yapılan Etkinliklerin Öğrencilerin Meslek Seçimine Etkisinin Analizi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Sosyal Bilgiler dersinde mesleklerle ilgili etkinliklerin meslek seçimine etkisini belirlemek için nicel ve nitel yöntemleri birlikte kullandığı çalışmasını gerçekleştirmiştir. Nicel boyutunda film etkinliği, drama etkinliği ve kaynak kişi uygulaması yaparak tarama modeli uygulayıp durum analizini yapmıştır. Araştırmanın nitel aşamasında ise doküman analizi yapılarak meslek konusunun işlenme şekli incelenmiştir. Ayrıca drama etkinliğini seçip meslek tercihinin değiştiğini öğrencilerle niçin tercihlerini değiştirdiğine dair görüşme yapılmıştır. Sonuçta etkinliklerin öğrenci tercihlerini etkilediği görülmüştür. Yapılan

doküman analizi sonucunda ise kazanımlara paralel olarak etkinliklerin olduğu ve kitapların yapılandırmacı yaklaşıma uygun hazırlandığı görülmüştür.

Arcagök (2014) “Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Özerklik Desteği Algılarının Motivasyon, Girişimcilik Ve Yaratıcılık İle İlişkisi” başlıklı doktora tez çalışmasında dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde özerklik desteği algılarının akademik motivasyon, girişimcilik ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Öğrencilerin özerklik desteği algıları girişimcilik becerisini doğrudan etkilemiştir.

Çelik (2014) “Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Bilgi ve Beceri Düzeyleri” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında sınıf ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının girişimcilik bilgi ve beceri düzeylerini ölçmüştür. Yaptığı anket sonucunda bilgi ve beceri düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ve araştırmanın örneklemini oluşturan 1. ve 4. sınıf öğretmen adayları arasında girişimcilik bilgi ve beceri düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çermik vd. (2014) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Girişimcilik Kazanımı Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında sosyal bilgiler kitaplarını, girişimcilik becerisi açısından nitel bir şekilde öğretmenlerin görüşüyle değerlendirmiştir. Öğretmenler, kitapları girişimciliğin vurgulanması bakımından yeterli bulmuştur. Fakat öğrencilerin gelmiş olduğu kültürel ortam, bunun kazanımını etkileyebildiği ortaya çıkmıştır.

Aydın (2015) “Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında Yer Almış Girişimci Birey Özelliklerinin İncelenmesi ve Bu Özelliklerin Kazandırılabilirliğinin Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında cumhuriyetin ilanından beri uygulanan hayat bilgisi programlarını, girişimci birey özellikleri yönünden incelemiştir. Ayrıca girişimci birey özelliklerinin kazandırılabilirliği için öğretmen görüşlerine başvurulmuş ve neticede girişimci birey özelliklerinin az kazandırıldığı anlaşılmıştır.

Gezer (2015) “Sosyal Bilgiler Dersinde Kariyer Bilinci Geliştirme: Öğretmen Görüş Ve Uygulamaları” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin, kariyer bilinci geliştirme uygulamalarını belirlemek ve kariyer bilinci ile ilgili görüşlerini almak için öğretmenlerle görüşme gerçekleştirip nitel araştırma yöntemine göre çalışmıştır. Sonuçta öğretmenlerin sosyal bilgiler kariyer bilinci geliştirme bağlamında görüşleri ortaya konmuştur.

İn (2015) “1968-2012 Yılları Arasında 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kitaplarında Yer Alan Girişimcilik Becerilerinin İçerik Analizi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında 1968 ve 2012 yılları arasında 4. ve 5. Sınıf sosyal bilgiler kitabının girişimcilik becerisi açısından içerik analizini yapmıştır. Sonuç olarak: girişimcilikle ilgili bazı beceriler sık kullanılırken bazıları ise daha az kullanıldığı ortaya konmuştur.

Uygun, Er (2016) “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Girişimcilik Özelliklerinin İncelenmesi” başlıklı çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin, girişimcilik özelliklerini tarama yöntemi kullanarak ortaya koymuştur. Çeşitli değişkenlere göre girişimcilik özellikleri anlamlı bir farklılık olup olmadığını ölçmüştür. Cinsiyet ve kurum değişkenleri arasında farklılık gözükmezken kıdem derecesine göre girişimcilik becerilerinde farklılık gözlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma desenleri arasında yer alan olgu bilim yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme, gözlem ve doküman analizi kullanılarak, olayların ve algıların kendi ortamında, gerçekçi ve bir bütün halinde ortaya konması için nitel aşamaların takip edildiği çalışmalar olarak tanımlanabilir. Farklı bir açıdan yaklaşılsa nitel çalışmalar, kuram oluşturmaya temel alan bir bakış açısıyla, sosyal olguları kendi ortamları içerisinde incelemeyi ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Yine Yıldırım ve Şimşek (2013)'e göre; nitel araştırmanın temellerini oluşturan olgu bilim, çevremizde yer almasına rağmen derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız olguları hedef almaktadır. Bütünüyle bize yabancı olmayan ve tam olarak anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu bilim, uygun bir çalışma ortamı sunmaktadır. Yapılan olgu bilim araştırmaları alan yazına, hem odaklanılan olgunun tanımı ve boyutları hem de katılımcıların bu olguyla ilgili yaşadıkları, hissettikleri ve düşünceleri açısından derinlemesine bilgi elde edilmesini sağlamaktadır (Metin, 2015). Olgu bilim derinlemesine bilgi sunar ve kişilerin araştırılan olgu hakkındaki yaşantıların temeline inmeyi esas alır.

Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerini tam olarak anlamak derinlemesine bilgi sunmak için nitel metodoloji uygun olacağından olgu bilim yöntemi kullanılarak “kariyer bilinci geliştirme” ve “girişimcilik” konularıyla ilgili ön bilgilerin genişletilmesi ve bu becerilerin daha iyi kavranması amaçlanmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırma için 2016-2017 eğitim öğretim yılında Erzurum il merkezindeki farklı okullarda görev yapan, on dört sosyal bilgiler öğretmeni ve farklı okullarda öğrenim gören yirmi dokuz, 7. sınıf öğrencisi seçilmiştir. Araştırmanın örneklem tekniği kolay ulaşılabilir durum örnekleme olarak belirlenmiştir. Bu örneklem tekniğinin seçilmesinde katılımcıların, kendi yaşam alanında yer almaları ve mülakat tekniğinin kullanılacağından dolayı kolay bilgi elde edebilme amacı etkili olmuştur. Bu örneklem yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırabilir. Bu nedenle kolay ulaşılabilir örnekleme, araştırmacı kendisine yakın olan ve ulaşılabilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu örnekleme

araştırma için uygun ve gönüllü kişileri bulmak esastır. Bu nedenle de araştırmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik ile ilgili görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yine öğrenciler için de “kariyer bilinci” ve “girişimcilik” üzerine görüşlerini almak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Mülakat tekniğinin seçilmesinin sebebi esnek bir yapıya sahip olan nitel araştırmaya ve bu sistem içerisinde yer alan olgu bilime en uygun tür olmasından ötürüdür. Mülakat, bireylerin bir konu hakkında nasıl düşündükleri ve niçin öyle bir düşünceye sahip olduklarını ortaya koymak için onlarla sözlü iletişime girmek olarak tanımlanabilir. Mülakat daha çok, önceden belli olan bir amaç için soru-cevap şeklinde gerçekleştirilen ve karşılıklı etkileşim olan bir eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır. Mülakatın temel amacı iletişime geçilen bireyin araştırılan konu hakkında duygu, düşünce ve inançlarını ortaya çıkarmaktır (Çepni, 2010). Yarı yapılandırılmış mülakatta araştırmacı mülakat sorularını önceden hazırlar, fakat kişilere ve bulunduğu duruma göre bazı esneklikler yapabilir. Örneğin daha önce hazırladığı soruları tekrar düzenleyebilir veya sorular hakkında kapsamlı bir şekilde görüş belirtilmesine izin verebilir (Çepni, 2010).

Görüşme sorularının hazırlama sürecinde ilk önce problem durumuna yönelik literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasından sonra kariyer bilinci ve girişimciliğe yönelik öğretmen ve öğrenciler için ayrı ayrı 20 sorudan oluşan sorular hazırlanmıştır. Alanında uzman görüşüne başvurularak sorular gözden geçirilmiş ve ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda bazı sorular elenerek öğretmen ve öğrenciler için iki ayrı görüşme formu oluşturulmuştur.

Süreç ve Uygulama

Çalışma öncesinde literatür taraması yapılarak çalışılacak konu belirlenmiştir. Kariyer bilinci ve girişimcilik konuları üzerine alan yazında yer alan araştırmalar incelenmiştir. Konu hakkında mevcut durumu sunmak için mülakat(görüşme) yapılması düşünülmüştür. Araştırmada, öğretmenler ve öğrenciler için ayrı ayrı 20 sorudan oluşan 2 farklı görüşme formu oluşturulmuştur. Bu 20 soruluk formlar için önceden belirlediğimiz 6 öğretmen ve 8 öğrenciyle pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tekrara düşen, anlaşılması güç sorular elenerek öğretmenler için 12 sorudan oluşan görüşme formu oluşturulmuş öğrenciler için ise 10 sorudan oluşan öğrenci görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırma için çalışmanın yapılacağı okullar belirlenerek Erzurum il Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler

alınmıştır. Belirlenen okullarda yer alan öğretmenlerle görüşülerek görüşme gün ve saatleri belirlenmiştir. Okul idarecileriyle görüşülerek, görüşme yapılacak öğrenciler için gün ve saat belirlenmiştir. Görüşme yapılan öğretmen ve öğrencilerin hepsiyle ayrı ayrı görüşülmüş herhangi bir etki altında kalınmaması için gerekli ortam oluşturularak, sorulara içtenlikle cevap vermeleri sağlanmıştır. Görüşme yapılan öğretmen ve öğrencilerin ifadeleri ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Yaklaşık olarak bir ay gibi bir sürede veriler tamamen toplanarak hiçbir ifade değiştirilmeden ses kayıtları, yazılı hale getirilmiştir. Elde edilen veriler NVIVO 11 programına aktarılarak temalar oluşturulmuş ve bu temalar şekiller yoluyla tablolastırılmıştır. Böylece yorumlama kısmına geçilmiştir.

Veri Analizi

Görüşme kayıtları yazıya dökülerek incelenmiştir. Eğitimcilerden ve öğrencilerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken öncelikli amaç elde edilen verileri ifade edebilecek kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde, betimsel analize göre daha derin bir inceleme yapılır ve betimsel çalışmalarda keşfedilmeyen yorumlar içerik analizinde fark edilebilir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Yazılı hale getirilen veriler Nvivo 11 adlı programa aktarılarak temalar oluşturulmak suretiyle analizi yapılmıştır.

Veri analizi, olgu bilim olan araştırmalarında, anlamları ve yaşantıları bulmaya yöneliktir. Bu amaç doğrultusunda içerik analizinde, elde edilen verilerin kavramsallaştırılması söz konusudur. Buna ek olarak olguların tanımlanması ve temaların ortaya çıkarılması gereklidir. Bu tür çalışmalarda betimsel bir anlatım yoluyla doğrudan alıntılara yer verilir. Çalışmanın sonunda ise ortaya çıkarılan temalar elde edilen bulgular çerçevesinde yorumlanır ve açıklanmaya çalışılır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı çalışma sürecinde aktif rol almış, görüşme yapılan kişilerin gizliliğine dikkat edilmiş ve görüşlerine etki edecek söylem ve hareketten kaçınılmıştır. Araştırmacının, görüşme esnasında soruları sormak dışında bir etkisi olmamıştır. Yani araştırmacı görüşme esnasında dinleyici ve öğrenen konumunda kalmıştır. Araştırmacı analiz kısmında öğretmen ve öğrencilerin görüşlerini değiştirmeden almış bunları NVIVO 11 programında temalar oluşturmak suretiyle analizini gerçekleştirmiştir. Çalışma boyunca tez danışmanı ile irtibatlı olunmuş, bilimsel ilkelere ve bilimsel etiğe dikkat edilerek çalışma yürütülmüştür.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada geçerliğin sağlanması, araştırmanın araştırdığı konuyu yansız bir şekilde olduğu gibi yansıtmaması demektir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Güvenirlik veri toplama aracının tutarlılığı ve uygulama esnasında hatalardan arındırılmasıdır. Güvenirlik geçerliğin ön koşuludur (Balcı, 2006).

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak için görüşme yapılan kişileri etkileyecek davranış ve söylemlerden kaçınılmıştır, böylece araştırılan konunun yansız bir şekilde ifade edilmesi sağlanmıştır. Görüşme soruları önceden farklı okullarda görev yapan öğretmen ve yine farklı okullarda öğrenim gören öğrencilere pilot olarak uygulanmıştır. Böylece anlaşılması güç sorular elenerek uzman görüşüne başvurularak mevcut toplama aracı oluşturulmuştur. Geçerliliği sağlamak için katılımcıların görüşleri aynen aktarılmıştır. Veriler ses kaydından eksiksiz bir şekilde yazılı hale getirilmiştir bu da geçerlilik için önemli bir unsurdur. Verilerin çözümlemesinde öznellikten uzak durulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde çalışma grubunda yer alan öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bulguları çalışma grubunda yer alan öğretmenler için hazırlanan 4 ayrı alt problem ve bu alt problemlere bağlı oluşturulan görüşme soruları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Aşağıda öğretmenlere ait verilerin analizi yer almaktadır.

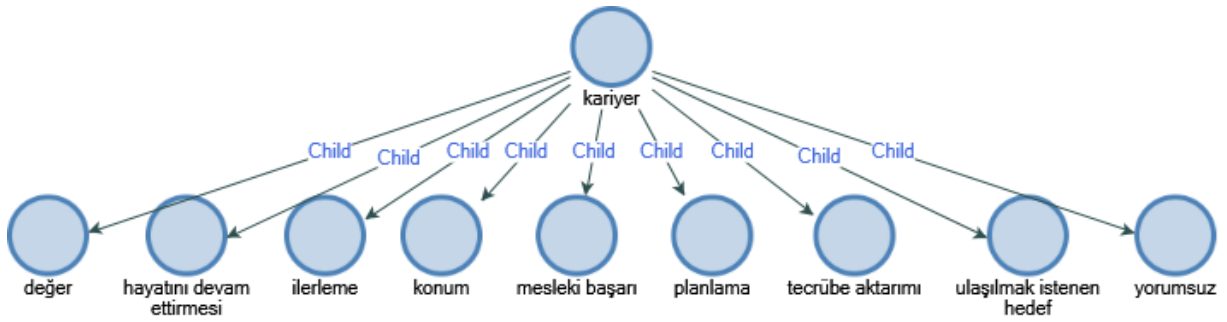
Öğretmenlerin kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.

Bu alt probleme bağlı olarak aşağıdaki sorular sorulmuş ve öğretmenlerin görüşleri bu sorulara bağlı olarak alınmıştır.

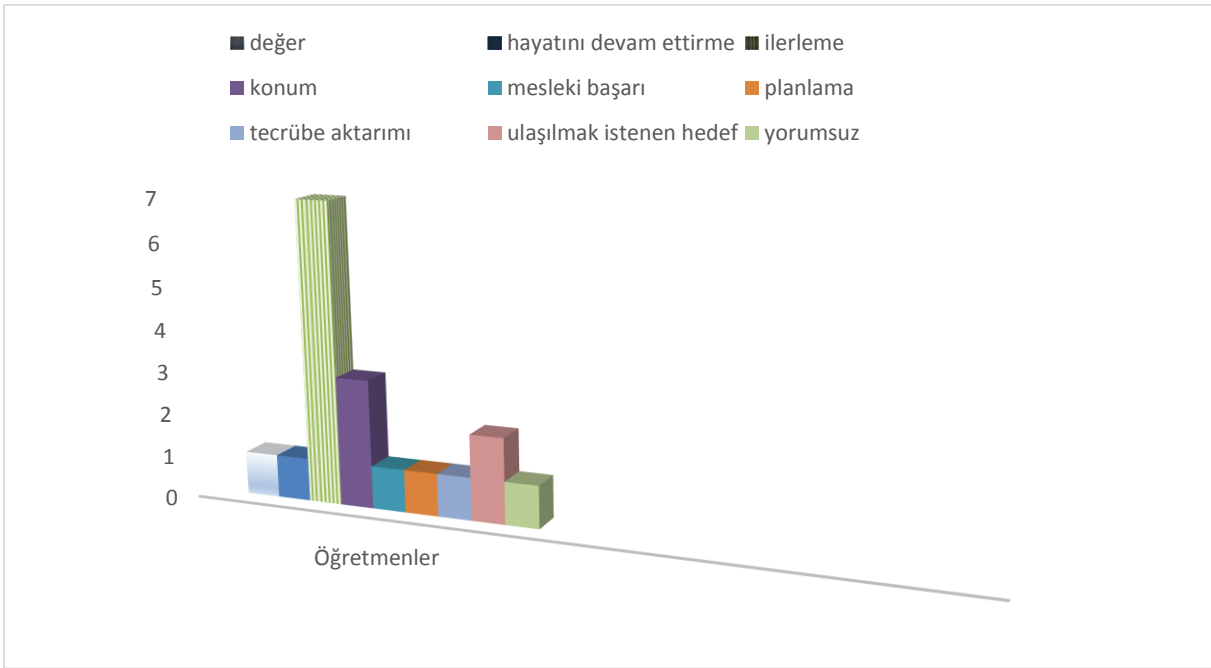
- Kariyer, girişimcilik ve kariyer bilinci kavramları hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerileri arasında nasıl bir ilişki vardır, açıklar mısınız?
- Kariyer bilincine sahip ve girişimci bir bireyin sahip olması gereken özellikler nelerdir?

Öğretmenlerin kariyer, girişimcilik ve kariyer bilinci kavramları hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer kavramına ilişkin sorulan soruya yönelik düşüncelerinden oluşan kodlamalardan oluşturulan matris grafik şekilde gösterilmiştir. Ayrıca kodlamalardan oluşturulan model şekilde sunulmuştur.

Şekil 1. Öğretmenlerin kariyer kavramı hakkında ki görüşleri

Şekil 2. Öğretmenlerin kariyer kavramına yönelik düşünceleri.

Sosyal bilgiler öğretmenleri kariyer kavramına yönelik çeşitli tanımlamalarda bulunmuşlardır. Burada dikkat edilmesi gereken husus aynı öğretmenin kariyer kavramını farklı şekillerde ifade edebilmesi olmuştur. Öğretmenlerin en çok ortak görüş belirttiği ilerleme teması olmuştur. E3, E4, E5, E7, E11, E12, E13 bir meslekte bireyin ilerlemesi kendini geliştirmesi şeklinde kariyer kavramını tanımlamışlardır. Bu hususta e7 “Yaptığı işte ilerlemesi o işte eğitim alması kariyerdir” sözleriyle kariyeri tanımlamıştır. Benzer bir şekilde e4 öğretmen “kişinin mesleğinden herhangi bir ilgi duyduğu sevdiği bir mesleği seçip o alanda kendisini geliştirmesidir. Mesleği seçerken kişinin sevmesi becerisinin olması yeteneğinin olması bu kariyerini geliştirir” ifadesiyle bireyin sevdiği bir meslek seçip bu alanda kendini geliştirmesi olarak tanımlamıştır.

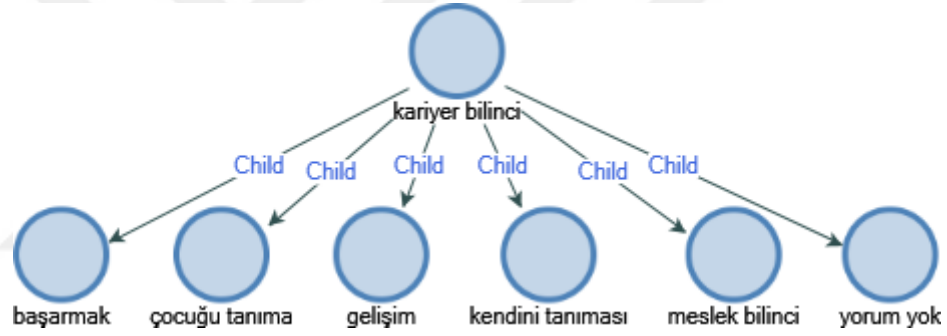
Öğretmenlerden E1, E2, E6 kariyeri konum statü olarak tanımlamışlardır. Bu konuya ilişkin e1 “İnsanların ilerde sahip olması gereken önemli meslekler olduğunu düşünüyorum hani mesleğin toplum içerisinde sahip olduğu konum” şeklinde ifade etmiştir.

E14 ve e5 adlı öğretmenler ise kariyeri ulaşmak istenen hedef şeklinde ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin e14 öğretmen “bir meslek dalında insanın ulaşmak istediği nokta olarak tanımlayabiliriz” şeklinde ifade etmiştir.

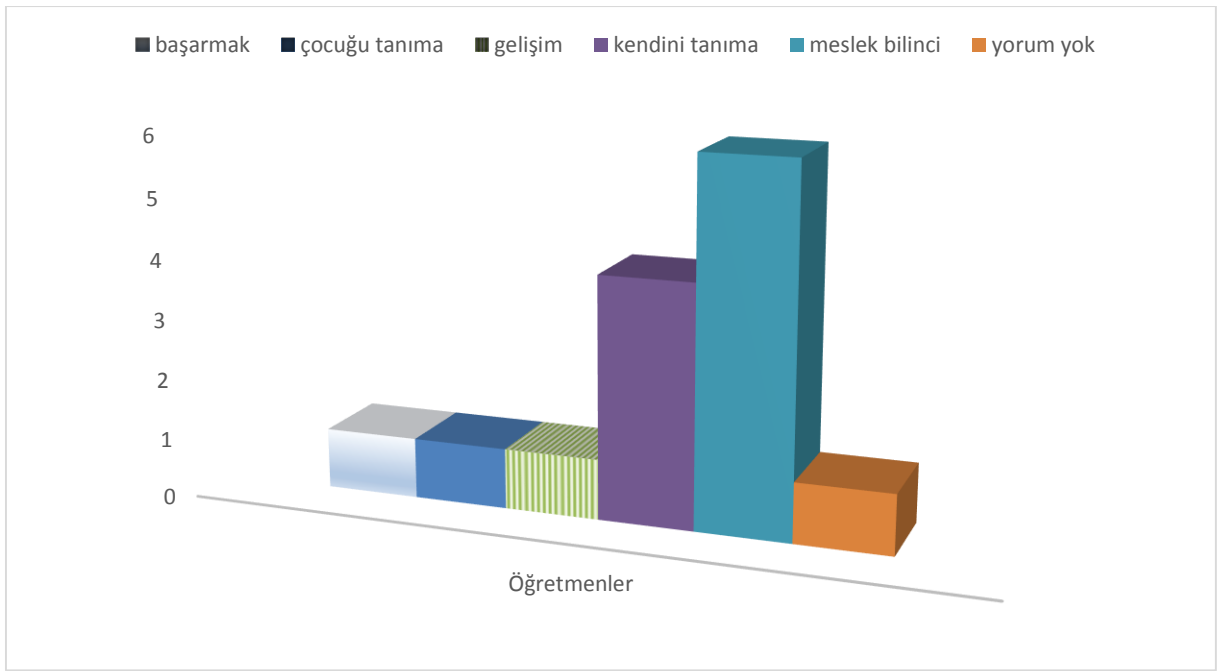
Bu görüşlerin dışında ortaya çıkan görüşler ise şu şekilde belirtilmiştir; e2 meslekte başarılı olma, e1 toplum tarafından yüklenen değer, e10 bireyin geleceğini planlaması, e8 meslekte tecrübelerini aktarma ve hayatını devam ettirme olarak kariyeri tanımlamışlardır.

E9 öğretmen ise kariyer kavramına ilişkin herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Öğretmenlerin kariyer bilinci kavramına ilişkin görüşlerine ait bulgular.

Şekil 3. Kariyer bilinci tanımına yönelik öğretmen görüşleri.

Şekil 4. Öğretmenlerin kariyer bilinci kavramına yönelik düşünceleri.

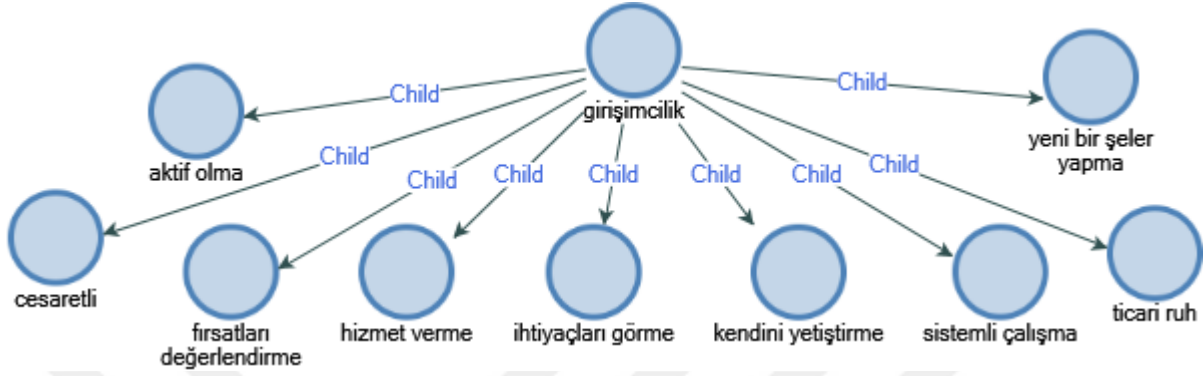
Şekil 4’de görüldüğü üzere kariyer bilincine ilişkin en çok ortak görüş meslek bilinci teması üzerinde belirtilmiştir. E1, E2, E5, E7, E8 ve e14 bu tema üzerine görüş belirtmişlerdir. Bu hususta e5 “*Kariyer Bilinci de o zaman bence bilinçli yani yapmış olduğun şeyleri makul bir şekilde meslek hedefine uygun bir şekilde kariyerinin hani ne olduğunu bilip ona uygun davranmak da kariyer bilinci olur*” ifadesiyle meslek seçiminde bilinçli olma şeklinde ifade etmiştir. E1 ise e5 öğretmenin görüşüne paralel olarak öğrencinin meslek hedefinde bilinçli olması görüşünü “*Kariyer bilinci insanların hangi mesleği seçme konusundaki bilinci diyebiliriz. Meslek seçimine verilen önem çocukların meslek seçimi konusundaki düşüncesi kariyer bilinci olarak söyleyebiliriz*” şeklinde ifade etmiştir.

Meslek bilincinden sonra sıklıkla ortak görüş belirtilen tema ise kendini tanıma olmuştur. Bu konu üzerine E13, E3, E4, E6 bireyin kendi yeteneklerini analiz edip o yönde bir meslek hedefi belirleme şeklinde ifade etmişlerdir. Bu görüşe yönelik olarak E13 “*öğrencilerin kendilerini tanımaları gerekir kendini tanımadan kariyer bilinci gelişmesi mümkün değil. Kendini tanıyan öğrencilerin kendilerine uygun bir lise seçmeleri ve üniversite belirleyip okumaları sonrada çalıştıkları bölümde başarılı olmaları ticaret yapmak istiyorlarsa ticari anlamda ilerlemeleri hedefleri doğrultusunda ilerlemesidir*” ifadesiyle işaret etmiştir. E13’ün görüşlerine paralel olarak E3 “*İnsanın yeteneklerini bilmesi kendini tanıması ve bu doğrultuda bir meslek tercihinde bulunup yaşamını planlaması olarak tanımlayabiliriz*” şeklindeki ifadesiyle E13’ü desteklemiştir.

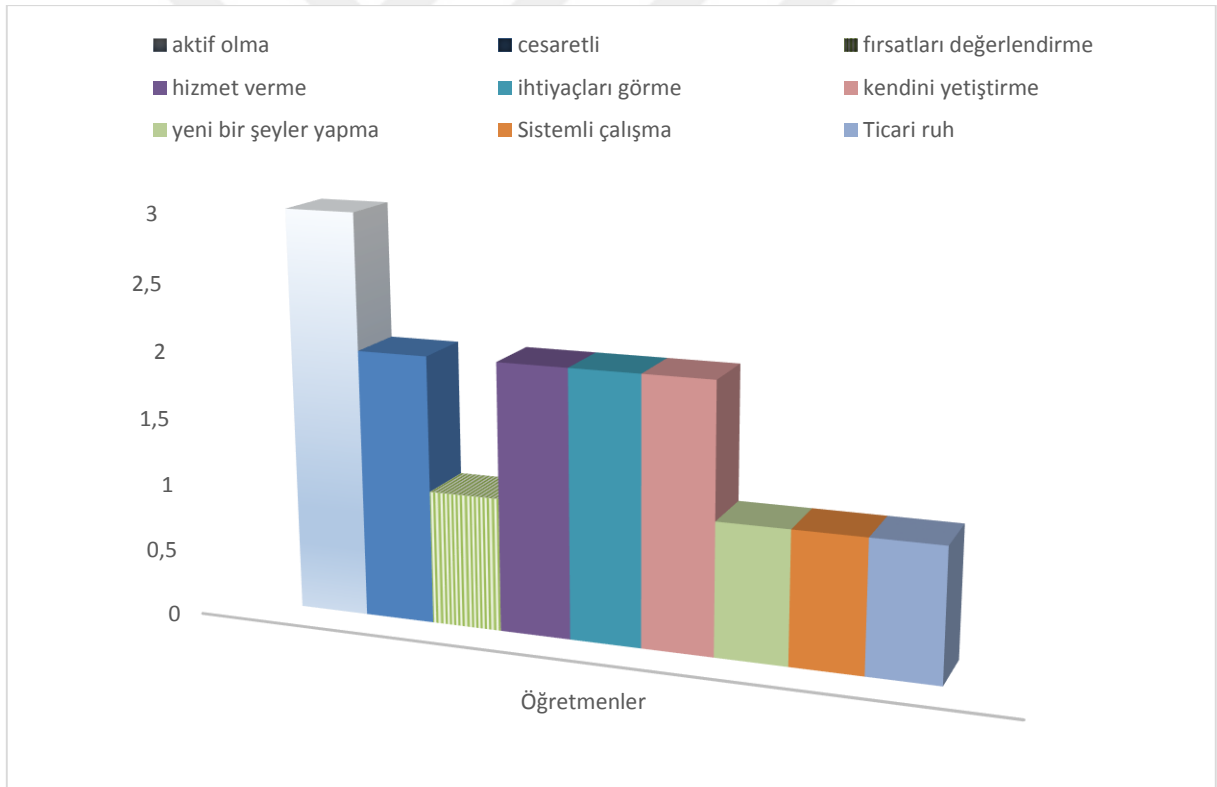
Kariyer bilinci üzerine vurgulanan diğer görüşler ise E12 mesleki başarıyı yakalamak şeklinde görüşünü belirtmiştir. E10 ise ailenin çocuğu tanıması olarak tanımlamıştır. E11

kariyer bilincini kişisel ve toplumsal gelişim olarak ifade etmiştir. Bunların dışında E9 ise kariyer bilinci üzerine görüş belirtmemiştir.

Öğretmenlerin girişimcilik kavramına ilişkin görüşlerine yönelik bulgular.

Şekil 5. Öğretmenlerin girişimcilik üzerine yaptıkları yorumlar

Şekil 6. Öğretmenlerin girişimcilik kavramını tanımlamasına yönelik görüşleri.

Yukarıda ki grafikte görüldüğü gibi öğretmenler girişimcilik kavramını tanımlarken en çok aktif olma kavramına vurgu yapmışlardır. Bu temaya ilişkin E2, E5 ve E10 düşüncelerini dile getirmişlerdir. Bu hususta E2 “Girişimcilikte aktif olmaktır öğrencinin istersiniz da herhangi bir şeye katılması ister sosyo ekonomik düzeyde faaliyetler yapmaya veya esnaflıkla ticaretle yani başlatma o işin içine girmek girişimcilik Bunun içerisinde yaptığı olumlu

olumsuz durum onu etkiler ama başlama bu işin içine girme girişimcilik olarak diyebiliriz” sözleriyle girişimciliği bireyin çeşitli hamlelerde bulunması ve bir takım çalışmalar içerisinde yer alması olarak tanımlamıştır. E10, E2’nin söylediklerine paralel olarak *“Şimdi şöyle izah edelim girişimcilik olayına baktığımız zaman bir şeyler yapabilme becerebilme, atılabilme onlar için mücadele edebilme çok iyi analiz edip onlardan bir sonuç çıkarabilme kavramıdır”* sözleriyle girişimciliği aktif bir birey olarak atılgan çeşitli faaliyetlerde bulunabilme olarak vurgulamıştır.

Öğretmenlerin girişimcilik kavramını ifade etmede vurguladıkları bir diğer husus cesaretlilik özelliği olmuştur. Bu hususta e13 ve e7 görüşlerini dile getirmişlerdir.

E7 girişimciliği bireyin her anlamda cesur olması şeklinde tanımlamış ve şöyle ifade etmiştir; *“girişimcilik her anlamda cesur kendine ait fikri olan insanların cesaretiyle bunu işe dökmektir.”*

Öğretmenler tarafından vurgulanan diğer bir görüşte kendini yetiştirme olmuştur. Bu kavramla girişimciliği insanın kişisel gelişimini sağlayarak bulunduğu kesime liderlik yapabilme düşüncesini dile getirmişlerdir. Kendini yetiştirme teması üzerine e11 ve e6 öğretmen benzer görüş belirtmişlerdir. Bununla ilgili e11 *“Girişimcilik diyince aklıma cahil cesur olur mantığının tam tersi, bütün ihtiyaçları gereksinimleri dikkate alarak içinde bulunduğu koşulları en iyi şekilde değerlendirebilmek ve gerektiğinde sahip olduğun o alt yapıyla beraber toplum adına projeler hazırlamak, bunları uygulanabilir sahalar oluşturmak ve içinde yaşadığın toplumda ön ayak olmak, örnek olmak açısından girişimcilik son derece önemli. Ülkemizde girişimcilik dediğimiz zaman aslında maddi menfaat akla geliyor aslında girişimcilik demek maddi menfaat kazanmak demek değildir. Girişimcilik bir yönüyle insanın kendi kişisel yönüyle gelişimini sağlayarak hitap ettiği kesime de bir takım tecrübi bilgiler çerçevesinde onlara on ayak olmak demektir”* sözleriyle girişimciliği kendini yetiştirme anlamına geldiğini belirtmiştir.

E3 ve e8 öğretmen girişimciliği ihtiyaçları görme olarak ifade etmişlerdir. E8 *“Girişimcilik denildiğinde tabi yine kendi yeteneklerine göre ortada bir ihtiyaç olur insanlar o ihtiyacı karşılamak ve kazanç elde edebilmek için oraya doğru yönelirler o alanla ilgili bir işyeri açarlar karda edebilirler zararda edebilirler o tamamen o işi iyi algılayıp algılamadıklarına kalmış bir şey”* sözleriyle ihtiyaçları görüp ona göre faaliyette bulunabilme olarak ifade etmiştir.

E8 ve E9 öğretmen ayrıca girişimciliği hizmet verme olarak ifade etmişlerdir. Bununla ilgili E9 ; *“Girişimcilik insanların bulunduğu şartlar itibariyle en uygun ortamlara kendini*

uydurarak kaliteli hizmetler vermesi veya kaliteli hizmetler verebilecek alanlara yönelmesidir.” İfadesiyle girişimciliği hizmet sunma olarak belirtmiştir.

E14 öğretmen girişimciliği bireyin yeni şeyler geliştirmesi olarak tanımlamıştır. Bu konuda ki düşüncesini şöyle ifade etmiştir; “o mesleği yaparken diğer insanların görmediği alanları görerek o alanlarda insanın kendini geliştirerek yeni ürünler ortaya koyması demektir.”

E1 öğretmen ise kişinin hem kendi hem de toplumun menfaatine olan ticari faaliyetler şeklinde ki görüşünü “girişimciliği ticari ruh olarak adlandırabiliriz. Yani insanların ticarete atılırken belli bir alanda ki eksikliği görüp o alanı doldurmak için kar edebilmek vergi verebilmek ülkeye kazandırmak hem kendi kazanmak için yaptığı faaliyet diyebiliriz.” sözleriyle ifade etmiştir.

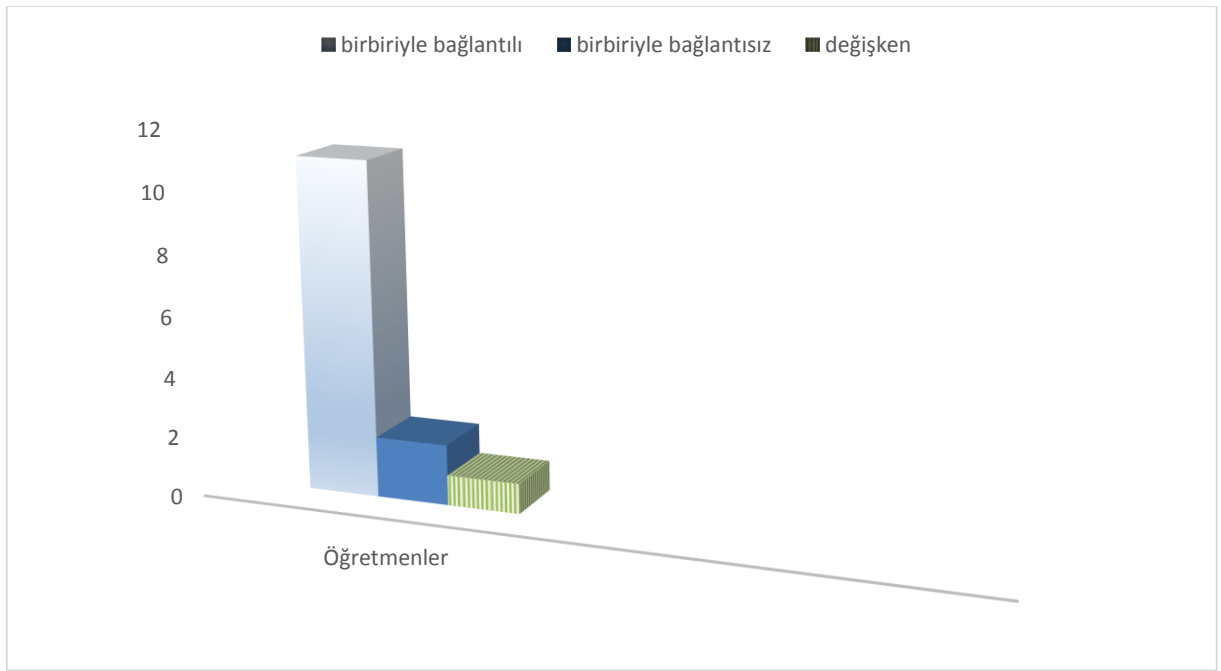
E4 öğretmen girişimciliği “Girişimcilik de bu kariyerini daha iyi bir seviyeye getirebilmek için yapmış olduğu faaliyetler yapmış olduğu sistemli çalışmalar girişimciliği ifade eder.” sözleriyle kişinin kariyer geliştirme sürecindeki yaptığı sistemli çalışmalar olarak dile getirmiştir.

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik ilişkisine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 7. Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik becerileri arasındaki ilişkiye dair görüşleri.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda şekildeki kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar içerisinde en çok vurgulan iki beceri arasında ilişki olduğunu gösteren bağlantılı kavramı olmuştur. Öğretmenlerin hangi yönde görüş belirttiğine dair aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Şekil 8. Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik ilişkisine yönelik görüşleri.

Şekil 8’de gösterildiği gibi öğretmenlerin çoğunluğu kariyer bilinci ve girişimcilik becerileri arasında bağ olduğunu belirtmişlerdir. On bir öğretmen bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Bu görüşün aksine iki öğretmen ise bu beceriler arasında herhangi bir bağ olmadığını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise bunun duruma göre değişebileceğini vurgulamıştır.

Kariyer bilinci ve girişimcilik becerileri arasında bağ olduğunu ifade eden öğretmenler bu becerilerin iç içe geçmiş beceriler olduğunu vurgulamışlardır. Bu hususta E3 “Üst düzey bir insan profili olarak görüyorum girişimciliği. Günümüz dünyasında insanların kariyer planlamasında girişimcilik en önemli unsur olarak görüyorum. Bunların iç içe geçmiş kavramlar olduğunu düşünüyorum. Az önce de ifade ettiğim gibi girişimcilik kariyer bilincinin temel unsurudur. Hatta girişimci bireyler kariyer bilincine sahip kişilerdir. Bu bilince sahip insanlar girişimcilik becerisine sahip olmaları muhtemeldir. Sağlıklı bir kariyer planlaması için doğru girişimcilik faaliyetleri gereklidir. Sonuç olarak günümüz dünyasında birbirini tamamlayan iki beceridir” sözleriyle kariyer bilinci ve girişimciliğin birbirini tamamlayan iç içe geçmiş kavramlar olduğunu belirtmişlerdir. E3’e benzer bir ifadeyle E13 “Bu zamanda girişimci olmadan pek bişe olunmuyor. Girişimci olacak derslerinde başarılı olacak liseleri tanıyacak kendini tanıyacak kendine uygun meslek belirleyecek ki bu alanda kariyer sahibi olabilsin girişimci olmayan bir çocuk kendi halinde saf sessiz olan sakın olan biri çoğu zaman çok başarılı iyi bir meslek sahibi olmuyor çoğu zaman. Bazı çocuklar içsel öğreniyorlar sessiz sakın bir yapıya sahipler dışa belli etmeseler de içsel olarak yaşıyorlar. Bazıları da daha hareketli. Dolayısıyla bu iki kavram birbiriyle çok ilişkili özellikle bu

zamanda çocuk diri olması çalışkan olması araştırması sorgulaması lazım ki bulması öğrenmesi lazım ki bir yerlere gelebilsin. Birbirinden ayrı düşünülemeyen iç içe geçmiş iki kavramdır” şeklindeki düşüncesiyle bu iki becerinin birbiriyle doğrudan bağlantılı olduğunu, girişimci bireylerin daha doğru kariyer planlaması yapabildiklerini belirtmiştir.

E5’de diğer öğretmenlere benzer bir şekilde kariyer bilinci ve girişimciliğin iç içe geçmiş beceriler olduğunu ve kariyer bilinciyle birlikte düşünülmesi gerektiğini “Bunlar birbirleriyle iç içe geçmiş olan şeyler de ilişkileri Birbirinden ayrı bağımsız düşünülemez Örnek olarak Mesela şöyle düşünmek gerekirse az önceki örnek olsun Diyelim ki Öğretmen olmak istiyorsunuz Hedefiniz Öğretmen olmak Kariyer noktasında bu hedefe ulaşmak istiyorsunuz girişimcilik yapmak istediğiniz şey Öğretmen olmak için neler yapmanız gerekiyor işte sınava girip İşte KPSS sınavından Geçerli bir not almamız gerekiyor Veya öncesinde bunun öncesinde bunun Üniversitesi’ne gidip eğitim almamız gerekiyor Daha sonra KPSS’ye girip geçerli bir not almamız gerekiyor buradaki Bunlar girişimcilik Biraz önce söylemiş olduğumuz kavramlar Tam olarak kariyer bilinci Eğer bu ulaşmak istediğimiz hedefe işte dediğimiz gibi kariyer bilinci Girişimcilik bu sınavlara girmek veya üniversiteye girmek size kariyer Bir de bunların hedeflerimize hangisi daha çabuk ulaştırır daha çabuk nasıl ulaşabilirim daha kesin nasıl ulaşabilirim Veya işte ne bileyim Hangi dershaneye gitsem daha iyi olabilir Veya hangi kaynaklardan çalışsam Daha iyi olur hangi üniversiteye gitsem yapmak istediklerimi gerçekleştiririm bu gibi şeyler Bunları düşünebilmek de kariyerin bilinci oluyor diye düşünüyorum. Birbirleri ile iç içe aslında aynı şey gibi duruyor” sözleriyle ifade etmiştir.

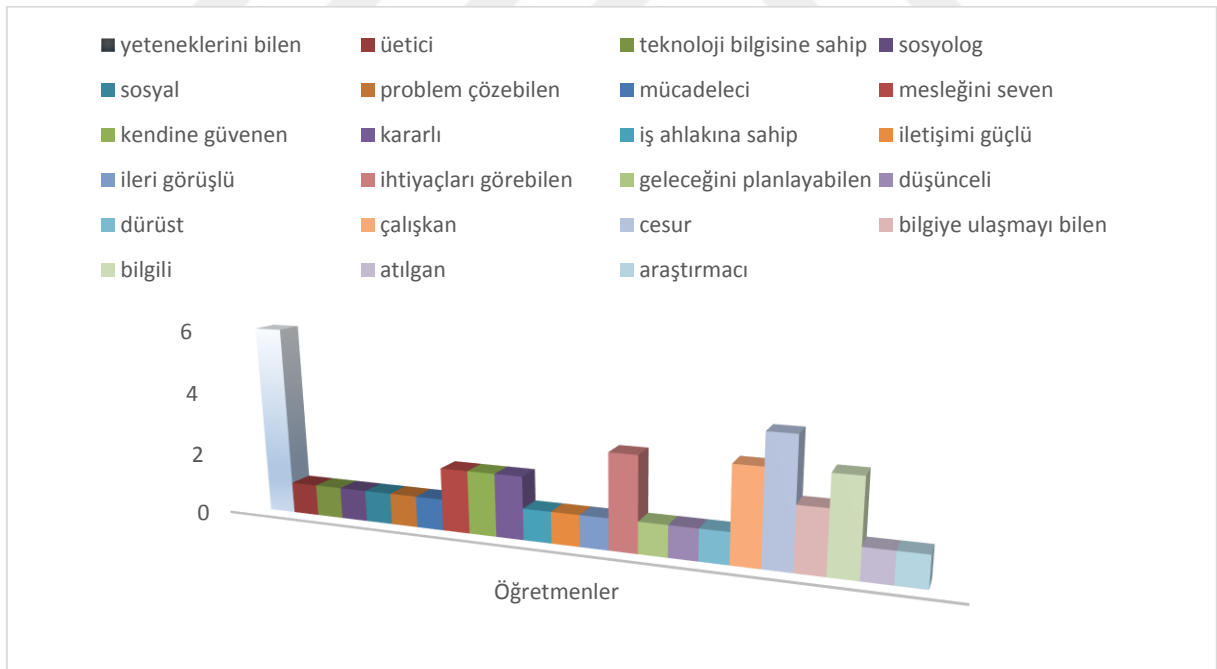
Kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin birbiriyle bağlantılı olduğunu ifade eden öğretmenlerin aksine e7 ve e8 öğretmen ise bu iki kavramın birbiriyle alakasının olmadığını ifade etmişlerdir. Bu hususta e7 “Her kariyer yapan girişimci olmayabilir girişimcilik kendine ait fikri somutlaştırmaktır. İnsanın çokta bir cesareti yoksa yapamaz. Bir mühendis çok iyi bir mühendistir ama bir iş kurma anlamında olduğunda o zaman girişimci olur bir alet yapma kendine ait bir iş kurma olduğunda cesaret olmayınca işe dökemeyebilir. Her kariyer yapan girişimci olacak diye bir şey yok bence ayrı cesaret gerektirir. Daha cesur olması lazım gerçekten fikrini ortaya koyacak bir cesaret olacak ki ortaya somut bir şey çıkabilsin” şeklindeki görüşüyle girişimciliğin cesaret gerektirdiğini ve her kariyer sahibi kişinin girişimci olmayacağını belirterek iki becerinin bağlantısız olduğunu vurgulamıştır. E8 öğretmen ise girişimciliğin doğuştan geldiğini ve kariyer bilinciyle alakasının olmadığını “Alakasız konular. Bilinçli insan bir kere sorgular gözlemler insanların ihtiyaçlarını tespit eder boşlukları görür bu girişimci. Bu insanların bir kere doğuştan gelen yetenekleri var

onların atadan dededen gelmiş öyle bir vasıfları var. Zeka herkeste bir değil, o adamın o yönde bir zekası vardır. Birde insanları okutacaksınız okumadan kişi gelişmez. 20 yıllık öğretmenim seminerler aldık ona göre konuşuyoruz. Sen istediğin kadar girişimci ol bilgi birikim yoksa batırır o kişi” ifadesiyle dile getirmiştir.

Öğretmenlerden E2 ise olaya farklı bir açıdan bakarak bu iki becerinin birbiriyle bağının duruma göre değişebileceğini ifade etmiştir. *Bu görüşünü şöyle ifade etmiştir; Aslında Kişiyeye göre değişir hem olabilir hem olmayabilir. Yani bir kişinin kariyer bilincine ulaşabilmesi bir şeyler de aktif olmaya çalışması onun girişimciliği ile alakalı. Ama kişinin o bilinci oluşması için illa girişimci olmasına gerek yok mesela öyle öğrenci var ki sınıfta sesi çıkmıyor ama her şeyin farkında gözlemci. Dolayısıyla yani bunlara biraz sosyalleştirmek için çalışıyoruz bir şeyler yapsınlar diye dediğin gibi bu farklı Olabilir de olmayabilir de bu şekilde ifade edebilirim.*

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimci bireylerin özelliklerine dair görüşlerine ilişkin bulgular.

Öğretmenlerin kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine ilişkin görüşleri analiz edilmiş ve ortaya çıkan özellikler şekil 9’da sunulmuştur.

Şekil 9. Kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine dair öğretmen görüşleri

Şekil 9 incelendiğinde öğretmenlerin birden fazla özelliğe vurgu yaptığı görülmektedir. Bu özellikler; yeteneklerini bilme, cesur, çalışkan, ihtiyaçları bilen, bilgiye ulaşmayı bilen, bilgili, kararlı, kendine güvenen, mesleğini seven, dürüstlük, düşünceli, geleceğini planlayabilen, ileri görüşlü, iletişimi güçlü, iş ahlakı olan, mücadeleci, problem

çözen, sosyal, sosyolog, teknoloji bilgisine sahip, üretici olduğu görülmüştür. Bu özellikler içerisinde öğretmenlerin en çok ortak görüş belirttikleri yeteneklerini bilme teması olmuştur. Bu hususta E6 *“En başta kendini tanıması yani nasıl olduğunu n kim olduğunun farkında olması bireyin karga gibi görünüp de kartal gibi iş yapmaktan ziyade kargaysa karga şeklini kartalsa kartallığını bilmeli kendindeki malzemenin farkında olması gerekir. Eğer kendindeki malzemenin farkında değilse doğru karar vermesi ya da kariyer noktasında doğru bir planlama yapması girişimci özellikte olması mümkün değil o yüzden en başta bence bireyin kendini tanıması kendini tanımaya yönelik çalışmaların yapılması gerektiğini düşünüyorum. Ne olduğunu bilecek birey ben kimim? sorusunun cevabını kendinde bulabilecek bulamıyorsa doğru bir ilerleme kat etmesi bence mümkün değil tabi ben kimim sorusunun cevabı nasıl verilecek burası biraz tartışmalı. İşte ailede olacak eğitim okuldan alabileceği eğitimin doludolu geçmesi gerekiyor ki birey kendini tanıyabilsin kişiliğini tanıyabilsin bilgisini yeteneklerini kişiliğini tanıyabilsin ve bunları oturtabilsin oturttuktan sonra kariyer planlaması kolay gidiyor yani bunu da sosyal bilgiler dersinde çeşitli çalışmalarla kişinin kendini tanımasına yönelik çalışmalar yaparak geliştirebileceğimizi düşünüyorum”* ifadesiyle kişinin kendi yeteneklerini tanımasının önemine dikkat çektiği anlaşılabılır. Benzer bir şekilde e9 *“Kendini tanıması kendi özelliklerini bilmesi gerekir”* sözleriyle kendini tanıma temasına dikkat çekmiştir.

Öğretmenlerin kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine yönelik vurguladıkları bir diğer husus cesur olma niteliği olmuştur. Bu yönde e13, e14, e7 ve e8 benzer görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler kısa ifadelerle bireylerin cesur olmaları yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Diğer özelliklere ilişkin görüşlerini belirten öğretmenler kısa kısa grafikteki özellikleri saymışlardır.

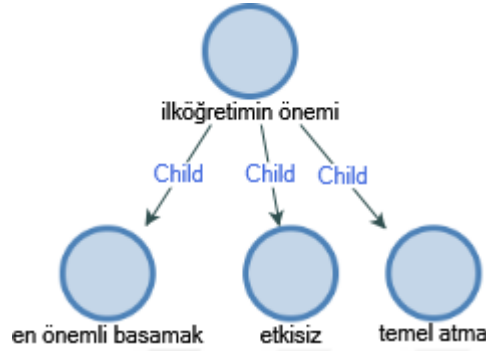
Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinin Girişimcilik ve Kariyer Bilinci Geliştirmeye Etkisine İlişkin Bulgular

Bu alt probleme yönelik aşağıdaki sorular oluşturulmuş ve bu bağlamda öğretmen görüşleri alınmıştır.

- İlköğretim döneminin kariyer bilinci geliştirmeye ve girişimcilik becerisine etkisi hakkında düşünceleriniz nelerdir?
- Sosyal bilgiler dersinin ve sosyal bilgiler programının kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerisine etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir?
 - ✓ Sosyal bilgiler dersi ile kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerileri arasında nasıl bir bağ vardır?
 - ✓ Sosyal bilgiler ders kitaplarını yeterli buluyor musunuz?

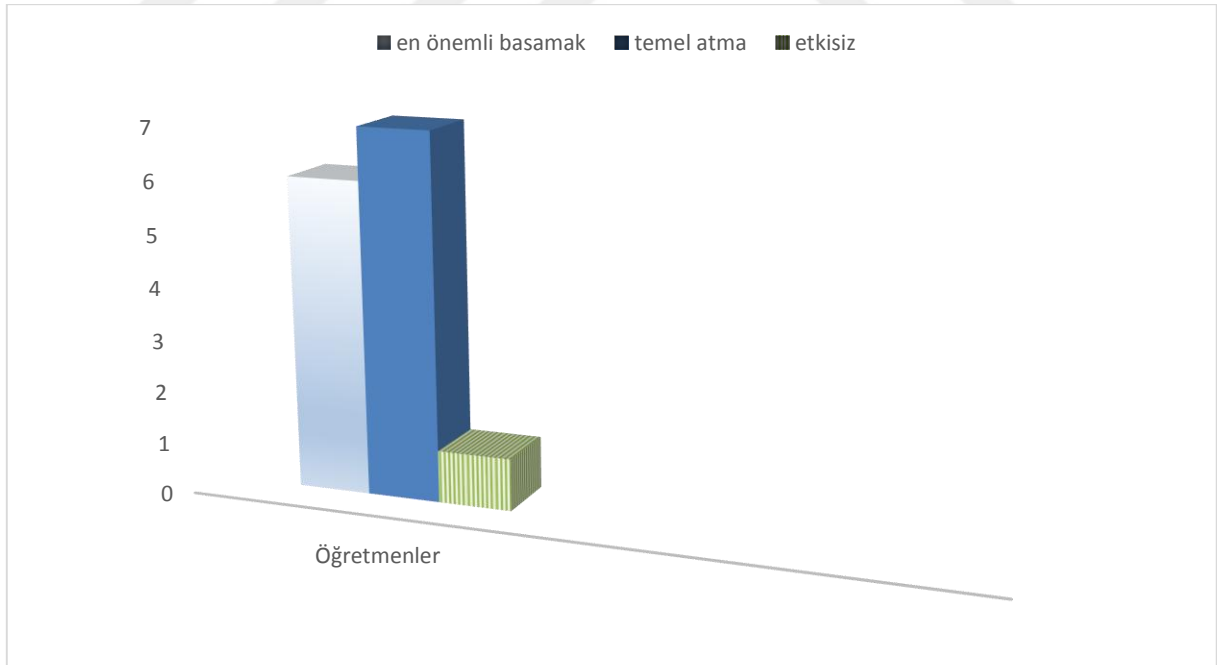
- ✓ Bu konulara ayrılan süreyi yeterli buluyor musunuz?
- ✓ Sosyal bilgiler öğretim programında bu becerilere yeterince yer verilip verilmediği hakkında görüşleriniz nelerdir?

Öğretmenlerin ilköğretim döneminin kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerinin gelişimine etkisi hakkında ki görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 10. Öğretmenlerin ilköğretim döneminin kariyer bilinci ve girişimciliğe etkisine dair görüşleri.

İlköğretim döneminin öğrenciler açısından kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin önemi hususunda öğretmenler genel olarak temel atma olarak ifade etmişlerdir. Daha sonra temel atma kavramına benzer bir ifade ile en önemli basamak olarak ifade etmişlerdir. Bu ifadelerin dışında bir öğretmen ise ilköğretim döneminin etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Şekil 11. Öğretmenlerin ilköğretim döneminin önemine ilişkin hangi yönde görüş belirttiğine dair görüşleri.

E4, E7, E10, E11, E12, E13 ve E14 ilköğretim döneminin öğrenciler açısından bir temel atma başlangıç dönemi olduğunu belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Bu hususta E10 “Bu işin temeli bu dönemde alınıyor fakat daha çok bilgilendirme düzeyinde kalıyor. Biz

sosyal bilgiler dersini verirken çocuklara genel hatlarıyla veririz çocuğa dersin ki meslek nedir? tanımlarsın Ondan sonra kalifiyeli eleman nedir? yani o mesleği yapan üst düzeyde kişiye ne denir o işin erbabı ustası denir kalifiyeli eleman denir yani Çocuklara bunu veriyoruz Kalifiye anlayışını veriyoruz mesleğin önemini veriyoruz sosyal hayattaki mesleğin yerini veriyorsun iyi bir meslek sahibi olmayı ona ilerde ne gibi avantajlar sağlayabileceğini toplumsal ruhunu veriyorsun ama biz bütün bunları anlatırken hiçbir zaman meslekleri iyi veya kötü olarak değerlendirme Emelim her mesleği toplumsal hayatta mutlak bir değeri olduğunu anlatıyoruz yani oto ustası olmadan doktorların toplumsal hayatta olmasını hiçbir anlamı olmadığını anlatıyoruz” şeklindeki ifadesiyle kariyer bilinci ve girişimcilik için bir temel atma dönemi olduğunu ancak bunun bilgilendirme düzeyinde gerçekleştirildiğini vurgulamıştır. E10 öğretmene benzer bir şekilde e4 öğretmende bu konuların temelinin ilköğretim döneminde atıldığını ve ileride bu dönemde edindiği bilgilerle geleceğini hazırladığını belirtmiştir. Bu görüşünü “Özellikle beşten itibaren zaten sosyal bilgiler dersinin konularında birçok bununla ilgili konularımız mevcut. 5,6,7’ler tam mesleklerini seçebilme meslekteki önemli faaliyetler mesleğini seçerken dikkat etmesi gereken özellikler nitelikli insanın özellikleri parayla değil de sevdiği mesleğe yönelmesinde çeşitli temel bilgileri vermekteyiz. Ancak çocuğun esas olduğu seviye lisenin son dönemleridir. Çünkü çocuk ilkokuldan beri meslek görüşünü belirtir ancak sürekli değişkendir. Önce çevresinde gördüğü sevdiği birinin mesleğini söyler. Ortaokul döneminde bunların yanlış olduğunu daha çok el becerilerine kendi yeteneklerine hissiyatlarına uygun mesleğe doğru yavaş yavaş temellerini alır. Bunun en üst seviyesinde lisede alır. Neyi başarabilirim neyle mutlu olabilirim neyi daha iyi yapabilirim diye düşünerek kariyerini planlar. Bu planı yaptıktan sonra girişimcilik ardından gelecektir. Yani kendini en iyi nerde hissediyorsa ardından hangi konularda başarılıyım bu konuda. Bu konuyla ilgili hangi çalışmalar yapabilirim nasıl metotlar yaparım hangi örnekleri verebilirim, nasıl hiç yapılmamış çalışmalar yapabilirim diye düşünür bunun temellerini de ortaokul 1 de atmaktadır. Buda konularımız arasında yer almasından dolayıdır. O yüzden kitaplarda müfredatta meslek seçimi kariyer planlama nitelikli elemanla ilgili konular olduğundan kendilerini yavaş yavaş hazırlarlar.” Sözleriyle ifade etmiştir. E12 ise diğer öğretmenlere benzer ifadelerle “Çocuklarda meslek bilincinin oluşması meslekleri tanıyan bir çocuk tabi bu zamanla değişmekle beraber meslekleri tanıdıkça ya da kendi kişiliğini tanıdıkça ilerde daha doğru isabetli kararlar alabilecektir. Girişimcilik yönünden bakacak olursak biz girişimciliği ve meslekleri tanıtıyoruz girişimci insanın özelliklerinden bahsediyoruz. Kendi özellikleriyle karşılaştırarak daha iyi bir mesleğe sahip olacağını ve başarılı olacağını düşünüyoruz. Çocuk bilinmeyen sulara gidip napacak kaybolacak. Eğer elinde ön bilgisi pusulası olursa hedeflere daha doğru varacaktır. Biz

burada bunu vermekle onların önünü açmaya çalışıyoruz. Ya da elinde bir donanımın olmasını sağlıyoruz. Ellerinde bir haritanın pusulanın olmasını sağlıyoruz. Bu dönem temel atma dönemi şimdi almasa liseye kalacak tabi zaman kaybı da var şimdi çocuk bunları öğrenirse ileride daha çabuk ve doğru yol alır.” Öğrencinin ilköğretim döneminde edindiği bilgilerle doğru bir gelecek hazırlayabileceğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin temel atma temasının dışında sıklıkla vurguladıkları diğer bir görüş ise en önemli basamak teması olmuştur. Bu tema altında E1, E3, E5, E6, E8 ve E9 adlı öğretmenler benzer görüş aktarmışlardır. E3 öğretmen “*İlköğretim döneminde özellikle 5,6,7 ve 8. sınıf insanların hayatının en önemli basamağını oluşturuyor. Bu dönem meslek planlamasının yapılmasının elzem olduğu bir dönem. Çünkü kişiler TEOG sınavıyla gideceği liseyi belirliyor. Burada da branşı belli oluyor ve kısıtlı tercih imkanı tanınıyor. Bunun için öğrenciler ilköğretim döneminde meslekleri ve liseleri iyi tanımaları gerekir. İlerisini görebilmeleri sağlanmalıdır. Bu dönemde girişimci faaliyetler içerisine giren bireyler ileriki yaşamında hem kendisi için hem de toplum için çok faydalı olacaktır. Ağaç yaşken eğilir derler ya atalarımız bu söz bu konuyu özetliyor. Küçüklüğünde edindiği doğru bilgi ve davranışlarla üst düzey bir insan profili oluşturacaktır.*” İfadesiyle bireyin küçükken bazı becerilerin kazanmasının gerekliliğini ve bu dönemin kariyeri için önemini belirtmiştir.

E6’da E3’e benzer ifadelerle ilköğretim döneminin kişinin ileriki hayatının şekillenmesinde çok önemli olduğunu “*Zaten bütün eğitimcilerin ifade ettiği pedegoglarında ifade ettiği çeşitli şeyler vardır. Özellikle zeka kullanıcılarını da ortaya koyduğu bir şey var nedir işte 0-6 yaşta öğrenilen şeyler ya da kazanılan şeyler bireyin hayatının %90 nını ifade ediyor o zaman ne düşünmek lazım? Yani bir şeyler zamanında verilirse ilerleyen zamanlarda bunun meydana gelmesi çok daha kolay oluyor. İşte ilköğretimle eğitimin temel noktası olduğu için burada kazanılacak olan değerler kişisel bireysel ya da toplumsal kazançlar bireyin ileriki hayatında çok daha etkili olacaktır. O yüzden bunu her zaman söylüyorum iyi bir kariyer planlamanın ya da iyi bir gelecek tasarlamının en önemli noktası 1-5 arası çok etkili olmasa da 5-8 sınıfı arasının çok daha kıymetli olduğunu düşünüyorum. Bu noktada çocuklar çok ciddi manada yönlendirmek yönlendirirken de bunu planlı ve programlı bir şekilde yapmak gerektiğine inanıyorum. Bu yüzden bütün pedagoglarında eğitimcilerinde ifade ettiği zeka olarak 0-6 ise kariyer planlamada ilköğretimin ortaokulun özellikle 5-8 arası çocuklarımızın iyi yetiştirilmesi gerektiğine inananlardanım. En basitinden ağaç yaş iken eğilir sözü çok da boşa değil bu noktada verebileceğimiz şeyler ya da kazandıracağımız değerler sonraki hayatta çocuğu hayatına çok etkilidir.*” sözleriyle ifade etmiştir.

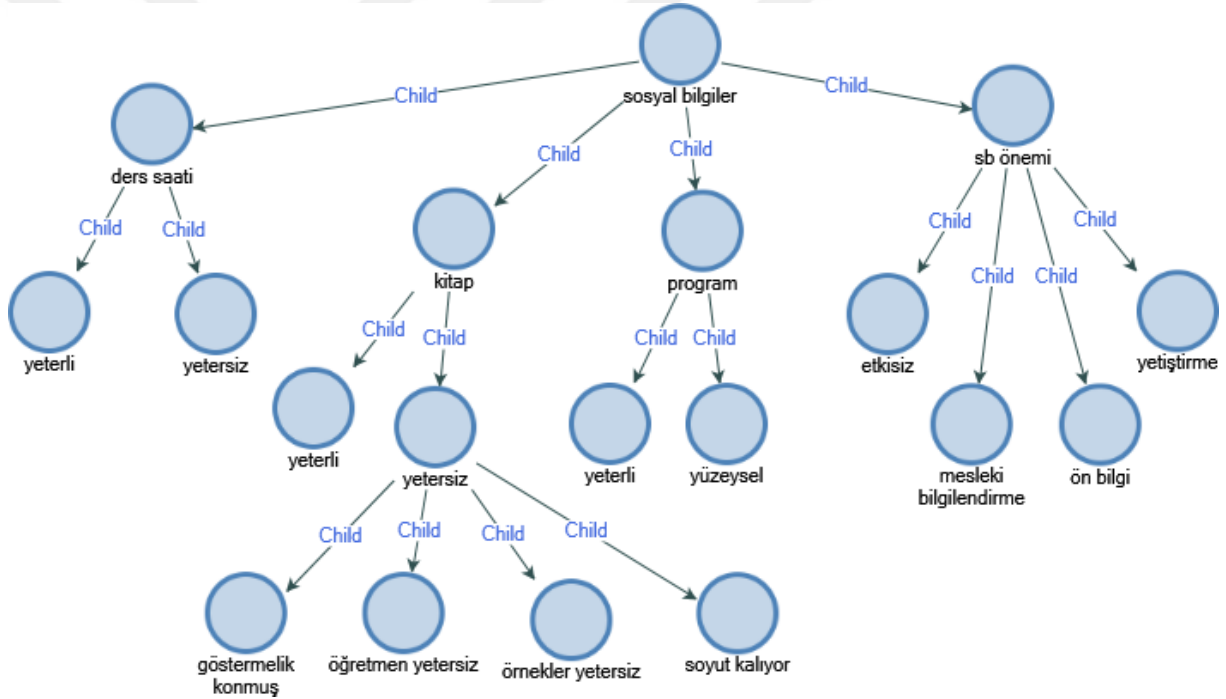
E8’de öğrencilerin yeteneklerini bu dönemde tanınmasının gerekliliğini ifade ederek ilköğretim döneminin önemine dikkat çekmiştir. Bu mevzuda “Çocuklara bu eğitimlerin çok iyi verilmesi gerekir. Bu ilkokuldan başlayan bir şey sonradan çok geç kalınan bir olay çünkü çocuğun yeteneklerine uygun meslek seçmesi gerekir buda ortaokulda kazandırılmalı. Öğrencileri bölümlere ayırmak gerekir istidadı neyse ona göre devam etmeli. Sporcu olacaksa ona göre tercihte bulunmalı veya daha farklı yeteneği neyse ona göre bölüme gitmeli. Çocuğa sevmediği şeyi yaptırmamak gerekir. Çocukları kendi branşların da istekli hale getirmek gerekir. Sınıflarımız çok güzel donanımlı fakat çocuklarda endişe bir amaç yok sınıfta öğrendiğiyle kalıyor. İsteddiğin kadar ödev ver bi faydası olmuyor. Yeteneklerine göre ayırmak için ilköğretimde öğretmen çocuğu görür öğretmene güvenmek gerekir az çok öğrencisini tanır. Aile ile irtibat kurulup beraber bir plan yapılmalı. Adam çocuğuna saz öğretiyor ne zaman yapıyor on sekiz yaşında mı öğretiyor diğer şeylerde böyle erken yönlendirmek meslekte ustalaştırır. İlgisini alakasını iyi tespit edecek ki sevecek ki daha iyi mesleğini icra edebilsin.” şeklinde açıklama yapmıştır.

İlköğretimin önemine dikkat çeken öğretmenlerin aksine E2, öğrencinin bu dönemde değişken bir yapıya sahip olduğunu bu dönemdeki öğrencinin görüşlerinin önemli olmadığını ve girişimci olmasıyla ileride başarılı olmasının farklı olduğunu belirtmiştir. Bu hususta;

“Yani şöyle söyleyeyim öğrenciler için yani bana göre kariyer bilinciyle girişimciliği geliştirmek için etkisi yok niye diyecek olursan çünkü çocuklar ortaokul düzeyinde Çocuğa bakıyorsun girişimci yani yapısı aktif her şeye katılıyor diye iyi yerlerde olacak diye bir şey yok. Ama meslek diyoruz şu yaş dilimlerinde zaten meslek belirleme Noktasında değişken oldukları bir dönem yani 3 ay önce düşündüğünü 3 ay sonra düşünmüyor bir sene önce düşündüğünü şu an düşünmüyor. Bu sene de farklı bir şeyler çevresinin ailesinin etkisi var arkadaşlarının etkisi var Ve televizyondan izlediği kendine hoş gelen Meslek gruplarını kendini hipnoz ediyo. Bu tamamen dediğim gibi kişinin, çevre, okul, aile, arkadaş, kitle iletişim araçları bunlarla daha çok alakalı. Girişimciliğin burada çok etkin olduğunu düşünmüyorum. Ama girişimcilik neyde etkilidir kişinin kendi kendini ifade etmesinde Veya bir şeylere ulaşmada Önceden başlamak gerektiği için bu noktada Etkin olmasını sağlar Ama dediğim gibi Sınıf içerisinde çocuklar için çok da değişmiyor Çünkü değil yani girişimcilikle alakalı değil çocukların şu anki dünyası değişken. Meslek değişiyor onlar için önemli olan ne? Şu anda bir erkek çocuğu bakıyorsun diyor ki ben asker olayım polis olayım vurdu kırdı silahlı işler. Bu onun girişimciliği alakalı değil. Bakıyorsun çok sessiz bir çocuk da aynı şeyi düşünüyor ya da bir kız çocuğunda da aynı şeyleri görüyoruz Değişkenler yani meslek Kariyer planlama noktasında bu dönemde değişkenlik var. Liseli lisede bile bu sıkıntı Yani

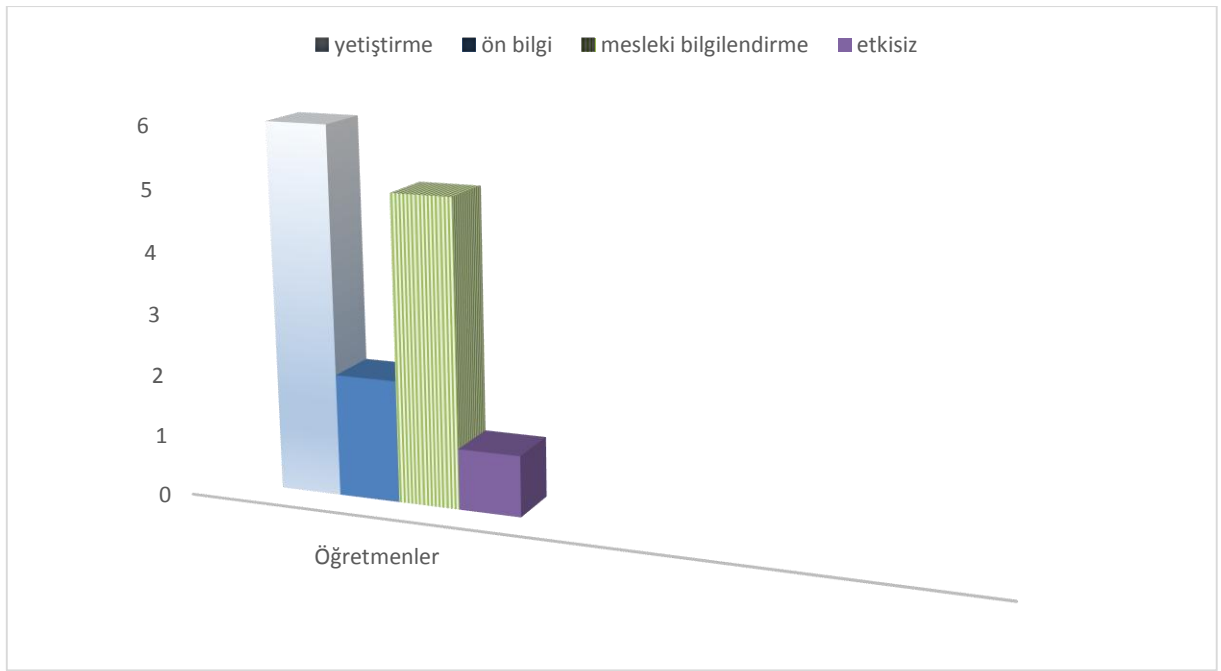
Lise sondan itibaren genel olarak baktığımız zaman bu dönemde bilinçli öğrenciler zaten kendilerine bir hedef koydukları için oturmuş ders çalışıyorlar notlarını yüksek tutmaya çalışıyor. TEOG sınavının iyi puan olmaya çalışır daha iyi liselere gitmeye çalışıyor Çünkü oradan Geleceğe yönelik beklentileri var ama bunların içerisinde çok sessiz çocuklarda var Ve kendini çok rahat ifade edebilen girişimciliği olan çocuklarda var. O yüzden diyorum veya başarısız tam tersini de düşün Başarı düzeyleri çok düşük öğrenci düşün Birisi hiç ağzını açmıyor çok sessiz sakın biriside her şeye koşuyor özgüven patlaması yaşıyor Her şeye ben varım diyor ama ikisi de Çok başarısız Yani bu farklı bir kavram oluyor” ifadesiyle dikkat çekmiştir.

Öğretmenler sosyal bilgiler dersinin ve sosyal bilgiler programının kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerisine etkisine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 12. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimciliğe dair görüşleri.

Öğretmenlerin ilköğretim döneminin önemine ilişkin görüşlerinden sonra bu kısımda sosyal bilgiler dersinin önemi, ders kitabı, kariyer ve girişimciliğe ayrılan sürenin yeterliliği, sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Şekil 13. Öğretmenlerin sosyal bilgilerin önemine ilişkin düşünceleri.

Şekil 13’de öğretmenlerin altısı sosyal bilgiler dersi için yetiştirme teması altında görüş belirtmişlerdir. Bu hususta E4, E5, E6, E9, E11 ve E13 bireyi hayata, topluma hazırlama olarak görmüş ve bu doğrultuda görüşlerini aktarmışlardır. E9 sosyal bilgilerin önemine ilişkin; “Sosyal bilgiler bireye toplum değerlerini kazandırmayı amaçlayan bir ders. Ve içinde birçok alan yer alıyor. Fakat bu dersin ana amacı öğrenciyi hayata hazırlamaktır. Dolayısıyla doğrudan kariyer ve girişimcilikle alakalıdır. Hayatta başarılı olabilmek kariyer yapabilmek bunları aslında sağlamaya çalışan bir derstir. Diğer derslerde bu konuda yardımcı olabilir fakat bence sosyal bilgiler bu diğer dersler içerisinde kariyer meslek planlama ve girişimcilik açısından en etkin olan bir derstir. Çünkü birincisi topluma dayalı öğrenciyi tanımaya dayalı toplumun ihtiyaçlarına yönlendirmeye dayalı, toplumu tanımaya yönelik bir ders” sözleriyle topluma uygun bireyler yetiştirmeyi amaçlayan sosyal bilgiler dersinin bu yönde diğer derslere göre daha etkin olduğunu vurgulamıştır. E9’un söylediklerine benzer bir şekilde E12’de “Sosyal bilgiler bireyin kendini toplumu tanımasını sağlar kendini ve toplumu tanıyan bireyin toplumun ihtiyaçlarına göre kariyer oluşturması daha kolay olacaktır. Kendini ve toplumu tanıdığında daha kolay kariyer tercihlerinde bulunacaktır. Girişimcilik içinde bilmeden karanlık sulara girmek var birde bildiği sulara girmek var. Toplumu tanırsa girişimcilik açısından kendini yetiştirir da böyledir. Hem kendini hem de toplumu tanıması hem kendine hem de ahlaki değerlerine uygun bireyler yetiştirmeyi sağlıyor. Diğer derslerde çok değinmezler ama sosyal bilgilerde bilim dalı olarak bunu amaçlıyor. Bu açıdan diğer derslerden farklı oluyor. Daha çok toplum hayatına hazırlayan hayatında daha fazla bilgiler öğrenmesi için önemli olduğunu düşünüyorum” ifadesiyle

sosyal bilgileri bireyi topluma yetişmiş olarak hazırlamayı amaç edinmiş bir ders olarak nitelendirmiştir.

Yetiştirme temasını takiben öğretmenlerden beşinin vurguladığı mesleki bilgilendirme teması olmuştur. Bu tema altında sosyal bilgiler dersinin meslekleri tanıtma girişimcilik noktasından bilgilendirme yaptığını öğrencilerin bilinlendirildiği bu açıdan önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yönde görüş belirten öğretmenlerin görüşleri örnek olarak aşağıda verilmiştir:

E1 *“Sosyal bilgiler bu kavramlar için çok önemli çünkü bu derste öğreniyorlar meslekleri tanıyorlar. Mesleklerle ilgili kavramları ilk defa burada öğreniyorlar girişimciliği sosyal bilgilerde tanıyorlar. Bu açıdan faydalı olduğunu düşünüyorum.”*

E3 *“Sosyal bilgiler adından da anlaşılacağı üzere hayata hazırlama dersi yaşam bilgisini edindiği bir derstir. Dolayısıyla yaşamının temelini oluşturan mesleği kariyeri girişimciliği ve buna bakan becerileri doğrudan ilgilendiren bir derstir. Diğer derslerden de öğrenebilir ama asıl bu derste bu konuları kavraması anlaması gerekir ama sosyal bilgilerde sadece duyma düzeyinde kalıyor bilgilendirme yapıyoruz. Sosyal bilgiler geçmişi ve geleceğin bilgisini veriyor ve bireyi bilgilendiriyor kendini tanınmasını sağlıyor. Zaten bu doğrultuda konular konulmuş fakat eksik bırakılmış sadece gözüksün diye işte koyduk var olarak yapılmış. Bu nedenle yeterli olmuyor.”*

E8 *“Sosyal bilgiler müfredatında var bu girişimci nedir müteşebbis falan bunları öğretiyoruz. Aynen burada konuştuğumuz şeyleri anlatıyoruz sadece deftere kitaba bağlı kalmadan soru soruyoruz tartışıyoruz. Böylece ocukta bir şeylerin uyanmasını sağlıyoruz. ocuk burada öğreniyor farkındalık oluşuyor. Toplumda böyle girişimciler var sadece devlet memurluğu şu bu yok sadece buralardan sadece kazanç elde edilmiyor. Mesela girişimci olup çokça para kazanan mutlu olan insanlarda var girişimci olup elindekini kaybeden insanlar var deyince ocuk bunu fark ediyor. Ha ben ilerde girişimci olacaksam bunları bilip ona göre hareket ediyor. Sosyal bilgiler dersinde bunları anlatmazsak ocuk nasıl girişimci olacak. Bu derste öğreniyor. Diğer derslere bakarsak bu derste öğrenebilir. Bilinçlendirme aşamasında bu ders ön plandadır. Ama yetiştirme aşamasında halk eğitim merkezleri daha ön plandadır. Çeşitli mesleki eğitimler veriliyor. Nusret diye biri çıktı ortaya girişimci biri şimdi çok ünlü oldu.”*

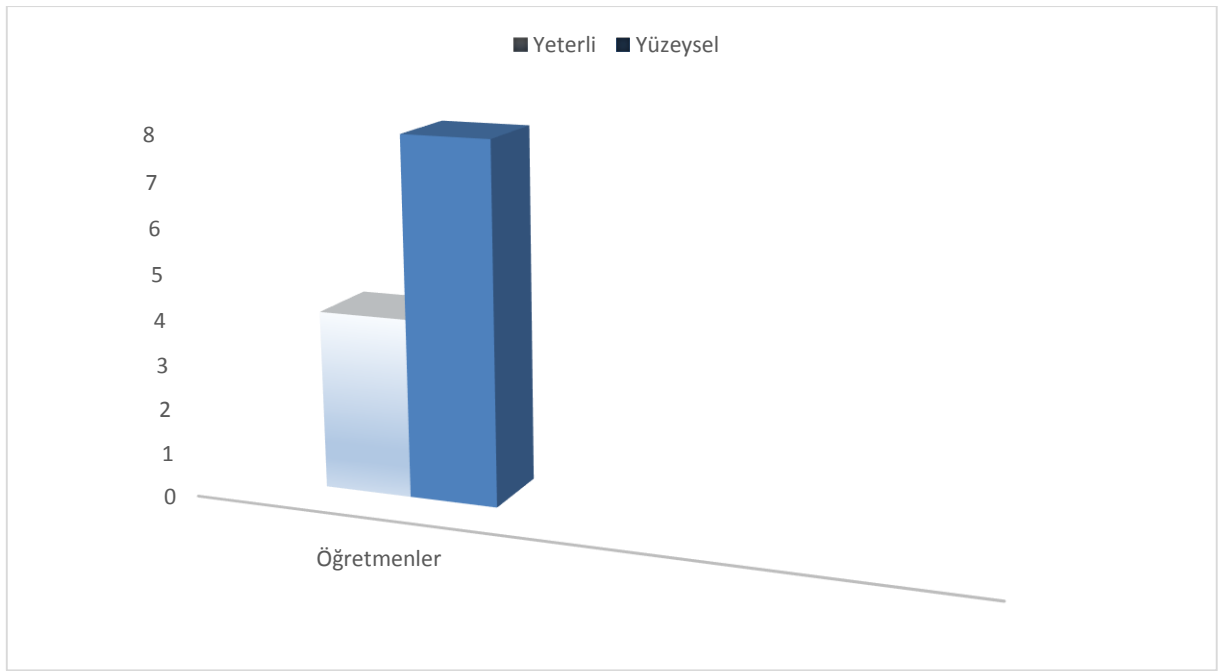
Öğretmenlerin iki kişi de sosyal bilgilerin n bilgilendirme yaptığını belirtmişlerdir. Öğrenciler kariyer ve girişimcilik konusunda hayata başlamadan bakış açısı oluşturulmaya çalışılıyor bu açıdan önemli olduğu ifade ediliyor. Bu konuya ilişkin görüş belirten öğretmenlerin ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

E10 “Şunu izah ederim bir sosyal bilgiler dersi beşinci Hatta 4. sınıf sosyal bilgiler den başka 8. sınıf inkılap tarihi ne kadar hatta liseye kadar Çocuğa da şunu söylüyorum hani şurada bir tarih yazıyor 1453 veya şurada bir ifade yazıyor. Ne yazıyor işte iletişim veya şurada ne yazıyor işte nüfus yazıyor. Erzurum'un nüfusu 1927'de bu kadarmış rakamları çok mu önemli Hayır! Biz sosyal bilgilerde asıl vermek istediğimiz şey çocuğun hayatta onun karşısına çıkıp çıkacakları sanal gerçeklikleri Real gerçeklere dönüştürerek göstermektir. Yani bu çocuk sosyal hayatta atıldığı an bir tecrübe kazanmış olacak atılması lazım. Biz onları bir sinemaya götürmüşüz yüz gözlük takmış kızı o hayatın içine sokmuşuz. Neyse olayın içine girmiştir bir dejavu şeklinde geri dönüşümün sağlaması lazım çocuk sosyal hayata atıldığı zaman bunun olması lazım Ha yeterli mi yeterli değil çocuk sadece ön bilgi ediniyor dersten çıkınca aklında ne kaldıysa”

E2 “Sonuçta gündeme geldiği için bir kazanım olarak yer aldığı için faydalı oluyor. Sosyal bilgilerin zaten kendisi toplumun içerisinde bir yapı olduğu için olumlu bir bağlantı var. Çünkü farkında olmayan çocuklara burada ne yapıyorsun Bir ön bilgi alıyorsun Burada Kendisi yapıyor ya da yapmıyor Farklı değişkenler var yani ailesi olsun Çevresi olsun Bunlar da etkiliyor yani Ama sosyal bilgiler İçerisinde kariyer bilincini Kariyer oluşturma düşüncesi önemli. Ayrıca zaten 8. sınıflarda bu bir ders olarak mevcut rehberlik ve kariyer planlama dersi olarak ama bu ders amacına yönelik işlenmiyor.”

Öğretmenler içerisinde bir öğretmen ise süre kısıtlı olduğundan ötürü verimli işlemediğini dolayısıyla sosyal bilgiler dersinin bu konularda etkisiz kaldığını E7öğretmen “İki ders saati zaten çok böyle etkili olduğunu söyleyemem. Çünkü hepsi hepsi iki saat konu olarak çok önemli konular fakat kısıtlı iki saat hatta bunu da yirmi dakkeye indirebiliyoruz daha önemli değinmemiz gereken bir konu varsa ona ayırabiliyoruz. Sadece değiniyoruz. İlgi ve yeteneğine göre seçmelerini söylüyorum ta ki başarılı olsun. Çünkü bir ünite değil başlı başına bir ders değil dersin içinde iki saatlik bir konu” sözleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programının yeterliliğine dair görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 14. Sosyal bilgiler öğretim programının yeterliliğine dair öğretmenlerin düşünceleri.

Kariyer bilinci ve girişimcilik konularına sosyal bilgiler öğretim programında yer verilmesi bakımından öğretmenlerin görüşleri şekil 14’de sunulmuştur. Şekil 14 incelendiğinde E1, E11, E13, E3, E4, E5, E6, E9 adlı 8 öğretmen programın yüzeysel olduğunu sadece gözüksün diye konulduğunu belirttikleri görülmüştür. Bu yönde görüş belirten öğretmenlerin düşünceleri örnek olarak aşağıda belirtilmiştir:

E3 “Sosyal bilgiler geçmişi ve geleceğin bilgisini veriyor ve bireyi bilgilendiriyor kendini tanımasını sağlıyor. Zaten bu doğrultuda konular konulmuş fakat eksik bırakılmış sadece gözüksün diye işte koyduk var olarak yapılmış. Bu nedenle yeterli olmuyor. Programda bu konular var yer verilmiş ama içi doldurulmamış sadece konulmuş bu konuyla ilgili ayrı bir ders oluşturulup içi doldurulmalıdır.”

E4 “Programda da aynı şekilde elbette ki verilmiş hiç verilmeme gibi durum yok ancak yetersiz saat az konu fazla ve yüzeysel geçiliyor uygulama yapılmıyor sadece bahsedelim yeter deniyor. Bu süre sorunu çözülürse Kariyer bilinci girişimcilik daha iyi kazandırılabilir.”

E13 “Yetersiz yüzeysel. Sosyal bilgiler programı ciddi anlamda değişti Edebi metinler üzerinden tarih bilinci verilmeye çalışılıyor. Tarih bilincinin dışında çocuk ülkesini tanısin sosyal becerileri gelişsin deniliyor. Bunun dışında kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerine de yer verilmeye başlandı. 5,6 ve 7. sınıflarda kendini tanıma meslek seçiminde dikkat edilecek hususlara da yer veriliyor ama bunlar yetersiz. Çocuklara bilgisayar ortamında veya yazılı testler yapabilmemiz lazım çocuklara hedef belirlememiz lazım. Sosyal bilgilerin bu becerilerin kazanılmasında etkisi var ama yeterli değil ama geçmişe göre ciddi gelişmeler

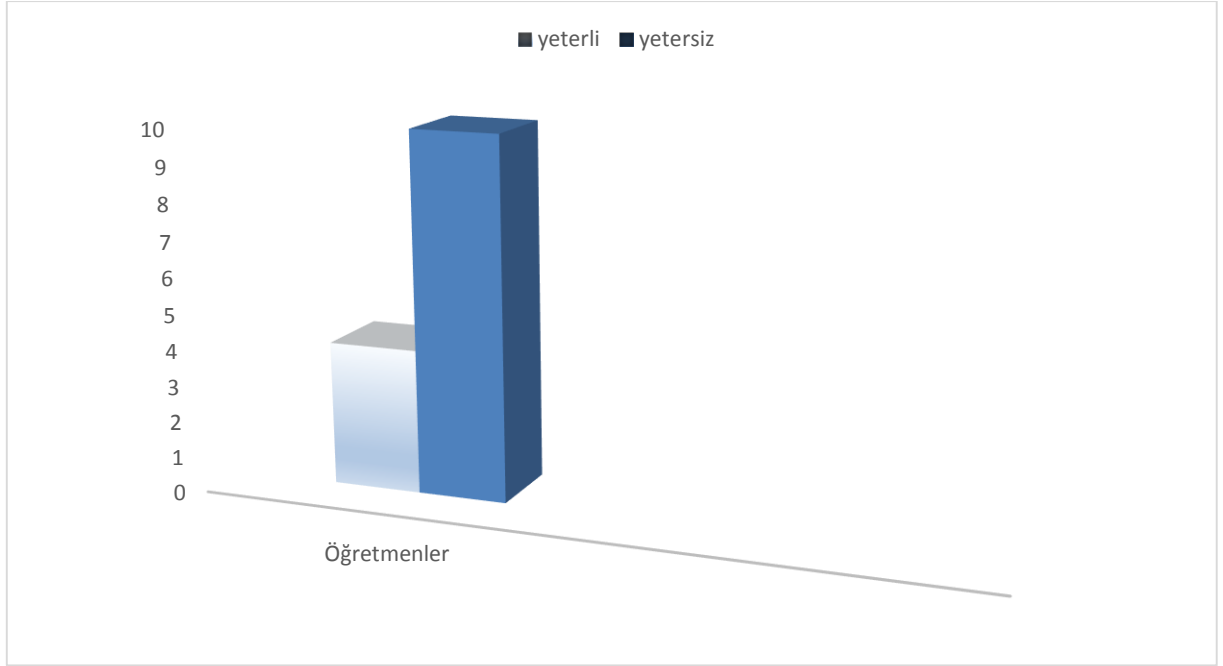
var. Eskiden sosyal bilgiler denilince akla tarih gelirdi. Şimdi daha bi sosyal hayatla ilişkilendirmeler var ama yine de yeterli değil. Çünkü topluma hazırlayan bir ders olduğu için toplumun ihtiyaç duyduğu insanları yetiştirmemiz lazım. % 100 çocuk kendini tanımadıktan sonra mesleki plan oluşturamadıktan sonra girişimci yönleri desteklenmedikten sonra ne kadar başarılı olursa olsun yeterince özelliklerini kullanamayacaktır.”

Programın yeterliliğine dair bir diğer görüş ise yeterli olduğu yönünde olmuştur. Matris grafik incelendiğinde bu yönde E7, E8, E12, E14 adlı 4 öğretmen düşüncelerini aktarmıştır. Bu konuda sosyal bilgiler dersinin konu çeşitliliğini göz önünde bulundurulursa kazanım olarak yeterince yer verildiğini belirtmişlerdir. Yeterli olduğunu belirten öğretmenlerin görüşleri örnek olarak aşağıda verilmiştir:

E14 *“Yeterince yer veriliyor. Biraz daha programdaki amaçlara uygun olarak burada bence en önemli görev öğretmene düşüyor. Öğretmenlerin öğrencilere ufuklarını açıp yardım etmeleri gerekir. Öğrenciler bu konuda hiç bilgi almadan geliyorlar ilk defa belki bu derste görüyorlar öğretmen burada biraz da etkin rol alırsa program yeterli.”*

E7 *“İlköğretim programında yeterince var çünkü 5,6 ve 7 de var her sene bu konuya değiniyoruz. İşliyoruz. Zaten çok konu var onlarda işlenmesi gerekir. Daha fazla anlatılacak bir şey yok.”*

Öğretmenlerin sosyal bilgiler ders saatinin yeterliliğine dair görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 15. Öğretmenlerin ders saati yeterliliğine dair düşünceleri.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi içerisinde kariyer bilinci ve girişimcilik konularına ayrılan süreyi yeterli bulup bulmadıklarına yönelik soruya verdikleri cevaplar neticesinde şekil 15 oluşturulmuştur. Şekil 15 incelendiğinde öğretmenlerden 10'nun ders saatinin yetersiz olduğunu çok fazla farklı konu olduğunu dolayısıyla sürenin çok az olduğunu belirttikleri görülmektedir. Sosyal bilgilere ayrılan üç saatlik zamanın yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Kariyer bilinci ve girişimcilik konularına da bu nedenle yeterince önem veremediklerini söylemişlerdir. Bu hususta görüş belirten öğretmenlerden örnek olarak aşağıda verilmiştir:

E10 “süre sosyal bilgilerde değinmemiz gereken çok konu var bu konuları da değinerek geçiyoruz çünkü süre yetmiyor sosyal bilgiler dersini ne yazık ki amacına yönelik veremiyoruz.”

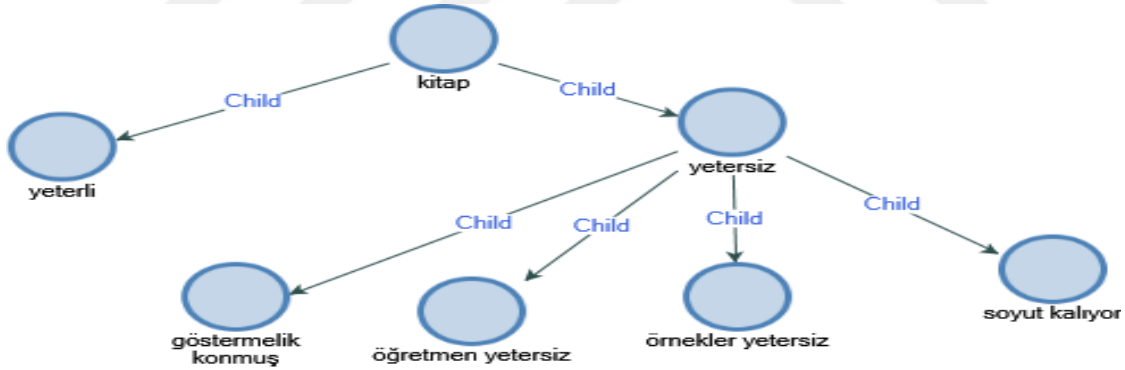
E12 “Sosyal bilgiler ders saati genel olarak yetersiz kısa olduğu için o yönde bakacak olursak yetersiz. Kazanımlar fazla değinmemiz gereken şeyler fazla hepsine yeterince değinemiyoruz.”

E3 “Süre sadece bu konu için değil genel olarak sosyal bilgiler ders saati yeterli değil çok az verilmesi gereken konu çok ayrıca TEOG baskısı da var bu nedenle de öğretmen

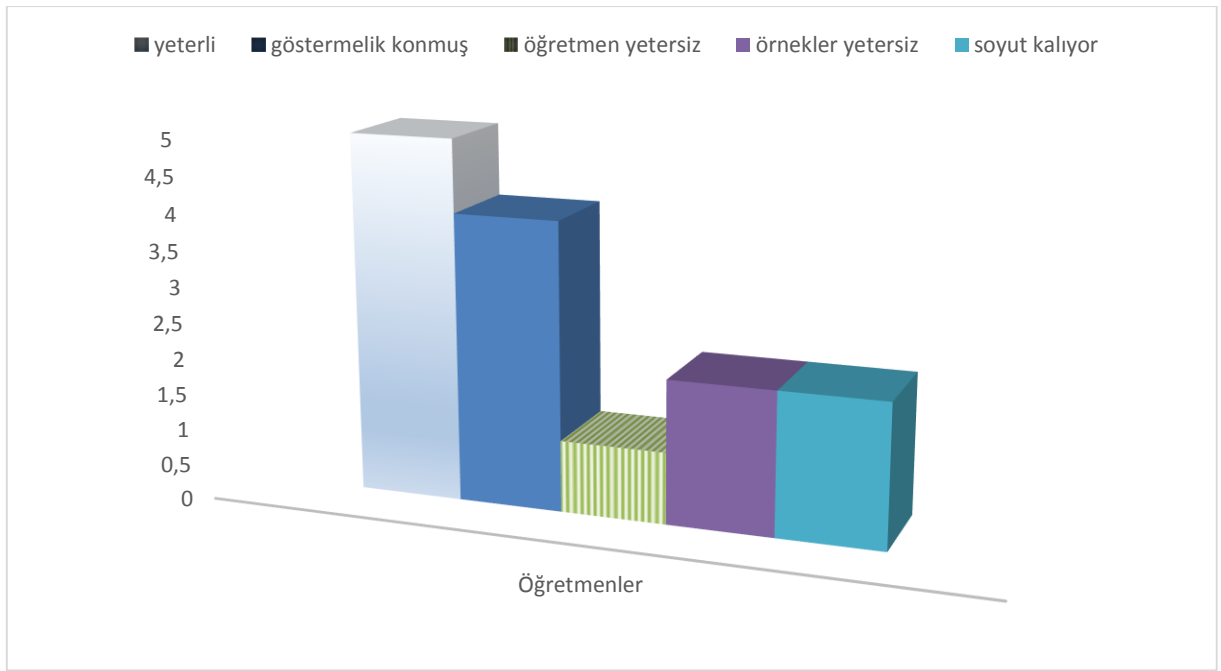
arkadaşlarımız meslek konusu ve bunla ilgili girişimcilik gibi bazı konuları önemsiz görüp birkaç soru sorup geçiştiriyorlar.

E13 “Hiçbir şekilde yeterli değil. Şimdi biz Avrupa’ya takılıp kalmışız oranın müfredatı inceleniyor orda 3 saat bizde de öyle olsun deniyor acayip acayip konu başlıkları kazanımları koyuyorlar. Avrupa’nın tarihi yok ne anlatacak adamın anlatacakları sınırlı bizim öyle değil ki çok zengin bir Türk tarihimiz var 2200 yıllık çok zengin bir kültürümüz var çok güzel vatanımız var coğrafi özelliklerimiz değerlerimiz var. E bunun yanında çocuğun kendini tanıması mesleki planlaması girişimci yanlarının ortaya çıkarılması var sosyolojik beceriler psikolojik beceriler var toplumsal duyarlılığının gelişmesi var. Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinin kesinlikle en az dört saat olması lazım. Mesela 1 saat ayrılmış meslek konusuna ben bilgisayar sınıfına bile götüremiyorum mesleki eğilim testi yapamıyorum girişimciliği veremiyorum. Çocuk kendini tanımadıktan sonra yeteneklerinin farkına varamadıktan sonra bir saatte olacak hatta bir yıl iki yılda da olacak şey değil uzun bir süreçte kazanılabilir bunun içinde üzerinde gerçekten durulması fazlasıyla yer verilmesi gerekir.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitabının yeterliliğine dair görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 16. Sosyal bilgiler ders kitabının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri.

Şekil 17. Sosyal bilgiler ders kitabının yeterliliğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sosyal bilgiler ders kitabının kariyer bilinci ve girişimcilik konularında yeterliliğine ilişkin düşünceleri sonucunda şekil 17 oluşturulmuştur. Şekil 17 incelendiğinde E2, E7, E8, E10, E12 adlı 5 öğretmen ders kitaplarının bu konular için yeterli olduğu yönünde düşüncelerini belirtmişlerdir. Bu yönde görüş belirten öğretmenlerden örnek olarak aşağıda verilmiştir:

E7 “Çok fazla yer almıyor ama var olan yetiyor çok fazla gerekte yok sohbet tarzında konuşuyoruz ne yapmaları gerektiğine ilişkin nasıl karar vermeli örnek aldığı biri var mı ilgi yeteneğine uygun mu şeklinde yönlendirmeye çalışıp işliyoruz.”

E8 “Bence yeterli oluyor bir sürü konu var onlara da bakacak olursak yeterli. Bu konuda da bir ders saatinde anlatıp geçiyoruz fazla yapacak bir şey de yok zaten. Onu yapabilmen için çocukları ilgi ve yeteneklerine göre ayrı sınıflara alıp ona göre bir eğitim verilmesi gerekir. Biz de sadece bilgi veriyoruz.”

Yeterli oluyor görüşünün aksine öğretmenlerin çoğu yetersiz olduğuna dair görüşlerini belirtmişlerdir.

E1,E3, E4, E5, E6, E9, E11, E13, E14 adlı dokuz öğretmen yetersiz olduğunu savunmuşlardır. Bu öğretmenler arasından da E1, E3, E4, E6 adlı kişiler kitaptaki konular sanki sadece gözüksün diye konulmuş etkileyciliği olmayan bir şekilde yazılmış gibi yeterince önem verilmediği yönünde görüşlerini sunmuşlardır. Bu hususta:

E6 “Kitapları yeterli bulamıyoruz çünkü bu 7.sınıf da bir ünite de geçen bir konu içerisinde özellikle ilgi ve yeteneklerini tanıması çocukları kariyer noktasında bir şeyler

anlatmaya gayret gösterse de çok cüzi bir kısım ifade edilen şeyler ya da kitap içeriği çocuğu çok da yönlendirebilecek etkileyecek nitelikte değil. Ve gelip geçici oluyor”

E3 *“Kitaplar yeterli değil sadece gözüksün diye konulmuş anlatım yönünden de eksik öğrenci için faydalı olmuyor.”*

Öğretmenlerden E5 ve E14 adlı kişilerde kitap içerisinde ki örneklerin yeterli olmadığı yönün de düşüncelerini belirtmişlerdir. Bu yönde E5 öğretmen; *“Konuyu işliyoruz ama bunu işlerken aslında çok fazla örnekler yok kitaplarda. Yani mesela işte bakın şöyle bir örnek olmuş; Şu adam şunu yapmış işte bak bu yüzden çok fazla başarılı olmuş. Kendi becerisine uygun bir şey yaptığı için aslında. Böyle ülkemizde çok fazla örnek vardır ama biz bunları koymamışız. Sadece demişiz işte kitaplarda çocuklar işte meslek seçerken aile baskısının, toplumu, bu toplumun baskısını veya maddi kazanç gütmekten istek yetenek ve becerilerini becerilerinin doğrultusunda seçsinler. Biz bunu çocuğa söylüyoruz. Tamam çocuk daha diyor Tamam Evet hocam böyle seçeceğiz sonra da çıkarsa ona göre yapacağım diye. Ama çocuk şunun farkına varamıyor. Ha böyle bir adam varmış, bu adam kendi planlarını şimdiden kurmuş yapmış. Bu ülke bu kadar çok başarılı olmuş yani yapmış olduğu işi illa bir bilim adamı olmak zorunda değil. Belki bir bakkalı varmış fabrikatör olmuş. Bu örnekler çok fazla yok aslında bu örnekler daha fazla olsaydı daha çok etkili olur diye düşünüyorum”* şeklinde örneklerin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

E11 ve E13 ise bu tür konuların uygulanabilir bir şekilde işlenmesi gerektiğini dolayısıyla sosyal bilgiler kitabının soyut kaldığını belirtmişlerdir. Kitapların yetersiz olduğunu E1 şöyle ifade etmiştir: *“bunlar yetersiz. Yetersiz olduğunun en büyük kanıtı da öğrencilere vermeye çalıştığımız konular çok genel ve afaki konular son derece soyut konular oysa meslek edinme tamamen somut kurallar pratikleri üzerine yürümek zorunda. Siz her türlü enstrümanı her türlü araç gereci öğrenciye veya öğreticiye hazırlayacaksınız ve bir nevi laboratuvar ortamı oluşturacaksınız ki o öğrenci yaparak yaşayarak o eğitimini daha başarılı bir şekilde tamamlayabilirsiniz. Dolayısıyla yetersiz görüyorum.*

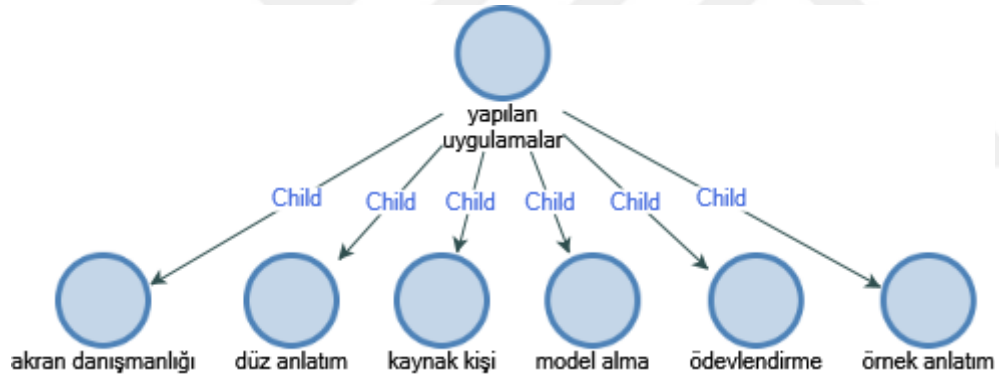
Öğretmenlerden E9 ise kitapların yetersiz oluşuna farklı bir şekilde yaklaşarak öğretmenlerden kaynaklandığını öğretmenlerin yetersiz olduğunu savunmuştur. Bu görüşünü *“Yeterli değil ama kitaptan kaynaklı bir problem değil. Çünkü kitaba ne kadar bilgi yüklersen yükle istediğiniz kazanımı koyun sonuçta onları verecek olan öğretmen, öğretmen yeterli olmayınca verim alınması çok düşük. Asıl tartışılması gereken konu bu”* sözleriyle dile getirmiştir.

Öğretmenlerin girişimcilik ve kariyer bilincini geliştirme kazanımlarıyla ilgili uygulamaları ve kullandıkları kavramların neler olduğu, bu becerileri kazandırma yeterliliklerine ilişkin bulgular.

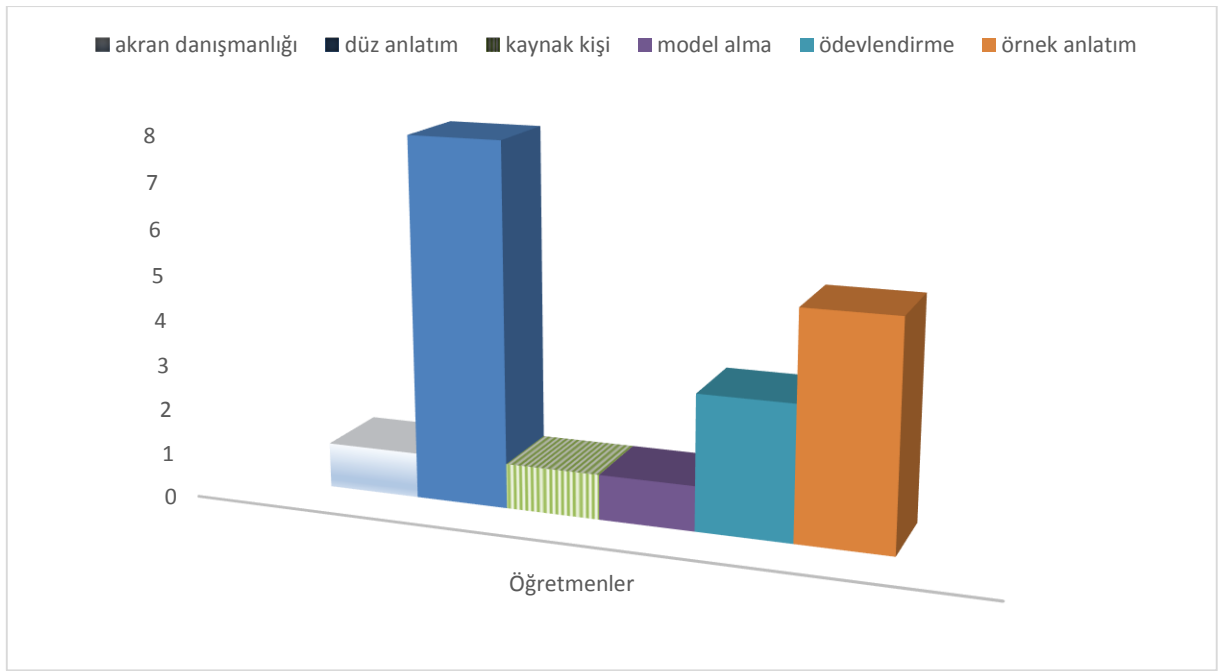
Bu alt probleme yönelik aşağıdaki sorular oluşturularak onlara yönelik bulgular elde edilmiştir.

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını işlerken yaptıkları uygulamalara yönelik görüşleri nelerdir?
- Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını ölçmelerine yönelik uygulamaları nelerdir?
- Kariyer bilinci ve girişimciliğin edinmesinde öğretmenin rolüne yönelik görüşleriniz nelerdir?
- Kendinizi kariyer bilincine sahip girişimci bir birey olarak değerlendirebilir misiniz?

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını işlerken yaptıkları uygulamalara yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 18. Öğretmenlerin ders işleme yöntemlerine ilişkin model.

Şekil 19. Öğretmenlerin ders işleme yöntemlerine ilişkin görüşleri.

Öğretmenlerin düşünceleri kodlanarak şekil 19 oluşturulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin hangi tema altında görüş belirttikleri şekil 19’da gösterilmiştir. Şekil 19 incelendiğinde, öğretmenlerin en çok düz anlatım yaparak dersi işledikleri anlaşılmaktadır. E2, E3, E5, E7, E8, E9, E12 ve E14 adlı 8 öğretmen düz anlatım yaparak dersi işlediklerini belirtmişlerdir. Konu yoğunluğu fazla olduğundan dolayı kısaca anlatıp geçtiklerini ifade etmişlerdir. Bu yönde görüş belirten öğretmenlerin ifadeleri örnek olarak aşağıda verilmiştir:

E5 “Bizim az önce de belirttiğimiz gibi bu konu bizim süre sıkıntısından dolayı açıkçası üstünde çok fazla duramadığımız bir konu. Bu konuları işlerken çocuklara daha çok böyle küçükken ne olmak istiyordu. İlk başta ilkokula 1. Sınıfa Gittiğiniz zaman ne olmak istiyordunuz. Öğretmeniniz size sorduğu zaman evet işte aileniz sizin ne olmamızı istiyor şimdi ne olmak istiyorsunuz arasındaki fark niye böyle bir değişiklik yaşadığı. İlkokulda çocuklar genelde asker polis olmak istiyorlar Benim de böyle bir isteğim vardı çünkü bu üniformayı görüyorlar televizyonda görüyorlar ama sonra değişiyor neden değişti neye göre değiştirdin bu isteğini çocuklarda bu farkındalığı oluşturabilmek. Niçin bazısı işte diyor ki bu mesleği bana göre olmadığını düşünerek değiştirdim bazısı da diyor ki hocam maddi kazanç şeklinde belirtebiliyor Burada çocuklarla daha fazla işte Konuyu üretebilmek için onun haricinde çok fazla öyle etkinlik yapabilme süremiz olmuyor. Aslında her konusu çok önemli bir şey sosyal Bilgilerde Çok fazla duramıyoruz.”

E3 “Çok bi uygulama yapmıyoruz dersi işlerken öğrenciye ne olmayı düşündüğünü sorup biraz anlatıp geçiyoruz. Yetiştirmemiz gereken konular olduğundan çok da üzerinde durmuyoruz. Zaten herhangi bir uygulama yapacak olsak da okuldan ayrı izin aileden ayrı

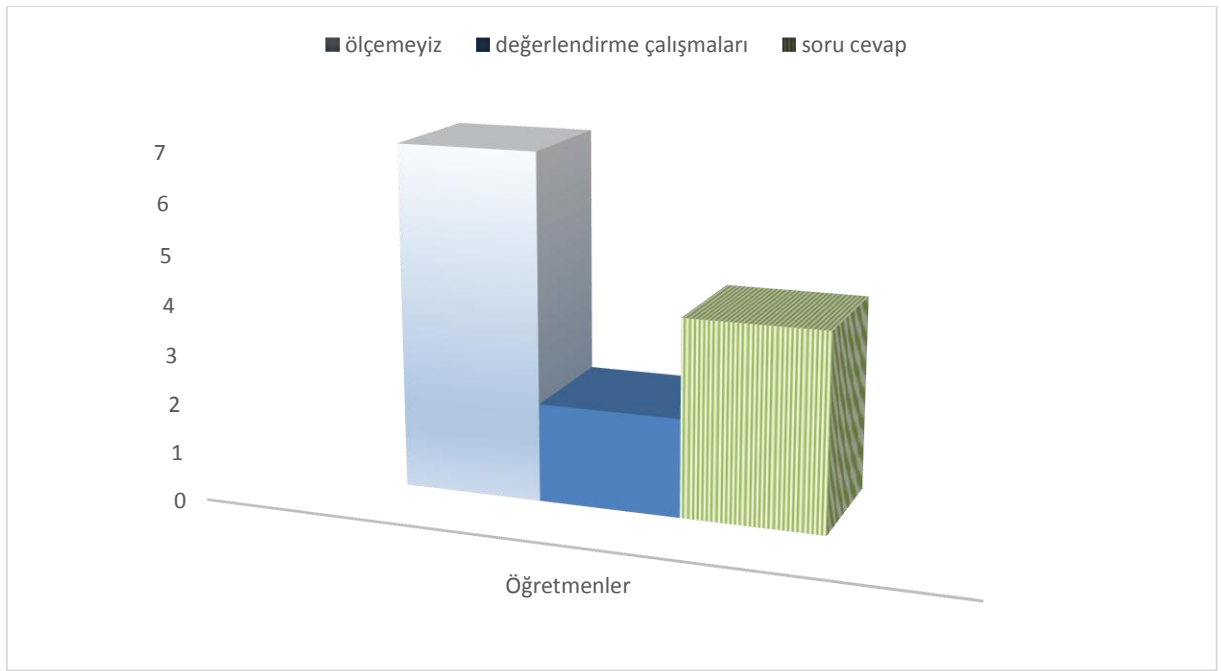
izin almak zor biraz. Ben bayan olduğum için ekstra bir zaman vermem gerekir onu da yapamıyorum herkesin belli başlı sorumlulukları var onları da yerine getirmemiz gerekiyor bu yüzden yapamıyorum. Yoksa öğrencilerle çeşitli projeler geziler yapılabilir.”

Öğretmenlerden E1, E2, E6, E8, E10 adlı beş kişi ise dersi hayatın içinden çeşitli örnekler vererek işlediklerini ifade etmişlerdir. Bu hususta E6 “*Girişimci örneklerinden derste örnek veriyoruz bak sizde böyle olun şöyle olun diyoruz ama ne kadar etkili oluyoruz bu biraz tartışmalı*” E8 “*Ben örneklerle anlatıyorum. Çeşitli örnekler vererek anlatıyorum. Ve öğrencilerin kendilerine uygun bir meslek seçip o konuda çok iyi yetiştirmeleri gerektiğini söylüyorum. Çoğu öğrencinin anladığını görüyorum*” şeklinde ifadeleriyle örnek vererek dersi işlediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerden E2, E14, E12 öğrencilere bu konulara ilişkin ödevler verdiklerini ifade etmişlerdir. Ödevlendirme yapmalarının dersin kalıcılığını artırdığını E14 “*ödevler veriyoruz girişimci insanların özellikleri ve Türkiye’nin önde gelen girişimci insanlarıyla ilgili verdiğimiz araştırma ödevinde çocukların etkilendiğini de gördük. Örneğin yemeksepeti.com üzerine araştırma yapan bir öğrenci bir insanın bu girişimci ruha sahip olmasıyla nasıl kendini geliştireceğini veya maddi yönden ne kadar büyük kazançlar elde edeceğini öğrenince bu alanda kendini geliştirecektir*” sözleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerden farklı yöntemler uygulayanlarda olduğu matris grafikte görülmektedir. Bu yöntemleri; E6 akran danışmanlığı yaptırarak kariyer bilinci oluşturmaya çalıştığını E13 ise kaynak kişi yöntemini kullandıklarını, E4 ise model alma yöntemiyle işlediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını ölçmelerine yönelik uygulamalarına yönelik bulgular.

Şekil 20. Öğretmenlerin ölçme süreci hakkındaki görüşleri.

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilikle ilgili konuların öğretiminde öğrenciler üzerinde etkili olup olmadıklarına dair düşünceleri sonucunda şekilde ki matris grafik oluşturulmuştur. Şekil 20 incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (8 öğretmen) bu konuların kazanılabilirliğinin ölçülemeyeceği yönünde görüş belirttiği görülmektedir. Kariyer bilinci ve girişimciliğe yeterince önem vermediklerini konuyu anlatıp geçtiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bu konuda ki görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

E11 “Bu konuda çok ciddi bir çalışma içerisinde olduğumu söyleyemem çünkü ders süresinin yetersizliği ve bizlerin de müfredata uygun hareket etme zorunluluğundan dolayı maalesef istediğimiz ölçüde öğrencileri yetiştirdiğimizi geliştirdiğimizi söyleyemem. Hem müfredat çerçevesinin darlığı hem de kişisel olarak bizim de yetersiz araç-gereçleri sahip olmamız yani gerekli olan uygun ortamı bulamamadan kaynaklı olarak çalışmalarımızı yeterli derece sürdüremiyoruz. Bu konuda yeterli derecede yardımcı olduğumuza inanmıyorum.”

E3 “Soyut kavramlar olduğu için ölçmek zor ben bu konulara o kadar da önem vermiyordum size anlatınca önemini fark ettim uzun bir süre gerekiyor anlamak için.”

E9 “Biz bu hususta hep problem yaşıyoruz bu konularla ilgili etkili olup olmadığını ölçemiyoruz mesleki hedeflerin de bir etkimiz olmuş mu olmamış mı girişimcilik yönünden bir fikir oluşturmuş muyuz ölçemiyoruz. Bizimki sonuç odaklı değil konuyu anlatırız olması yapılması gerekeni yüzeysel olarak anlatırsın biter. Etkili olup olmadığını belirleyemiyoruz. Hayatında etkili olup olmadığını çok fark edemiyoruz.”

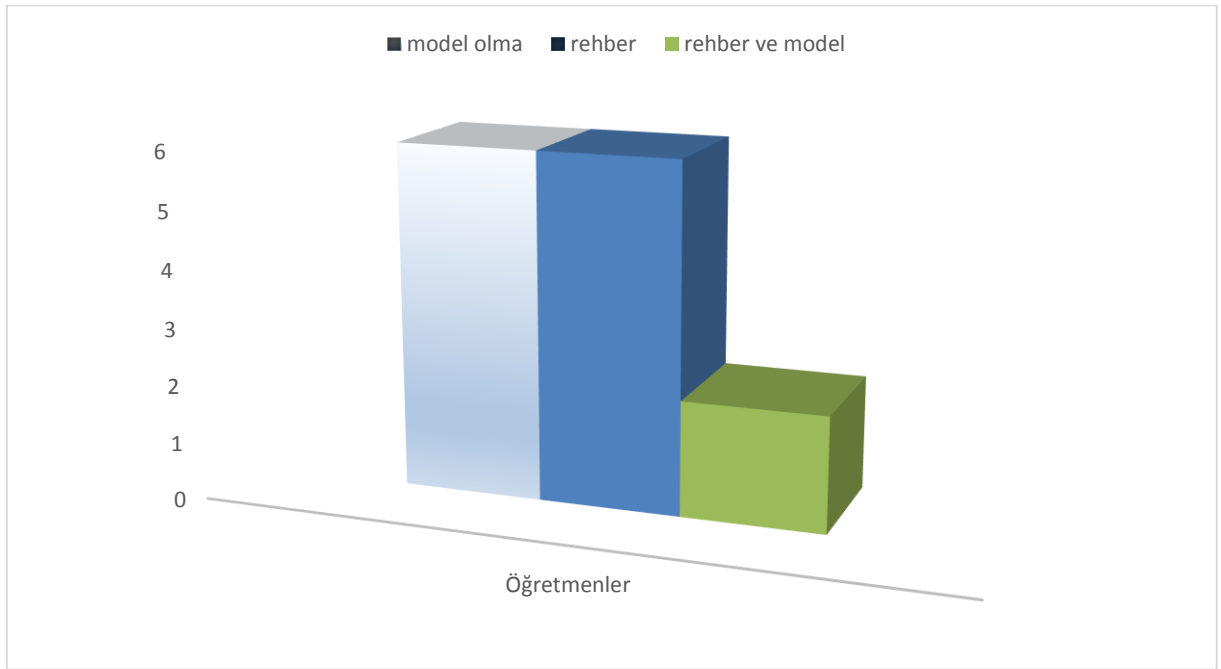
Öğretmenler tarafından sıklıkla vurgulanan diğer bir görüş ise soru cevap şeklinde ders esnasında sorular sorarak aldıkları dönüte göre belirledikleri yönündedir. Soru cevap şeklinde ölçtüğünü söyleyen E4, E5, E7, E8 adlı dört öğretmenin görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

E8 “Çocuğun verdiği örneklerle dayanarak alakasız bir şekilde konuşuyorsa bi verim almadığını anlıyorum. Ama değişik orijinal örnekler verebiliyorsa etkili olduğunu görüyorum. Bir kişi kendini ifade etmedikten sonra nasıl anlayacaz etkili olmuşmu olmamış mı. Test yapsak çocuk kafadan attı tuttu nasıl anlayacaz o nedenle düşüncelerini almamız gerekir. Mesela mesleklerle alakalı çeşitli sorular sorarak anlaşılabilir.”

E7 “Bu konuyu işlerken hangi mesleği yapmayı düşünüyorsun? gibi sorularla işliyoruz.neden gibi sorularla yönlendiriyoruz. Gerçekten istedikleri işi yapmalarının gerekliliğini söylüyoruz. Ve onlarda bana isteyerek mi öğretmen olduğumu soruyorlar. Gerçekten bir hedef seçip o yönde mi gidiyorlar mesela genelde aile etkisiyle doktor olmak istiyorlar. Bugün sınavda en başarılı kişiler doktor olabiliyor çoğu çocuğa sorsanız doktor olmak istiyor. Ama kaç kişi olabiliyor. Eyleme geçecek ki gerçekten isteyecek ki yapabilsin. Yani çalışması lazım kararlı olması lazım. İki saatlik bir konu olduğu için sohbet ediyoruz konuşuyoruz nasıl hedefler oluşturması gerektiğiyle ilgili. Bu sene altılarda ilk defa biri dedi ki çiftçi olmak istiyorum. 14 yıldır böyle bir şey duymamıştım. Gerçekten hayalin gerçekleştirirse çok zengin biri olacaktır çünkü hayal etmiş tasarlamış kafasında. Ailesi de tarımla uğraşıyor fakat o hayal etmiş bir fikir geliştirmiş girişimde bulunmak isteyip bu yönde bir mesleğe sahip olmak istiyor. Farklı bir yapısı da var. İstemediği bir mesleğe sahip olan kişilerin hayatından örnekler veriyorum öğrencilere. Çünkü bizim toplumumuzun özelliği bu aile isteği doğrultusunda hareket ediyor. Bu anlattıklarım onların üzerinde etkili oluyor.”

Öğretmenlerden 12 ve e14 ise yazılı sınava verdikleri cevaplarla anlayabildiklerini belirtmişlerdir.

Kariyer bilinci ve girişimciliğin edinilmesinde öğretmenin rolüne yönelik bulgular.

Şekil 21. Kariyer bilinci ve girişimcilik kazanımlarının edinilmesinde öğretmenin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri.

Şekil 21'e bakıldığında kariyer bilinci ve girişimcilik konularında model olma ve rehberlik yapma üzerine iki görüş ortaya çıktığı görülmektedir. Öğretmenlerden E1, E10, E11, E12, E13, E14, E4 ve E6 adlı 8 kişi öğretmenin kariyer bilinci ve girişimcilik için iyi bir rehber olması yönünde görüş bildirmiştir. Öğretmenler bir öğretmenin iyi bir rehber olması gerektiğini çünkü kariyer bilincine sahip iyi bir girişimcinin ancak donanımlı bir rehber sayesinde yetişebileceğini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin araştırmaya yönelik örnek ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

E13 *"Tabi öğretmene ciddi sorumluluk düşüyor. Öğretmenlerin de bir rehber olarak çocukları gezdirmeleri lazım. Şehirdeki üniversitelerle işbirliği yapıp bilinçlendirmek için ufkunu açıcı etkinlikler yapılmalı, testler uygulanmalı yeteneklerini belirlemek için. Tıbbi testler yapan doktorlar da var. Artık çocuğun genlerinden hareketle ilgi ve yeteneklerini belirliyorlar. Bunların çok ciddi yapılması lazım yoksa bizim için çok büyük kayıplar oluyor."*

E14 *"Aslında eğitim sisteminde öğretmen merkezli bir sistem yok daha çok öğrenci kendi araştırarak bu konularda gelişmesini bekliyoruz ama ben belki biraz klasik bir öğretmenim bir öğretmenin etkisi çok fazla hem örnek olma hem de örnek verme noktasında son derece etkili olur. Aktif bir öğretmen öğrencilerin ufkunu açabilir. Ama sadece ders anlatıp geçerse öğrencilerin bu konuda bir gelişme göstermesi beklenemez. Öğretmenlere bu konuda büyük rol düşüyor. Hem örnek olma hem de bu konuda biraz önce anlattığım çeşitli*

etkinlikler yaparak sınıf içi veya dışı uygulamalar gerçekleştirerek öğrencileri girişimcilik ve kariyer bilinci edinmede ve meslek bilinci hususunda ufukları açılabilir.”

E4 “Kariyer planlamasını gerçekleştirirken çocuğun önce kendini tanıması gerekir. biz öğretmenler olarak bu çocuğun neyde başarılı neyde başarısız kendisinin ne olduğunu tanıtmamız gerek bize düşen birinci görev bu. Çocuk kendisini tanıdıktan sonra ney başaracağını neyi başaramayacağını anlayacaktır. Ve bunun üzerine gidip o konu üzerine yoğunlaşacaktır. Örneğin 5. Sınıf bir öğrencimiz futbol oynamayı çok istiyor ama yeteneği yok. Biz satrançta iyi olduğunu gördük teşvik ettik bu yönde ve turnuvalarda çok başarılı oldu. Yani biz çocuğa neyi iyi yapacağı hakkında rehberlik yaparsak sevdiği işle uğraşacaktır ve çok başarılı olacaktır. Girişimci yönü ortaya çıkacak yeni bir şeyler düşünceler ortaya çıkaracaktır. Öğretmen çocuğa öğretici değil de rehber olmalı. Bilgiye gidecek yolu göstermeli. Balık yemeği değil de balık tutmayı öğretmeli ki faydalı olsun öğretmen vermiş oldukları bu etkinlikler sayesinde öğrenciye daha faydalı olacaktır. Düşünmesini kendini tanımasını sağlayacaktır kendisine uygun olanı seçebilmeyi edinecektir.”

E6 “Rehber iyi olacak eğer rehber iyiye çocukları yönlendirmek kolay ama iyi değilse çocukların yönlendirilmesi mümkün değil. O yüzden öğretmen rehberliğini adam akıllı yapması lazım. Yani kariyer ve girişimcilik noktasında üzerine düşen görev ve sorumluluktan kaçmamalı. Yani sonuçta bu çocuklar hepimizin çocukları bu çocuklar bir yerlere gelince memleket bir yere gelecek. Aksi bir gelişme olmayınca da memleket gelişmeyecek. Bireysel sorumluluktan ziyade ülke sorumluluğunu yüklendiklerinin farkında olmalıyız. Bu farkındalık yoksa, bananecilik varsa ülkeye de bu yansıyor. Öğretmenin derdinin kavgasının olması lazım. Eğer öğretmende bu mücadele yoksa öğrenciden de bir şeyler beklemek mümkün olmuyor.”

Öğretmenlerden 8’i öğretmenin en önemli özelliğinin model alınma yönünden etkili olduğuna dair görüş belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin görüşleri örnek olarak aşağıda yer almaktadır:

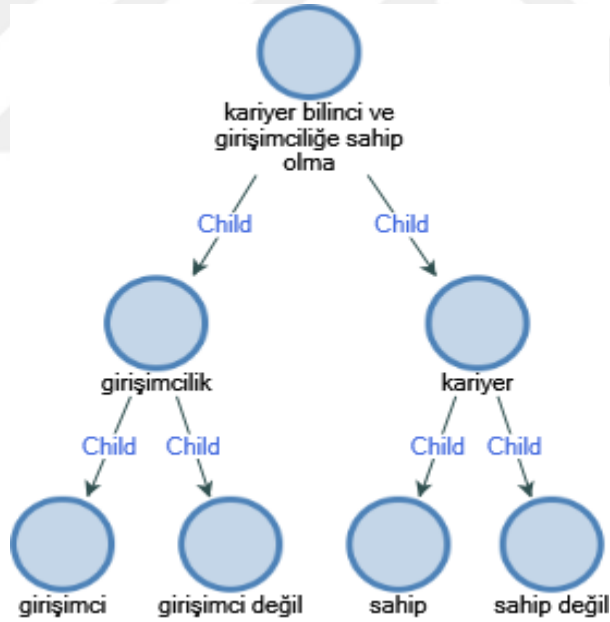
E2 “Öğretmenin öğrenci için bir model olduğunu düşünüyorum insanın konuştuğu anlattığı bir şeyi örnek vermesi lazım. Örnek vereyim doku ve organ bağışını örnek alırsan, sen orada organ bağışlamak kartını çıkarırsan farklı bir etki yapar çocuklar üzerinde. Sadece söyleme kalmasın. Kesinlikle etkiler yaptığımız işlerde çocuklar zaten sınıfta onu görüyor Öğretmen olarak sonucu görüyorlar Orada bizim yaptıklarımız etkili.”

E3 “Öğretmen öğrencinin örnek aldığı model olarak kabul ettiği bir kişidir. Bizim her şeyimize dikkat ediyorlar bazıları benzemeye bizim gibi davranmaya çalışıyor. Dolayısıyla bu yetenekler sahip bir öğretmen tabi ki de öğrenci üzerinde çok etkilidir zaten öğretmenin

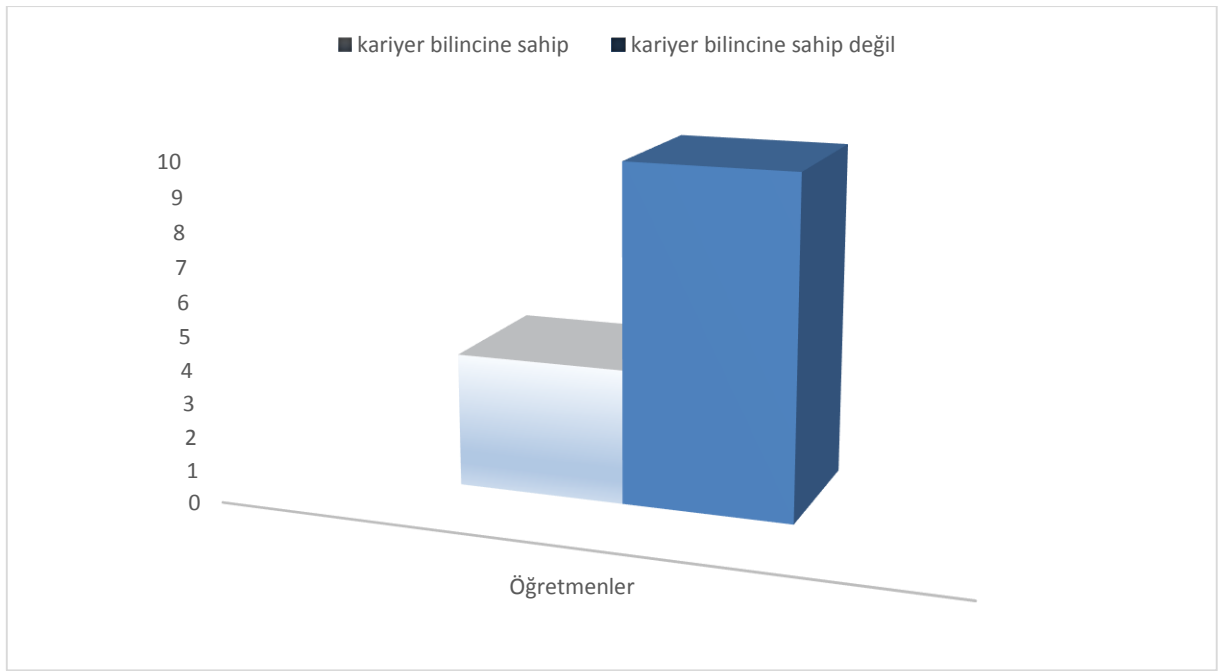
kariyer bilincine ve girişimciliğe sahip olması öğrencileri de çeşitli çalışmalar yapmasını bu özelliklere sahip olmasını sağlayacaktır. Öğretmen görev itibariyle öğrenciyi hayata hazırlamakla yükümlüdür. Ama her şey öğretmen de bitmiyor aile çevre de bu becerilerin yerleşmesinde etkili oluyor. Öğrenciyi iyi tanımamız gerekiyor ona göre öğrenciyi yeteneklerine göre teşvik etmek gerekiyor. Bunun için aileyle irtibatlı olup öğrencinin geleceğini tasarlayabiliriz.”

E9 “Öğretmen bir modeldir öğrenci örnek alır. Öğretmeni gözlemler onu örnek alır. İlkokulda öğrencilerin %80’ini öğretmen olmak istemesinin nedeni rol model olarak öğretmeni alması ve onun gibi olma isteği oluşur bu ileriki yıllarda değişir fakat ilk yıllarda öyledir kariyer planlamada etkilidir. Öğretmenin iyi bir öğretmen başarılı biri olması veya başarısız bir profil çizmesi etkilidir. Fakat bilgilendirme yönünde uzman olmak gerekiyor. Bu konuda ben kendimi yeterli görmüyorum. Yönlendirecek kadar beraber bir şeyler tasarlayacak kadar etkili görmüyorum. Ve bu konuda iyi bir model olmadığım düşüncesindeyim.”

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik özelliklerine sahip olma durumlarına ilişkin bulgular.

Şekil 22. Öğretmenler kendilerinin kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerine sahip olma durumlarına ilişkin görüşleri

Şekil 23. Şekil öğretmenlerin kariyer bilincine sahip olma durumlarına ilişkin görüşü.

Şekil 23'e bakıldığında E1, E3, E4, E6, E7, E9, E10, E12, E13 ve E14 adlı 10 öğretmen kariyer bilincine sahip olmadığını belirttikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında mesleklerini seçerken bilinçli seçmediklerini aldıkları puana göre tercih ettikleri ve öğretmen olmalarından ötürü rutin hayatlarının dışında geleceğe yönelik herhangi bir planlarının olmadığı anlaşılmaktadır.

Kariyer bilincine yeterince sahip olmadıklarını belirten öğretmenlerin örnek cümleleri aşağıda belirtilmiştir:

E13 “Kariyer anlamında yeterli görmüyorum kariyer hedefim olduğundan seçmedim dolayısıyla yeterli bulmuyorum. Bundan sorası içinde çok bir kariyer planım yok. Bu işin ticaretini yapayım, kitap yazayım, doktora yapayım, test kitabı hazırlayayım bunlar yok. Okulumuza davet oluyor sosyal bilgiler kitabı incelemesi var, beş yıldızlı otelde bir haftalık kamp var, gidermisin? yok. Antalya’da zümre toplantısı var gidermisin yok. Kimse bir yere canlanmak istemiyor kimse bir komisyona hiçbir yere girmek gitmek istemiyor. Dolayısıyla öğretmen olmuş bırakmışız.”

E10 “Bizim özellikle öğrencilik zamanımızda bu kariyer planlaması ve rehberlik servisleri Bu kadar yaygın değildi. Öğretmenlerimiz de bu kadar bilinçli değildi. Öğrencileri yönlendirme açısından daha bu bilince sahip değildi. Yani biz sadece işte bir meslek sahibi olabilmek adına bu mesleği seçtim. Seviyor muyuz? Evet. Mesleği seviyorum ama kariyer planlaması yaptığımız yani işte ben şu olmalıyım şunu yaptığımda şu şu şunlar gerekli yani bu nerede başlar ilkokulda başlar üniversite bitinceye kadar devam eder.”

E9 *“Bizim gençliğimizde olan şeyler üniversite sınavına girmeden önce puanımız nereye tutarsa şeklinde hedef belirliyorduk. Puanımız tutarsa hukuk fakültesi diyorduk tutmazsa öğretmenliğe veya daha aşağı olursa başka bir bölüme diyorduk. Halbuki önce gelecekle ilgili bir planlamamız yok ki şu alana yöneleyim biz bu alanda başarılı olacağız şeklinde bir kariyer bilincine sahip değildik. Rüzgar nereye savurursa oraya şeklinde belirliyorduk. Bir kariyer planımız olmadığı içinde gelecekle ilgili bir girişimcilik planımız da yoktu. Bu bilincin ilkokul ortaokul seviyesinde kazandırılması lazım ki gelecekle ilgili kariyer planlamasını yapsın çocuk ve o kariyer planına uygun girişimlerde bulunsun.”*

Öğretmenlerden E11, E2, E5 ve E8 ise kariyer bilincine sahip olduklarını ve öğretmen olmak istedikleri için öğretmen olduklarını ifade etmişlerdir.

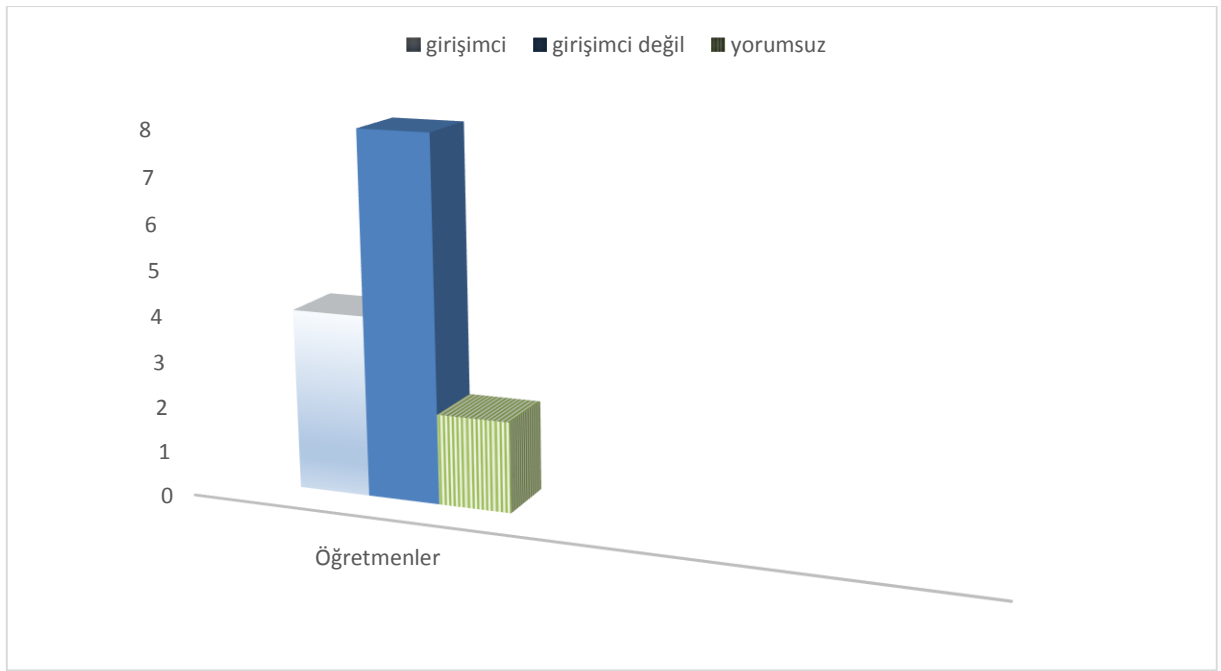
Kariyer bilincine sahip olduklarını belirten öğretmenlerin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

E11 *“Ancak toplumda o bilinç tam yerleşemediği için çok ciddi kayıplara da uğrayabiliyoruz. Sizin yapacağınız çalışmaların sonuç vermeme korkusu cesaretsizliği toplumunda bu konuda yardımcı olmaması devletinde bu konularda yeteri derecede destek vermemesinden dolayı kendimi tam yetkin yeterli göremiyorum bu konuda kendimi eksik görüyorum. Kariyer bilinci olarak yeterli olduğumu görüyorum öğretmen olmayı bilerek istedim.”*

E2 *“Kariyer bilinci için okuduğumuz dönemde bize yardım eden olmadı öğretmen olmayı düşünüyordum ve oldum dolayısıyla kariyer bilincine sahibim.”*

E5 *“Yani öyle çok değerlendiremiyoruz. Ben şöyle örnek vermek gerekirse, kendime bir hedef koymuştum. Ben hep öğretmen olmak istiyordum veya işte iki seçeneğim vardı öğretmen veya avukat olmak istiyordum. Ama sayısal konuda yetersiz olduğu için öğretmenlik diye düşündüm. Kendime bir hedef koydum ben şu üniversitede okuyacağım diye ve o üniversitede okuyabilmek için de çok çalıştım ve bu üniversiteye gittim. Sonra hedefim yine belledim işte sosyal bilgilerde ataması zor olan bir branş. Kendime şöyle işte bir hedef belirledim dedim ki bir kişi bile alınacak olsa bir kişi ben olmalıyım diye. Daha çok kendimi böyle gaza getirdim diyebiliriz. O şekilde ders çalışmalar yani hedefini gerçekleştirmek için bir şeyler yaptım. Kariyer bilinci belki çok fazla olabilir.”*

E8 *“Kariyer derken öğretmen olmayı severek tercih ettim bundan sonra öğretmenlikte ilerleyecek bir alan yok ama kariyer bilincine sahip olduğumu düşünüyorum.”*

Şekil 24. Öğretmenlerin girişimcilik becerisine sahip olma durumunu gösterir grafik.

Şeki 24'te öğretmenlerin girişimcilik becerisine sahip olma durumları gösterilmiştir. Şekil 24 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerden sekizi girişimci olmadığını ifade ederken dört öğretmen girişimci bir yapıya sahip olduğunu belirtmiş, iki öğretmen ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Girişimci olmadığını ifade eden öğretmenlerin örnek cümleleri aşağıda verilmiştir:

E1 “*Girişimci değilim okulda öğrenciye yönelik çalışma yapmıyorum yapmakta zor idare veli öğrenci kimse kendini zora sokmuyor.*”

E4 “*Girişimci olduğumu söyleyemem.*”

E5 “*Girişimcilik konusunda geri kalmış olabilirim belirlemiş olduğum Hedef noktasında genellikle düzenli bir şekilde ilerlemişimdir.*”

E6 “*Girişimcilik en azından kendi hayatımdan örnek verebilirim. Girişimciliğin ayrımı çok önemli, girişimci olmakla yani arsızlık olarak algılamamak gerekir. Girişimciyse her şeyi yapabilir her şeyi söyleyebilir yani girişimci buradaki tabirle çok alakalı bireyin ya da bir öğretmenin ya da bi kendimin girişimciliği ne şekilde tanımladığınla alakalı. Kendimden örnek vereyim girişimci olmayı bireyin sağlam bir iradeye özgüvene sahip olması olarak algılıyorum. Hayatta birçok şeyi yapmışım ama girişimcilik veya bir iş kurma noktasında kendimdeki o öz güveni enerjiyi atılım ruhunu yakalayamıyorum. Okulda bir proje uygulamak bunu zihinsel olarak taşıyabiliyorum ama faaliyete dökme noktasında toplumsal baskı özgüven olarak sıkıntılarımla olduğundan yapamıyorum. Girişimcilik ruhunun eksikliğinden bir panele sempozyuma gidip konuşma yapamıyorum.*”

Girişimci olduğunu düşünen E10, E13, E2, E8 adlı dört öğretmenin görüşlerine bakıldığında girişimcilik yönünden kendilerini yeterli gördükleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin araştırmaya ait örnek cümleleri aşağıda yer almaktadır:

E10 *“Peki girişimci misiniz şu an için evet diye değerlendiriyorum. Neden? Çünkü hayalimdeki veya zihnimdekileri gerçekleştirmek için ilk önce altyapıyı hazırlıyorum. O altyapıyı hazırladıktan sonra o hayal ettiğim şeyi ele geçirmek için mücadele ediyorum. Evet bana göre girişimci nedir? Bir sınıfa girdiğin zaman bilgini becerini içindeki her şeyi karşı taraftaki insanlara verebilmektir. Girişimcilik onlarla doğru iletişim kurabilmek için var mı var. Hani bir öğretmen girişimciliği bu. Yoksa ya ben gideyim müdür olayım, müdür yardımcısı olayım, müfettiş olayım ya da Milli Eğitim Müdürü olayım değildir. Girişimci öğretmen demek elindeki materyallerle öğrencileri en iyi şekilde ulaşabilen ona en iyi şekilde verebilen öğretmendir.”*

E13 *“Girişimcilik anlamında yeterliyim.”*

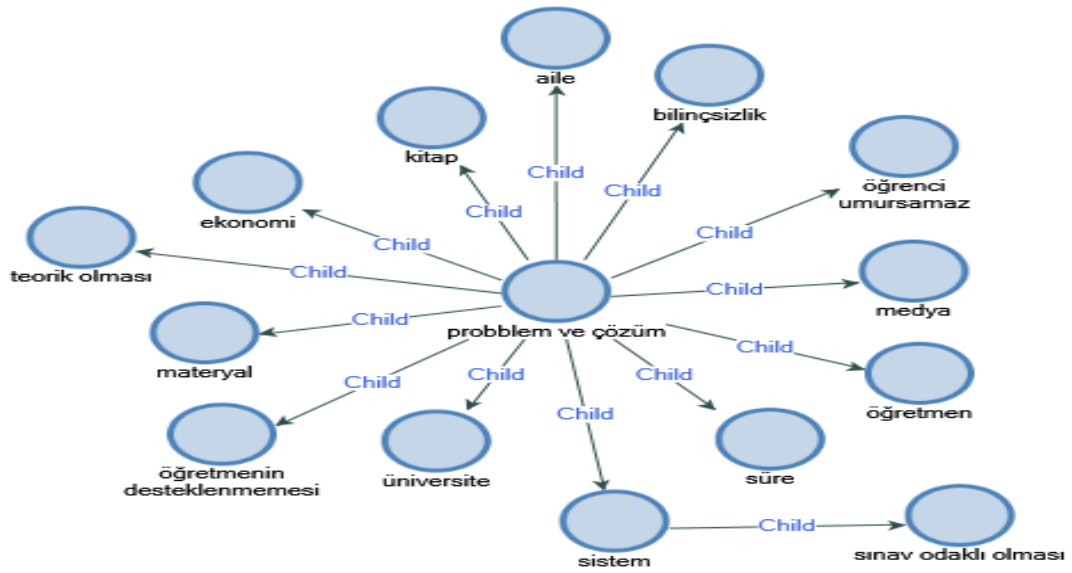
E2 *“Yani şöyle söyleyeyim kendimi girişimci olarak gerektiğinde görüyorum ama her şeye şimdi birazdan durumla ilgili, konuyla ilgili, toplumla ilgili öyle her şeye girişimci olmak Meslekten normal değil. Köyde çalışırken de veya farklı okullarda çalışırken de mutlaka onun içerisine giriyorsun yani aktırsın. Eğer o yönlerde değerlendirirsen girişimcisin. Mesleki açıdan bunu düşünürsen sürekli her şeyi ben yapayım şunu yapayım bunu yapayım. Bu toplum tarafından da etraf tarafından da güzel bir durum olarak karşılanmaz.”*

Öğretmenlerin girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme konularının kazandırılmasında karşılaştıkları problemler ve bu problemlere yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular.

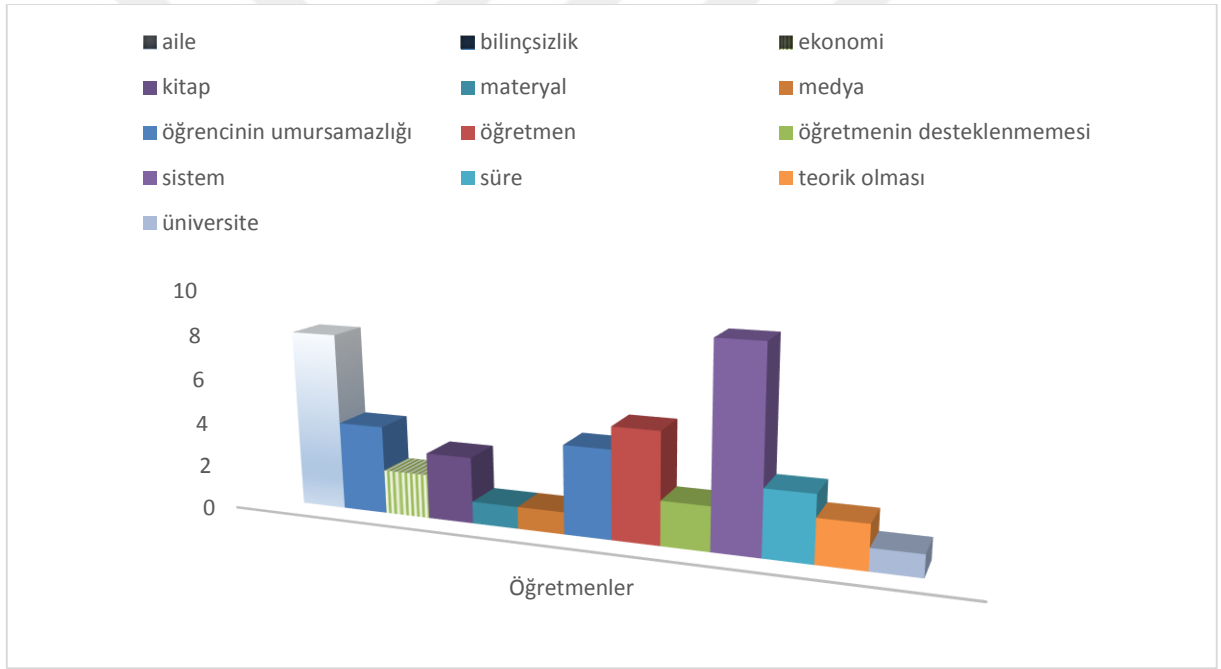
Bu alt probleme yönelik aşağıdaki sorular oluşturularak onlara yönelik bulgular elde edilmiştir.

- Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik problemlerinin kazandırılmasında karşılaşılan problemlere ilişkin görüşleriniz nelerdir?
- Kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında karşılaşılan problemlere yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?

Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik problemlerinin kazandırılmasında karşılaşılan problemlere ilişkin bulgular.

Şekil 25. Karşılaşılan problemlere ilişkin öğretmen görüşleri

Şekil 26. Kariyer bilinci ve girişimcilik kazanımında karşılaşılan problemlere ilişkin öğretmen görüşleri

Kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında karşılaşılan problemler hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin kodlanmasıyla şekil 25’de ki model oluşturulmuştur. Öğretmenlerin düşüncelerini gösteren matris grafik şekilde gösterilmiştir. Şekil 25 incelendiğinde öğretmenlerin çoğu problemin sistem kaynaklı olduğunu belirttikleri görülmüştür. Eğitim sisteminin sınav odaklı olması sonucu kariyer bilinci ve girişimcilik konularına yeterli değerin verilemediğini belirtmişlerdir. Belirtilen probleme ilişkin E2, E3, E5, E6, E9, E10, E11, E12, E13 adlı dokuz öğretmen sistem kaynaklı olduğunu ifade

etmişlerdir. Bu öğretmenlerin görüşlerinden örnek olarak aşağıda verilmiştir:

E13 *“Anasınıfından başlayıp bu işi kazandırmalıyız. Eskiden rehberlik derslerimiz vardı kaldırıldı. 8lerde sadece var. Bu derste de hoca test çözüyor. Veli öğretmen öğrenci TEOG’a kilitlenmiş durumda. Büyük mülki idare amirlerimiz yılda bikere gelir TEOG başarısını sorar giderler. TEOG’da kim başarılıysa en başarılı öğretmen odur. Rehberlik girişimcilik kariyer planlama kimsenin umrunda değil öğretmen bunlara ağırlık verirse bu defa netler düşer en kötü öğretmen o olur. Sistem problemli...”*

E5 *“Yani şöyle söylemek gerekirse problemi başlangıcında sistemin Çocukta bunun önemsiz hale getirilmesi yani çocuk için önemli olan şeyin başlangıç daha merkezi sınavlardan yüksek puan alması Çocuğun birinci hedefinin bu olması. Kariyer aslında çocukta bu bilinci geliştiremiyor engel oluyor. Çocuğa bunu anlatmaya çalışsan da çocuk aslında Kafasında bir hedef koymuş oda sınav, sınavdan koparamıyorsun çocuğu Birinci sorun aslında bu. Bu sorunu düzeltilmesi gerekiyor”*

E12 *“Eğitim sisteminden kaynaklanıyor. TEOG için konuşursak herkesin başarılı olmasını istiyoruz ama bu bazı sınıflarda başarılıyken bazılarında başarısız sonuçlar alınabiliyor. Bu alanların farklılığından kaynaklanıyor. Bu çocukların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe yönlendirmek hem bizim hem de eğitim sisteminin bir hedefi olması lazımken ama hep biz aynı yönteme aynı sisteme bütün çocukları fen lisesine hazırladığımız için başarılı olamıyoruz.”*

Öğretmenlerin problemlere ilişkin sıklıkla vurguladıkları diğer husus ise aile olmuştur. Ailenin öğrenciyi yanlış yönlendirip kendi istemediği alanlara sevk etmesi ve girişimci yönlerinin desteklenmeyip köreltilmesi olarak belirtmişlerdir. Aile problemine ilişkin E1, E3,E4, E6, E9, E10, E11, E13 adlı sekiz öğretmen bu yönde görüş belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin görüşlerinden örnek olarak aşağıda verilmiştir:

E10 *“Planlamayı kim yapıyor işte 3 yaşındaki 5 yaşındaki 10 yaşındaki çocukta kim yapıyor anne baba yapıyor bu çocuk belli bir yaşa gelip kendisi bu kariyer planlamasını kendisi yapması gerekirken bizde her şeye kim karar veriyor anne ve baba, anne ve baba neye göre kariyer düzenlemesi yapıyor. Yani baktığımız zaman şunu görüyoruz anne ve baba mesleğin statüsüne göre verebiliyor getirisine göre verebiliyor toplumdaki popüler durumuna göre bunu verebiliyor e dolayısıyla buda çocuğun ilgi ve yeteneklerinin tamamen dışına çıkıyor yani çocuk gelir karşımıza sözel yeteneği çok yüksek ama çocuk illa benim çocuğum doktor olacak diyor. Arkadaş senin çocuğun doktor olmaz senin çocuğundan avukat olur senin çocuğundan savcı olur senin çocuğundan işte diyelim ki bir pazarlamacı olabilir yani senin çocuğun doktor olmaz senin çocuğun mühendis olmaz veya da senin çocuğun*

mühendis olur ama senin çocuğun bir hakim veya kaymakam olamaz çünkü sosyoloji çok gelişmemiş bu çocukta bunları biz neye göre yapıyoruz sadece velilerin veya ailelerin kendi hayallerine göre planlama yapıyoruz birincisi bunu söyleyebiliriz bilinç dediğimiz kaide gelişmemiştir kariyer bilinci nedir alırsın karşına çocuğu onun kendi özelliklerini görürsün çocukta ya benim çocuğum çok iyi futbol oynayabileceğini biliyorum o zaman bırak yani şuanda Türkiye de ki en büyük sıkıntı zaten bu çocuk sınıfa giriyorsun ders çalışmıyor okulla çok bir ilgisi yoktur ama çocuğun müthiş bir resim yeteneği var müthiş bir futbol yeteneği var biz çocuğu o yöne yönlendiremiyoruz ama kim yönlendiriyor aile benim çocuğum bu olacak bu bilinç tam olarak gelişmemiştir işte bu gelişmeme nedeninden dolayı da ileriki süreç içerisinde başka farklı bireyler yetiştirme konusunda sıkıntı çekiyoruz ana mevzu bu”

E6 “Çocuklarda problem aile veli neyi istiyorsa o yönde bir hedef belirliyorlar. Bundan vazgeçirmede güçlük yaşıyoruz. Öğrenci kendi planlarını oluştururken düşüncesini hislerini becerilerini ele alarak seçebilmelidirler. Günümüzde kariyer planlaması yaparken insanlar sadece belli bir statüde olanları seçmek zorundaymışlar havası oluyor. Doktor mühendis avukat olmalı gibi düşünüyorlar. Ama çocuk oraya gittiğinde başarılı olabilecek mi bilgi sahibi mi yapacağı şeyi seviyor mu bunlar düşünülüyor. Aile de toplumda bu problemin çözülmesi gerek.”

Öğretmenlerin bir diğer sıklıkla vurguladıkları problem ise öğretmen olmuştur. E6, E8, E9, E10, E13 adlı öğretmenler problemin kendilerinden de kaynaklandığını, öğretmenlerin bu konulara yeterince önem vermediklerini ve yeterli olmadıklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda problemin öğretmenden kaynaklandığını belirten öğretmenlerden örnek olarak verilmiştir.

E9 “Bizde dahil ne meslekler hakkında ne kariyer hakkında ne girişimcilik hakkında ne de öğrenciyi tanıma hakkında yeterince iyi değiliz. Bu öğrencinin hangi yetenekleri var hangi konularda başarılı olabilir tanıyamıyorsun ki çünkü o donanıma sahip değiliz bu donanıma sahip olmadığımız için o çocuğu tanıyamıyorsun çocuğu tanımayınca nasıl rehberlik yapacağız ki. Biz bunu yapamayınca her şey normal olarak zincirleme şeklinde devam ediyor. Çocuk hayatında tesadüflerle oldu bittilerle rüzgar nereye savurursa puanı nereye tutarsa o şekilde devam ediyor. Dolayısıyla bu konularla ilgili birçok paydaşın eğitim alması gerekiyor. Ondan sonra öğrenciyi tanıma konusuna geçilmeli. Konuyu verecek olan öğretmen, öğretmen yeterli olmayınca verim alınması çok düşük. Asıl tartışılması gereken konu bu. Programda var konular var kazanımlar konulmuş fakat o kazanımların ne kadar aktarılıp aktarılmadığı konusunda şüphelerimiz var aktarılmıyor.”

E8 “Biz uzmanca anlatamıyoruz kısaca değinip geçiyoruz öğrenci kazanmış mı kazanmamış mı dikkat etmiyoruz.”

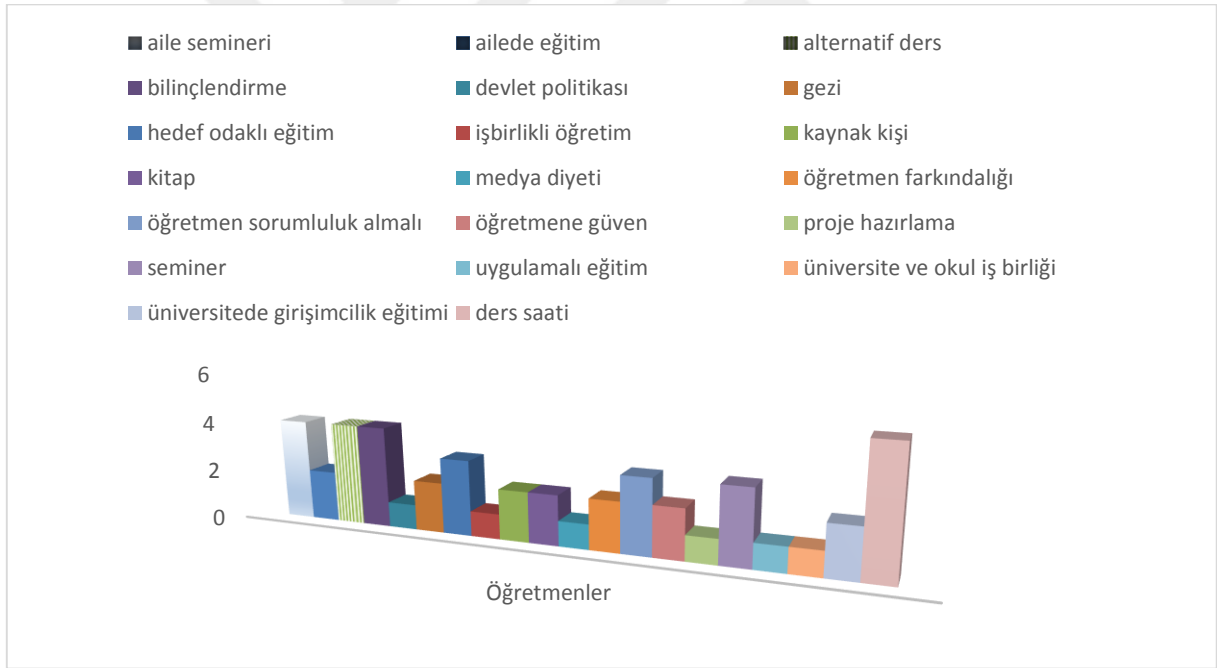
Öğretmenlerin problem olarak ifade ettikleri diğer unsurlar ise şu şekildedir:

E1, E7, E8, E11 adlı öğretmenler öğrencilerin bilinçsizliğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

E3, E8, E9, E14 öğrencinin umursamaz oluşu şeklinde ifade etmişlerdir.

E5, E6, E11 ders süresinin yeterli olmayışını öne sürmüşlerdir. E11 ve E14 ayrıca konuların teorik olarak verilmesini problem olarak belirtmişlerdir. E6 ve E10 da ülke ekonomisinin yetersizliği olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler üniversitelerin yeterli desteği vermemesi medyanın etkisi ve yeterli materyalin sağlanmamasını da problem olarak belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında karşılaştıkları problemlere yönelik çözüm önerilerine ilişkin bulgular.

Şekil 27. Kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin kazanımına ilişkin öğretmenlerin önerileri.

Öğretmenler kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerinin kazanımında karşılaşılan problemlerin çözümüne yönelik birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler şekil 27’de sunulmuştur. Öğretmenlerden bazıları bir öneride bulunurken bazıları ise birden fazla öneride bulunmuşlardır. Şekil 27 incelendiğinde öğretmenlerden E4, E5, E9, E13, E14 adlı beş kişi kariyer bilinci ve girişimcilik konularına ayrılan sürenin artırılmasına yönelik öneride bulunmuşlardır.

Bu hususta E5 öğretmen “Benim önerim bir defa ilk başta üniteye Bunun ağırlıklı olarak yer verilmesi ders kitaplarında Çocuk bir defa şunun farkına varması gerekiyor. Bu konu Demek ki çok önemli bir konu Muhtemelen Şu an çocuklara sorsak bu konuyu herhalde sosyal bilgilerin en az öneme sahip konusu gibi görür çocuklar bunu çünkü bir iki sayfadan ibaret kalıyor farkına varamıyor çocuk. Belki ünitelerde bunu işliyorlar ama tam böyle göstere göstere vermiyorlar. Bu çok önemli bir şey bir ünite belki ayrılabilir veya herhangi bir ünitenin içerisinde açıkça verilebilir ki çocuk bunun farkına varabilecek bu çok önemli bir şey diyebilecek. Bunun için de derste yeterince işlenebilmesi için sürenin artırılabilmesi gerekiyor diye düşünüyorum derslerde müfredatlar da Bu konunun daha iyi işletilebilmesi için süre sıkıntısını ortadan kaldırılması gerekir.”

Öğretmenler tarafından vurgulanan bir diğer öneri ise alternatif ders konması olmuştur. Bu hususta sosyal bilgilerin konu yoğunluğunun fazla olmasından ötürü ayrı bir ders konması yönünde öneride bulunmuşlardır. E2, E3, E6, E9 adlı öğretmenler ayrı bir ders konulmasını belirtmişlerdir. Örnek olarak E2 öğretmenin ifadesi aşağıda verilmiştir.

E2 “ayrı bir ders olarak yani sosyal bilgilerin kazanımı çok fazla olduğu için ders içerisinde ona o kadar zamanla ayrılması da bence doğru değil. Çünkü çok daha farklı konularda söz konusu Ama ayrı bir ders olarak diğer sınıflarda da yer almalı bence 8’lerde olduğu gibi ancak bu konuya önem verilmeli çünkü sekizinci sınıflarda amacına uygun bir ders olarak işlenmiyor.”

Öğretmenlerin sıklıkla vurguladığı bir diğer öneri ise öğrencilerin bilinçlendirilmesi şeklinde ifade edilmiştir. Öğrencilerin doğru kariyer planlaması yapabilmeleri için bilinçlendirilmeleri gerektiği E4, E5, E7, E14 öğretmenler tarafından vurgulanmıştır. Örnek olarak E4 öğretmen şunları söylemiştir: “Nitelikli girişimci bireylerin yetiştirilmesi hakkında düşünmemiz gerek. en iyi şekilde yapacağı mesleği seçtikten sonra parayı yine kazanabileceğini öğretebilmemiz gerekir. Çok iyi bir doktor olmayabilirsin ama çok iyi bir berber olabilirsin ondanda çok iyi para kazanabileceğini öğretemiz lazım. Para bir şekilde kazanılır ama işi severek yapması gerektiğini zor kavratıyoruz en büyük sıkıntımız bu. Sadece anne baba değil aile çevre hepsi olur mu canım sen berberlikte marketçilikte sen doktor olmalısın sen mühendis olmalısın gibi düşüncelerden toplumu kurtarmamız lazım. Çocuk mutlu olacağı geçimini sağlayacağı yere gidebilmelidir. Bunu çocuklara verebilmemiz nitelikli eleman olmalarının gerekliliğini verebilmemiz için bilinçlendirmemiz lazım.”

Öğretmenler kariyer bilinci ve girişimcilik hususunda etkili olunması için ailenin bilinçlendirilmesi bunun içinde aileye seminerler verilmesinin gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Bu yönde görüş belirten E3, E6, E9, E14 adlı öğretmenler olmuştur. Örnek olarak E14 öğretmenin görüşü aşağıda verilmiştir.

E14: *Bence bir insanın meslek seçimi yapacağı dönemler bu çağlarda tercihlerini yapmaları gerekir. Çünkü ona göre okul tercihi yapacak ona göre plan yapabilecek. Bunun için çözüm ise hem öğrenci hem de ailelerle konuşup meslek seçiminin ve meslek seçimiyle bağlantılı olarak girişimciliğin önemiyle ilgili daha fazla bilgilendirme yapılmalı seminerler düzenlenmeli. Bu şekilde velilere bilinçlendirme yapılarak onlara yardımcı olmaları sağlanabilir.*

Öğretmenlerden E3, E13 ve E14 öğrencilere seminerler verilerek kendini tanıyıp geleceğini daha doğru tasarlayabileceklerini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda örnek olarak E13 öğretmen şunları söylemiştir; *“Üniversitelerden uzmanlardan faydalanmamız lazım. Türkiye’de çok kaliteli çocuklar var bu insanların ortaokullarla buluşup bakış açısı kazandırılması lazım. Seminerlerle bunlarla olur sadece bir dersle de yapamayız.”*

E8,e10 ve E13 öğretmenler kariyer bilinci ve girişimcilik için bir başka önerileri ise hedef odaklı eğitim yapılması olmuştur. Öğrencilerin yeteneklerine göre ayrılıp o yönde bir eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir. E13 öğretmen *“Dört duvardan çıkılmalı öğrenciyi tanımalıyız tanıtmalıyız öğrenci kendini keşfedecek kendini keşfettikten sonra gerisi gelecektir. Enderun mektebinin girişinde burada hiçbir balık uçmaya hiçbir kuş yüzmeye zorlanmaz. Bu çocuklara bu kadar İngilizce matematik ver, koca adam oluyorlar aynı sistem devam ediyor. MEB güzel bir şey yaptı seçmeli ders koydu çocuklara seçtirmedik ki veli geldi matematik ver, öğretmen aynı idare aynı Allah herkesi bir yaratmamış ki farklı farklı yaratmış. Dokuz sene on sene aynı eğitimi verdiği zaman sistem patlayıp gidiyor. Bireye dönük eğitim çocuk kendini bilecek keşfedecek geliştirecek üretecek o alanda uzmanlaşıp gidecek onun dışında sosyal becerileri gelişecek.”* ifadesiyle bu konuya dikkat çekmiştir.

Öğretmenlerden E3, E6 E13 öğretmenin sorumluluk alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenin sorumluluk almasına ilişkin E3 *“Öğretmen yönünden ele alacak olursak öğretmenler anlattım gidiyorum modundan çıkmaları artık daha fazla sorumluluk alıp öğrenciyi eğitme üzerine yoğunlaşmalılar”* şeklindeki ifadesiyle öğretmenlerin öğrencilerle daha fazla ilgilenip sorumluluk almalarının gerekliliğini ifade etmiştir.

E6 ve E9 öğretmenler çözüm olarak öğretmenin bu konuların önemine ilişkin farkındalığının artırılması ve bu konuda öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin E9 *“Okullarda kesinlikle kariyer bilincini geliştirici girişimcilik ruhunu aşılacak konuların olması lazım ve üstünkörü değil de derinlemesine işlenmesi lazım. Çünkü bu konular önemli konular bireyin bütün hayatını ilgilendirdiği için*

tesadüflere değil de hedefleri olması ve bu hedeflere ulaşmak için hayatlarında boşluk olmaması için bu planlama yapılmalıdır. Tabi bu konuda öğretmenlerinde bilinçli olması lazım sonuçta öğrencilere bir şey aktarıyorsak o konu hakkında donanımlı olmamız lazım ki öğrenciye aktaralım. Öğretmen bilgi sahibi değilse kariyer planlamanın aşamalarını bilmiyorsa veya öğrencinin özelliklerinin neler olduğunu bu özelliklerle neler yapılabileceğini hangi alanlara yönelse başarılı olabileceğini analiz edebilecek bir kabiliyeti yoksa faydalı olamaz. Bu işin nasıl olacağı konusunda da özellikle öğretmenlere rehberlik yapılması gerekir. Öğretmenlerin bu konu da bilinçlendirilmesi gerekiyor onlarda öğrencilere yansıtır böylece sistemde bir düzelme olabilir, yoksa ders kitabına koymakla olmaz. Örneğin anlat oğlum hangi mesleği seçeceksin polislik işte pilotluk doktorluk diyorsun orda kalıyor. Öğrenciyi analiz edemiyorsun ki üniversiteye uygun musun değil misin öğrenci doktorluk dedi ama ona diyemiyorsun ki yavrum sen şu şu alanlara uygunsun diyemiyosun. Bu şekil de yönlendirebilecek bir bilgi birikimine sahip değiliz. Onun içinde evet derste var konuyu işliyorsun mesleklerin temel özelliklerini de anlatıyorsun çocuğa ama bunlar teoride kalıyor. Öğrenciyi yönlendirebilecek işte öğretmenlik konuşma yeteneği iyi olacak sabırlı olacak, çocuklarla iletişimi iyi olacak, tamam bunları anlatıyorsun ama bu özellikler bireyde var mı yok mu bilemiyor, bizde onu tanıyamıyoruz dolayısıyla da o şekilde bir yönlendirme yapamıyorsun. Sen şu alanlarda uygunsun şu yeteneklerin var ressam olabilirsin müziğe yeteneğin var elektronik aletlere ilgi duyuyorsun çok iyi bir mühendis olabilirsin şuraya yönelmen gerekiyor şeklinde bir yönlendirme yapılmıyor. Yönlendirme yapılabilmesi için de öğretmenlerin donanımlı olması lazım fakat maalesef bizde dahil yeterince bilgi birikimine sahip değiliz” ifadesiyle bu konuya dikkat çekmiştir.

Öğretmenler tarafından vurgulanan diğer bir öneri ise öğretmene güvenilmesi gerektiği olmuştur. E8 ve E13 öğretmenler bu doğrultuda görüş belirtmişlerdir. Bu hususta E8 öğretmen şunları söylemiştir: “öğrencilerin geleceğiyle ilgili öğretmenlerin görüşlerine önem vermek gerekir güvenmelidir. Aile okul öğretmen birlikte karar verilmelidir.”

E2 ve E11 öğretmen ise ailede iyi bir eğitim verilmesi önerisinde bulunmuşlar bu görüşlerini E11 “Benim burada en önemli önerim çocukların aileden eğitilmesi “ şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerden E5 ve E6 kitapların içeriğinin zenginleştirilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Kitaplarda yer alan örneklerin daha zengin olması önerisinde bulunmuşlardır. Bu görüşlerini E5 şöyle ifade etmiştir: “Ve dediğim gibi kitaplarda bu Örnekler Bu konuyla alakalı yok bakın işte kariyer bilincini Söyle Olanlar kariyerini şöyle geliştirenler gibi

geçmişte böyle başarılı Olmuşlar şeklinde örnekler verilmesi Çocukta farkındalık uyandıracak tır”

Öğretmenler kariyer bilinci ve girişimcilik konularının kazanımına ilişkin önerileri arasında kaynak kişi ve gezi yapılması da olmuştur. Bu hususta E1 ve E9 kaynak kişi kullanılarak dersin işlenmesi önerisinde bulunmuş ve örnek olarak e9 bu görüşlerini şöyle ifade etmiştir: *“Bu bilincin kazandırılması için daha profesyonelce bir destek gerekiyor. Bunun için okul rehber öğretmeni de yeterli olmayacaktır. Değişik alanlarda değişik konumdaki uzmanlardan yardım almak gerekiyor. Tabi Türkiye şartlarında bunu yapmak çok zor. Yani kalifiye elemanın bulunması bunların yönlendirilmesi işte ders saatlerinde bunların konuya açıklık getirmesi için konuya dahil edilmesi gerekir.”*

E6 ve E14 ise geziler düzenleyerek bu konuların işlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. E14 bu görüşünü şöyle ifade etmiştir: *“Veya gruplar halinde çeşitli meslek alanlarının yapıldığı iş yerlerine götürülebilir. Doktorlar için hastanelere sanayi kuruluşlarına, girişimci insanların yanına veya sanatçılar için TRT’ye götürülebilir bu insanlara çalışma ortamlarını göstermek detaylı bir şekilde tanıtmak gerekir.”*

E6 ve E9 öğretmenler ayrıca üniversitede öğretmen adaylarına daha etkili bir şekilde girişimcilik eğitimi verilmesi önerisinde bulunmuşlardır. E6 bu görüşünü şöyle ifade etmiştir: *“Üniversitede girişimci öğretmen olabilme özellikleri öğretmen adaylarına iyi anlatılmalı.”*

Öğretmenlerin öneri olarak sunduğu diğer görüşler ise şu şekildedir: E6 öğretmen bu işin devlet politikası olması gerektiğini, üniversite ve okullar arasında işbirliği yapılmasını ve öğrencilere projeler hazırlanması yönünde önerilerde bulunmuştur. E13 öğretmen etkinliklere dayalı uygulamalı bir eğitimle bu konuların işlenmesini önermiştir. E8 öğretmen öğretmenlerin diğer öğretmenlerden de yardım alarak iş birlikli öğretim yapılması önerisinde bulunmuştur. Son olarak E12 öğretmen ise çocukların çabuk etkilenmelerinden ötürü onlara medya diyeti yapılması önerisinde bulunmuştur.

Öğrenci Görüşlerine İlişkin Bulgular

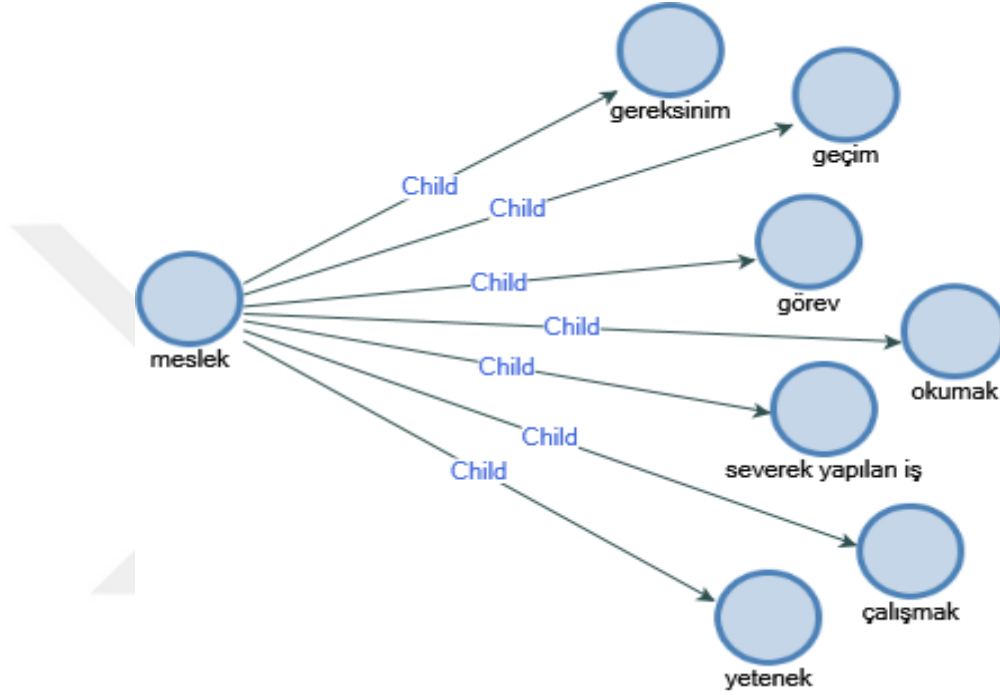
Araştırmanın diğer bulguları çalışma grubunda yer alan öğrenciler için hazırlanan 4 ayrı alt problem ve bu alt problemlere bağlı oluşturulan görüşme soruları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Aşağıda öğrencilere ait verilerin analizi yer almaktadır.

Öğrencilerin, meslek, kariyer, kariyer bilinci ve girişimci kavramları hakkındaki düşüncelerine yönelik bulgular.

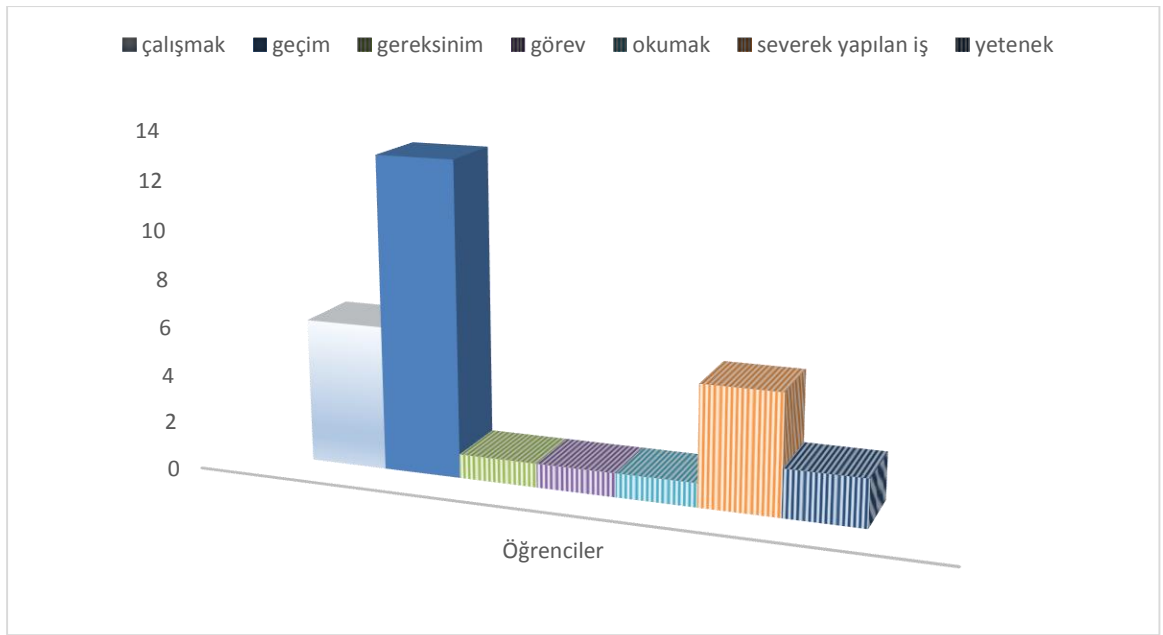
Bu alt probleme yönelik öğrencilere “Kariyer, girişimcilik, meslek ve kariyer bilinci kavramları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” ve “ Kariyer bilincine sahip girişimci bir bireyin sahip olması gereken özellikler nelerdir? Soruları sorularak çeşitli bulgular elde edilmiştir.

Öğrencilerin meslek kavramına ilişkin görüşleri.

Şekil 28. Öğrencilerin meslek kavramına ilişkin tanımlamaları.

Öğrencilerin meslek kavramına ilişkin görüşleri sonucunda Şekil 28’de ki tablo ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ifadeleri doğrultusunda oluşturulan bu tabloda meslek kavramını; gereksinim, geçim, görev, okumak, severek yapılan iş, çalışmak ve yetenek temaları ortaya çıkmıştır.

Şekil 29. Öğrencilerin meslek kavramı üzerine hangi yönde görüş belirttiğini gösterir grafik.

Şekil 29’da görüldüğü üzere öğrenciler meslek kavramını genel olarak para kazanma, geçimini sağlama olarak tanımlamışlardır. Öğrencilerden T12, T15, T16, T17, T18, T19, T20, T22, T25, T26, T29, T30, T9, T3 adlı 14 kişi mesleği geçim kaynağı para kazanma olarak ifade etmişlerdir. Bu hususta dikkat çekici olan aynı kişilerin farklı yorumlarda da bulunmuş olmalarıdır. T26 “*Meslek insanların çalışıp para kazanmak için edindiği iş.*” Diyerek bu konuya vurgu yapmıştır. T22 “*Meslek bir insanın geçimini sağlaması için gerekli olan paralara yani ihtiyaçlara sahip olmasında yardımcı olan bazı meslekler vardır iş güç uğraş.*”T30 “*Para kazandığımız geçimimizi sağladığımız bir iş diyebiliriz.*”

Öğrencilerden T2, T5, T11, T14, T15, T27 mesleği çalışmak olarak yorumlamışlardır. Buna T2 “*insanın gelecekte okuma hayatını bitirdikten sonra boş kalmamak için uğraşacağı işler*” diyerek işaret etmiştir.T11 “*İnsanların büyüyünce işe girmeleri orda çalışmaları*” T14 adlı öğrenci de “*İnsanın üstünde çalıştığı onun istediği iş meslek*” demişlerdir. Bu ifadeleriyle büyüdüklerinde bir uğraşı içine girmeleri olarak yorumladıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin meslek kavramıyla ilgili yoğun bir şekilde vurguladıkları diğer bir kavram ise severek yapılan iş olmuştur. Bu konuya ilişkin t1, t10, t21, t25, t9 benzer görüş belirtmişlerdir. Bu konuyu t1 “*bence insanların para kazanmak için değil de mutlu olarak yaptığı iş anlamına geliyor bence*” şeklinde ifade ederek para kazanmaktan çok mutlu olması gereken bir işi yapmanın önemini vurgulamıştır. Severek yapmaya ilişkin t21 de “*Meslek bence istediğimiz işi severek yapmamızdır*” diyerek benzer görüş belirtmiştir.

Yetenek konusu altında t28 ve t6 bireyin kendine yeteneklerine uygun bir meslek seçmesi şeklinde tanımlamış ve bu konuyu şu şekilde ifade etmişlerdir;

T28: yeteneklerimize uyan kendimize uygun olan iş.

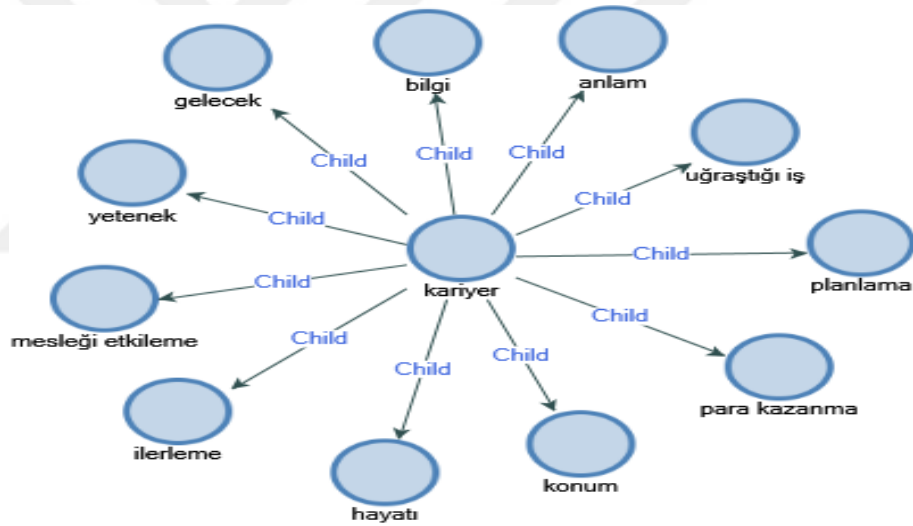
T6: kendi yeteneklerine uygun olan iş.

T13: mesleği görev olarak tanımlamış ve şu şekilde ifade etmiştir; “bir insanın eğitim sonrası yaptığı görev hak ettiği görev.”

T7 mesleği okumak diye nitelendirmiş ve bunu şöyle vurgulamıştır: meslek deyince aklıma öğretmenlik geliyor büyüdüğümde beden öğretmenini olmak istiyorum okumak büyümek olarak tanımlarım.

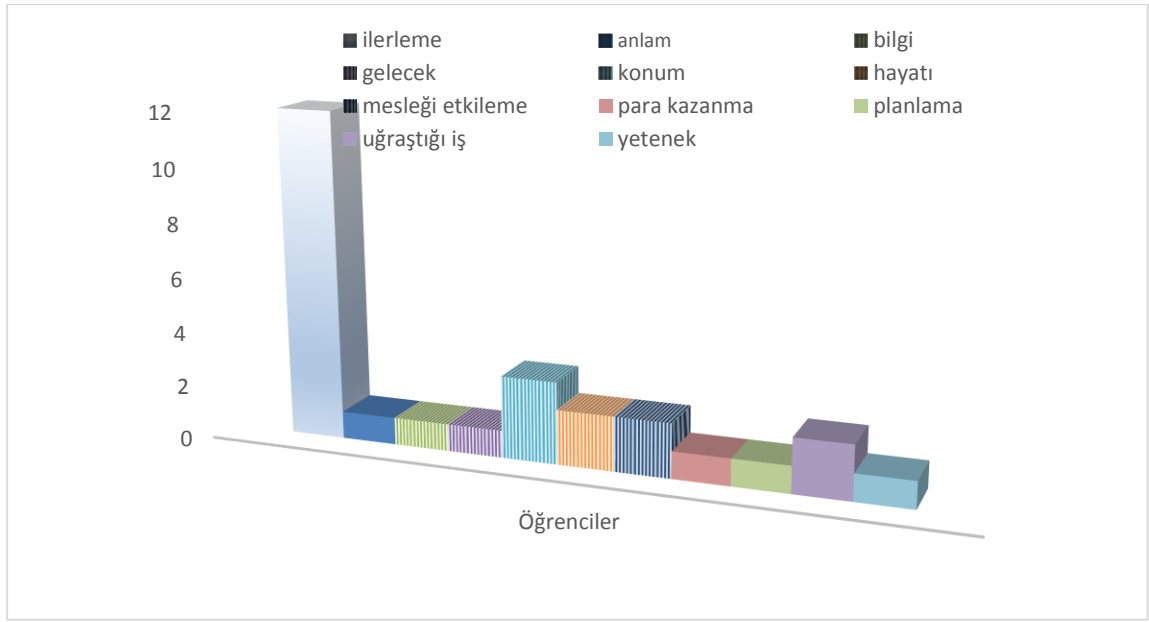
Şekilde yer alan gereksinim kavramını ise sadece T4 “hayatını sürdürebilmesi için gerek maddi gerek manevi olarak yaşamındaki gereksinimler” şeklinde ifade etmiştir. Bireyin yaşamını devam ettirebilmesi için ihtiyaçlarını temin edebilme aracı olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin kariyer kavramına ilişkin görüşleri.

Şekil 30. Öğrencilerin kariyer kavramına ilişkin görüşleri

Kariyer kavramıyla ilgili öğrencilerin açıklamalarından çeşitli temalar çıkarılmıştır. Bu temalar şekilde belirtilmiştir. Öğrenciler kariyeri birden fazla tema altında ifade etmişlerdir.

Şekil 31. Öğrencilerin benzer kariyer tanımlarına ilişkin görüşleri

Şekil 31’den de anlaşılacağı üzere öğrenciler kariyer kavramını en çok ilerleme olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerden T1 kariyeri, bir meslek seçip onda aynı şekilde devam etmeyip o meslekte uzmanlaşma, ilerleme olarak ifade etmiş ve bu görüşünü şöyle dile getirmiştir: *“Kariyer dediğimiz şeyde insanlar hayatlarında bence düz bir yönde gitmemeliler yani sadece mesleğim mesela doktor, öğretmen sadece bu görevimin verdiği şeyleri yapayım gerisini okuldan çıktıktan sonra kesinlikle her şeyi unutayım gibi düşünmemeliler. kariyerlerini sürekli geliştirmeyi hedeflemeliler. Yani doktor olup doktorlukta kalmak yerine onu geliştirip işte profesör makamlarını yükseltmeleri gerektiğini düşünüyorum”*

T30 ise t2 ye paralel olarak *“çok çabalayarak bir meslekte amaçla yukarıya çıkmaktır”* şeklinde vurgulamıştır.

T4 te kariyeri kendini geliştirme ilerleme şeklinde ifade etmiş ve bu ifadelerle izah etmiştir: *“bir insanın yaptığı mesleğin bir üst tarafı kendini geliştirmek için elinden gösterdiği gayreti biraz daha fazla göstererek bir üst seviyeye çıkması”*

Öğrencilerden t12, t22, t26 kariyer kavramını konum olarak tanımlamışlardır. Bu konuyla ilgili t26 *“Bir insanın işteki yeri konumu”* şeklinde görüş belirtmiştir.

T22 de bu konuyu şöyle vurgulamıştır: *Kariyer bir insanın yani rütbesi gibidir nasıl desem ki biri müzisyendir onun kariyeri daha başkadır biri elektrikçidir klimacıda çalışır onun kariyeri daha başkadır kimisi öğretmendir çocuklara ders anlatır onların kariyeri daha başkadır gittiği bir yoldur.*

T11 ve t27 adlı öğrenciler kariyeri mesleği etkileme olarak tanımlamışlardır. T11 kariyeri *“insanın hayatında mesleğinde etkili olacak şeyler”* olarak tanımlamışlardır.

T27 ise kariyeri “*ilerde bir meslek seçtiğimizde o mesleğimi etkileyecek hareketlerim*” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerden t18 ve t23 kariyeri kısaca hayat olarak ifade etmişlerdir. t18 konuya ilişkin “*bir insanın gururu demek hayatı demek*” olarak ifade etmiştir.

T23 “*Yaşamdır hayatının kendisidir her şeyi mesleği oluyor*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerden t10 ve t15 “*kariyeri uğraşılacak iş*” olarak tanımlamışlardır. Bununla ilgili t15 “*kendisinin ayakta durabileceği uğraştığı bir iş*” görüşünde bulunmuştur. T10 ise yine t15e paralel olarak “*uğraştığımız iş*” olarak tanımlamıştır.

T7 kariyeri “*bir kişinin yaşadığı anlam*” olarak ifade etmiştir.

T20 kariyeri “*bir iş alanda o iş hakkında bilgili olmak*” şeklinde ifade etmiştir.

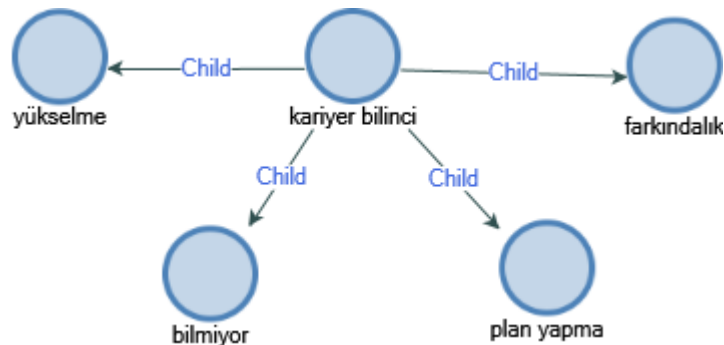
T5 adlı öğrenci ise kariyeri gelecek olarak görmüş ve şöyle açıklamıştır “*eğitim hayatımız bittikten sonra lazım olacak bir şey bence kariyerimiz.*”

T24 para kazanmak olarak görmüştür. Konuya ilişkin “*bence zengin olmak çok para kazanmaktır.*” ifade etmiştir.

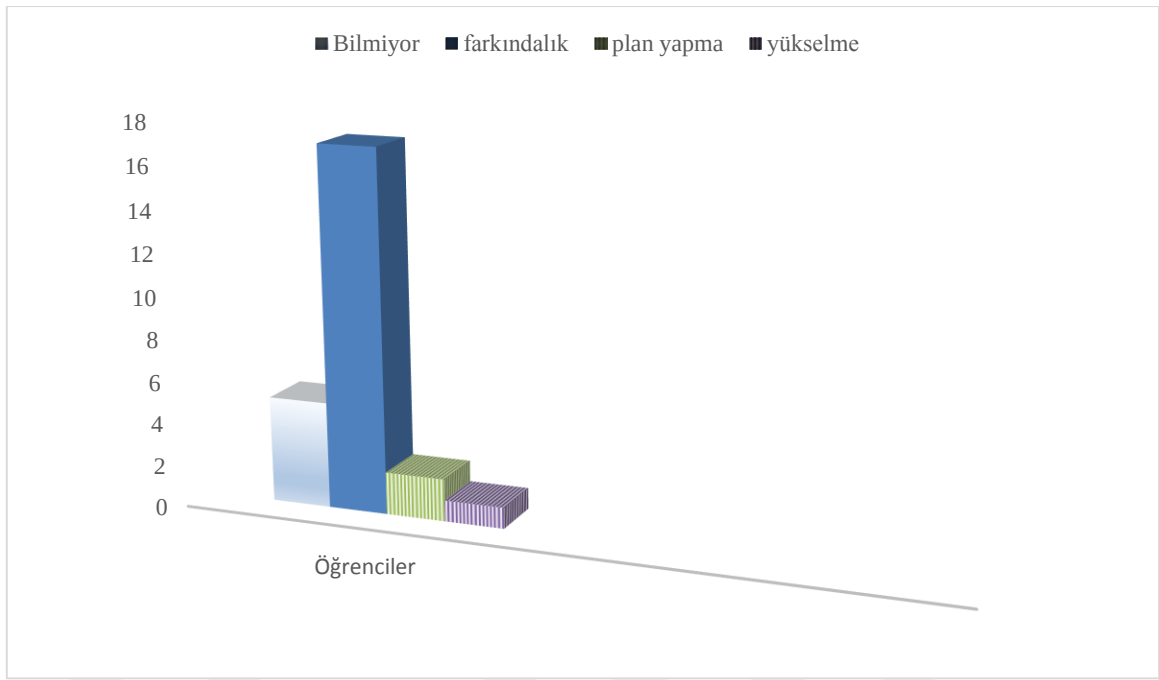
T14 kariyeri “*bir kişinin istediği meslek üzerinde kapsamlı çalışmalar planlar yapması*” şeklinde mesleğiyle ilgili planı olması

T28 kariyeri bireyin mesleğiyle ilgili yeteneğe sahip olması görüşünü belirtmiştir. Konuyla ilgili düşüncesini “*birinin yetenekli olduğu meslek o meslekte yetenekte olan kişi diyebilirim*” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin kariyer bilinci kavramına ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 32. Öğrencilerin kariyer bilincine dair düşüncelerini gösteren model.

Şekil 33. Öğrencilerin kariyer bilinci kavramına dair düşünceleri.

Şekil 33’te görüldüğü gibi kariyer bilincine ilişkin öğrenci verilerine bakıldığında dört görüşün ortaya çıktığı görülmektedir.

En çok ortak görüş farkındalık kavramı üzerine ifade edilmiştir. Bununla ilgili şekil 33’te görüldüğü gibi T1, T2, T3, T5, T6, T9, T10, T11, T13, T15, T16, T18, T20, T22, T26, T28, T29 adlı 17 öğrenci birbirine benzer görüş belirtmişlerdir. Kariyer bilinciyle ilgili farkındalık teması ile ilgili örnek görüşler;

T1 “*bence insanların meslekleri hakkında olan ilerideki hayatlarında yapacakları hakkında olan düşündükleri bilgiler bilinçli olmaları*” şeklinde meslekleri ile ilgili bilgili olmalarını söylemiştir.

T22 “*Kariyer bilinci bir insanın kariyeriyle ilgili olan bilinciyle ilgilidir yani bir insanın kariyeriyle ilgili bilgilerini başka insanlara aktarması örnek olarak mesela gidiyorsunuz bir şarkıcıya diyosunuz bir röportaj yapıyorsunuz kariyeriyle ilgili bilgiler veriyor ben müzik öğretmeni olmak istiyorum*”

T9 “*bir insan kendinde gelecek gördüğü mesleği seçmeli mesela ben kendimde bir gelecek görmüyorum ama eğer o mesleği seçersem geleceği olmadığı için elbet bir yerde tıkanacağım mesela kariyer geleceğimi gördüğüm bir mesleği seçersem onda en yüksen noktaya kadar gelebilirim buda kariyer bilinci demektir*”.

T28 “*ben mimar olmak istiyorum bununla ilgili bilgili olmam araştırma yapmam mimarlık hakkında bilgi sahibi olmam.*”

Farkındalıktan sonra sıklıkla belirtilen ortak görüş konuyla ilgili bilgilerinin olmaması olmuştur. Bununla ilgili T24, T27, T30, T4, T7 adlı 5 öğrenci benzer görüşte bulunmuşlardır.

T24 *“bilmiyorum hiç duymadım”* diyerek bilmediğini ifade etmiştir.

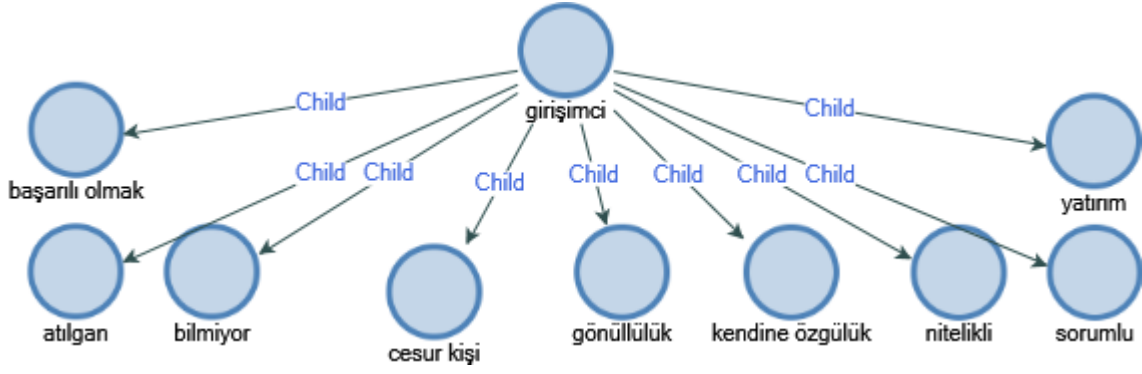
Bu görüşe paralel olarak T27 *“Kariyer bilincini bilmiyorum”* demiştir.

T21,T19 bireyin geleceğiyle ilgili plan yapması düşüncesinde benzer görüş belirtmişlerdir. T21 adlı öğrenci konuya ilişkin *“Bir insanın hangi işi yapmak istiyorsa onunla ilgili plan yapmasıdır kariyerini ilerletmeye çalışması”* diyerek düşüncesini belirtmiştir.

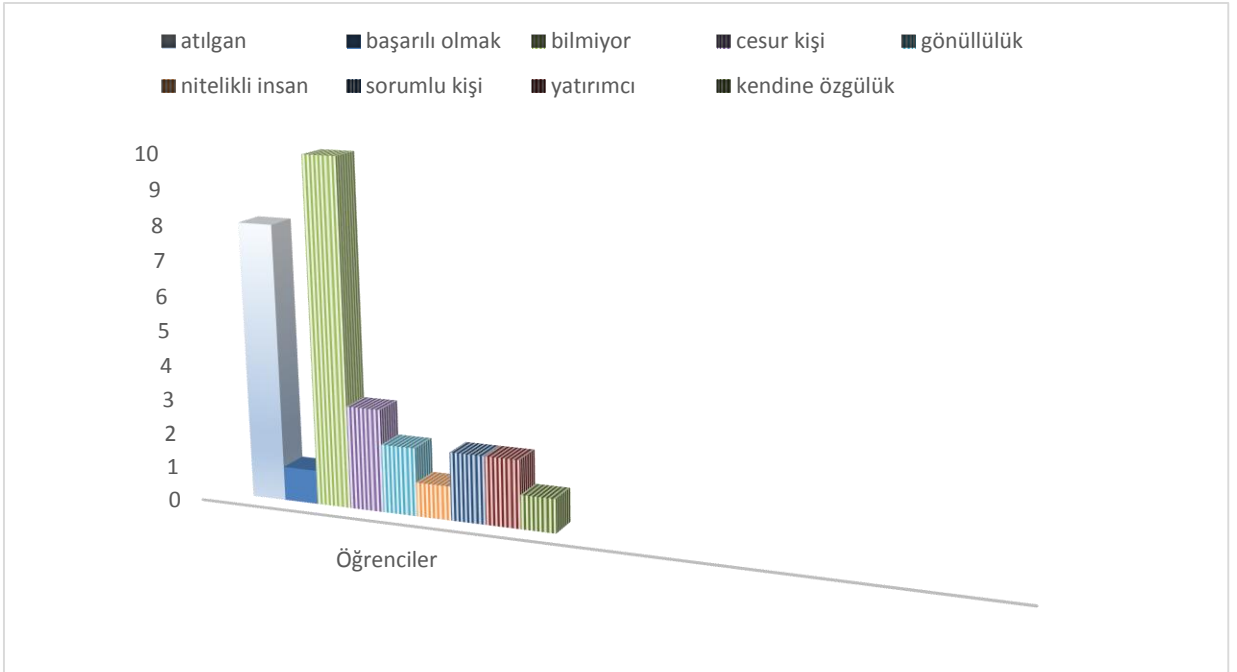
T25 *“insanın yükselmesi doçent filan olması”* şeklinde kişinin meslek hayatında ilerlemesi olarak ifade etmiştir.

Öğrencilerin girişimcilik kavramına ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 34. Öğrencilerin girişimcilik kavramını tanımlamalarına ilişkin görüşleri.

Şekil 35. Öğrencilerin girişimci kavramına ilişkin görüşlerine ilişkin görüşleri.

Şekil 35'te yer alan öğrencilerin girişimci kavramı üzerine görüşlerine bakıldığında şekildeki temalar ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin hangi görüşü belirttiğine yönelik şekil 35 oluşturulmuştur. Temalar içerisinde en çok benzer görüş bilmiyorum teması altında toplanmıştır. Bilmiyorum temasına T2, T3, T6, T7, T16, T18, T22, T23, T25,T26 adlı 10 öğrenci benzer görüş belirterek bilmediklerini hatırlamadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerden t16 “duydum ama açıklama yapamam sosyal dersinde duydum” şeklinde hatırlamadığını ifade etmiştir.

T25 “tam olarak söyleyemiyorum”

T3 “yok bilmiyorum”

T18 *“daha önce hiç duymadım hatırlamıyorum”* sözleriyle bilmediklerini belirtmişlerdir. T25, T3, T18, T16 adlı öğrencilerin ifadeleri gibi diğer öğrencilerde benzer ifadeler kullanarak bilmediklerini belirtmişlerdir.

Bilmiyorum temasının ardından sıklıkla ortak görüş belirtilen atılganlık teması olmuştur.

T1, T5, T9, T11, T12, T13, T14, T24 adlı 8 öğrenci girişimciliği bireyin girişkenliği atılganlığı olarak yorumlamışlardır. Bu temaya ilişkin T9 *“bir iş için mesela bayanlar için evde oturmaktansa gidip belediyenin açtığı kurslara katılmak o kurslarda kendilerini göstermek. Erkekler için de buna benzer. Mesela ben meslek olarak şuanda öğrenciyim ben şuan sporla ilgileniyorum okçuluğa başlıcam. Bu girişimcilik olabilir”* şeklinde ifadelerle girişimciliği bireyin boş zamanlarını değerlendirecek çeşitli faaliyetler içinde bulunması olarak görmüştür.

T14 *“her şeye atılan her şeye direk atılan”*

T5 *“yeteneğin olduğu bir şeyde önde olmak diyebilirim daha önce evde duydum okulda da duydum evde bana sen girişkensin diyorlar”*

T24 *“girişken olmak”* şeklinde bireyin aktif olması girişken olması olarak yorumlamışlardır.

Öğrencilerin sıklıkla dile getirdiği diğer bir tema ise cesur kişi olmuştur. Bu temaya t15,t30, t4 adlı 3 öğrenci benzer görüşler belirterek katkıda bulunmuşlardır. T30 adlı öğrenci girişimciliği *“daha önce duydum örneğin bazıları cesaretli davranıp para kazanmak için market girişimciliğine giriyorlar karpuz filan satıyorlar.”* Şeklinde bireyin cesaretli olup çeşitli iş faaliyetlerinde bulunması olarak belirtmiştir. T4 ve t15 de cesaretin önemini vurgulamışlardır.

Öğrencilerden T10 ve t17 bireyin sorumluluk sahibi olması şeklinde yorumladıkları sorumluluk teması üzerine t17 *“sorumluluktan kaçmayan bu kadar”* şeklinde ifade etmiştir.

T19 ve t21 ise girişimciliği yatırım yapma olarak görmüştür. Bununla ilgili t21 *“Evet girişimciliği duymuştum sosyal bilgiler dersinde girişimcilik bir alanda yüklü bir yatırım yapmaktır İzzet Baykal vardı dersimiz de üniversite yapmıştı Bolu da çok fazla hatırlamıyorum”*

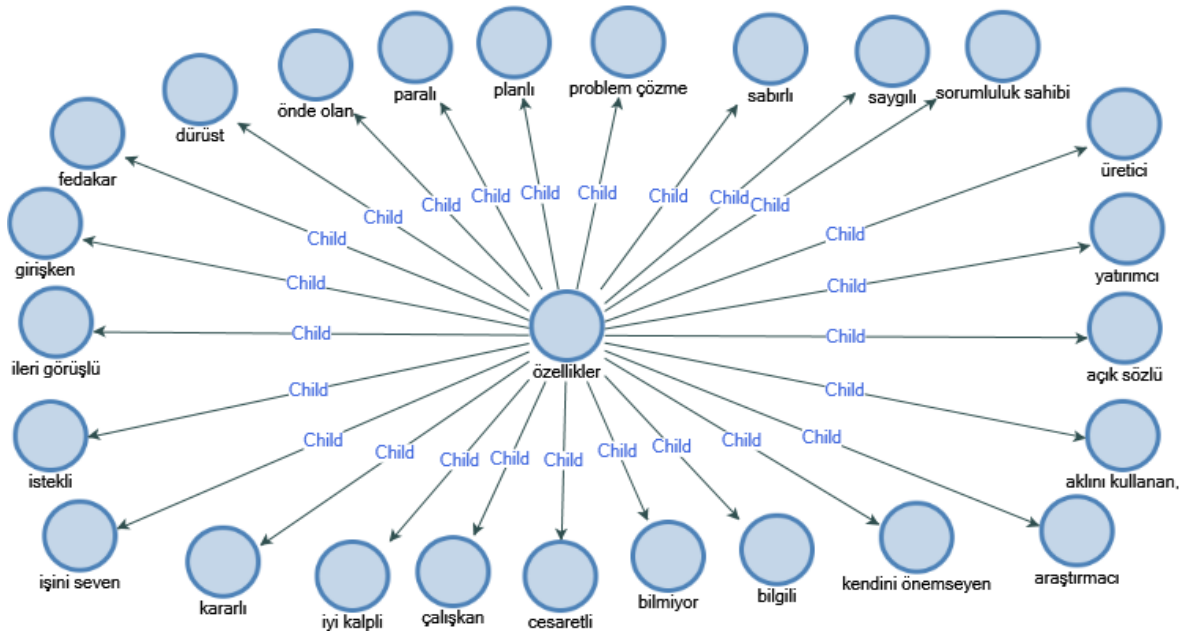
T29 girişimciliği gönüllü bir şekilde davranma olarak tanımlamıştır. Buna ilişkin *“insanların gönüllü olarak halkın eksik olduğu alanları tamamlaması ihtiyaç giderme”* olarak dikkat çekmiştir.

T20 girişimcilikle ilgili fikrini başarılı olma diyerek şu şekilde izah etmiştir; “Birçok işte başarılı olmak işe kolayca yönelmek başarmak”

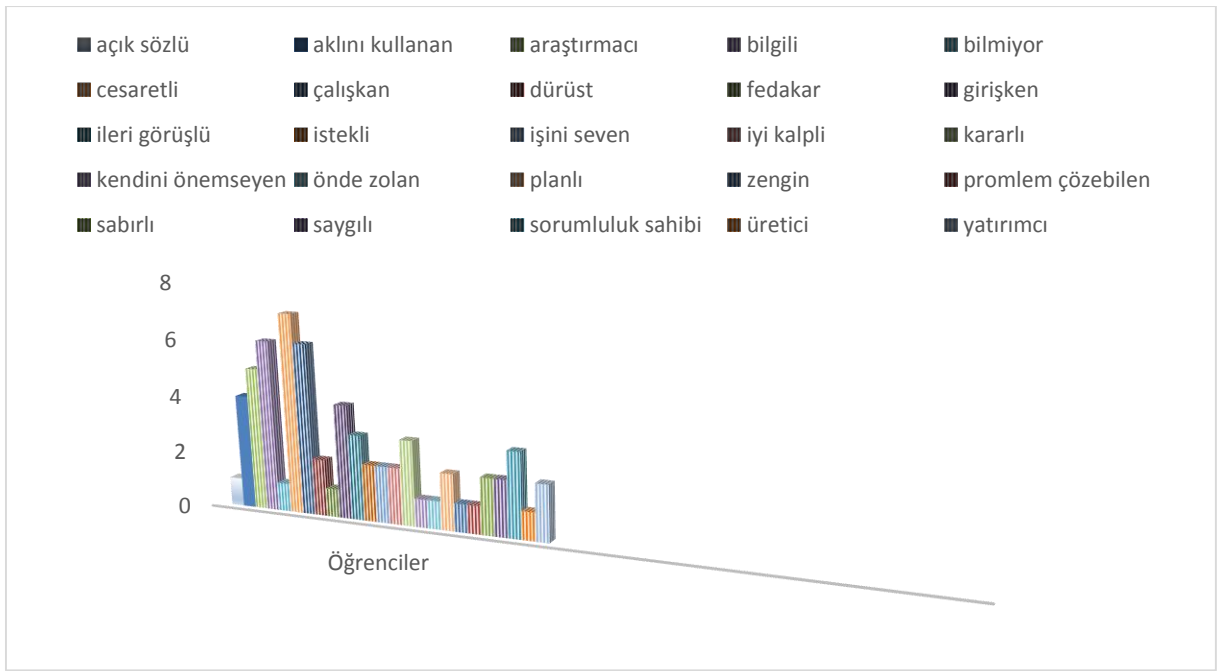
T6 kendine özgü yapma şeklinde düşünmüş şöyle açıklık getirmiştir “her şeye kendine özgü girebilen kişilere denir.”

T28 girişimcilik denince nitelikli insanlara denildiğini ifade etmiştir. Bu düşüncesini “nitelikli insanlara denir” şeklinde belirtmiştir.

Kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine ilişkin öğrenci görüşleri ile ilgili bulgular.

Şekil 36. Öğrencilerin girişimci birey özelliklerine ilişkin görüşleri.

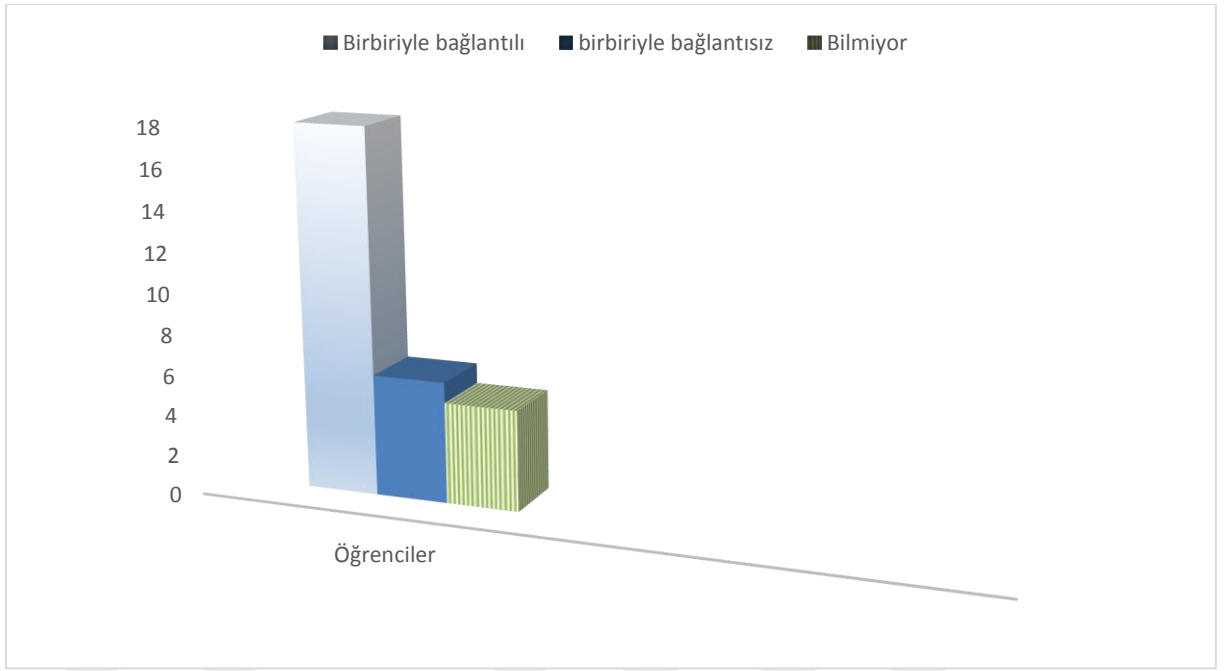
Şekil 37. Öğrencilerin girişimci birey özellikleri hakkındaki düşünceleri.

Kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine ilişkin sırasıyla en çok vurgulanan özellikler; cesaretli, bilgili, çalışkan, araştırmacı, fedakarlık, aklını kullanan, dürüstlük, önde olma, zengin, problem çözme, sabırlı, saygılı, sorumluluk sahibi, üretici, yatırımcı, açık sözlü, kendini önemseyen, iyi kalpli, kararlı, işini seven, istekli, ileri görüşlü, girişken, bilmiyor özelliklerini gösteren model ortaya çıkmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bir kişi sadece bir özelliği söylemeyip, bazı öğrenciler birden fazla özelliğe vurgu yapmıştır.

Öğrencilerin Kariyer Bilinci ve Girişimcilik İlişkisi Üzerine Görüşlerine Yönelik Bulgular

Şekil 38. Kariyer bilinci ve girişimcilik ilişkisi hakkında model.

Şekil 39. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik bağı üzerine düşünceleri.

Şekil 39’da öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik arasında herhangi bir bağ olup olmadığına dair görüşleri gösterilmiştir. Bu grafikte on sekiz kişi bağ var üzerine benzer görüş belirtmiştir. Altı kişi bağ yok derken beş kişi ise bilmediğini ifade etmiştir. Kariyer bilinci ve girişimcilik arasında bağ olduğunu belirtenlerden T9 “*Var. Çeşitli meslekler var girişimciliğe önü kapalı olan meslekler var önü açık meslekler. Önü kapalı olan meslekte belli bir noktaya kadar gider sonrasına gidemezsin. Ama önü açık geleceği açık net yani sonuna kadar gidebileceğin meslekleri seçersen meslek artı girişimcilik olur*” sözleriyle iyi bir meslek demek girişimciliğe açık meslek olduğunu geleceği olmayan bir mesleğinde girişimciliğe kapalı olduğunu ifade etmiştir.

T12 adlı öğrenci “*Girişimci insanlar bence daha başarılı olurlar. Girişimci olmaları mesleklerini güzel seçmelerini sağlar*” girişimci bireyin daha başarılı olacağını ve iyi bir meslek seçeceğini ifade ediyor.

T11 ise “*İyi iş sahibi olmak için girişken olmak lazım iyi yerde olmamız için çekingen olmamak lazım*” sözleriyle iyi bir işe sahip olmanın şartı olarak gördüğünü belirtmiştir.

T22, T30, T3, T19, T17, T10 adlı öğrenciler meslek belirleme ve girişimcilik arasında bağ olmadığına dair benzer görüş belirtmişlerdir.

T30 “*Mesleği okuyarak öğrenerek seçebiliyoruz. Girişimciliği ise istediğin bir şeyi para olunca yapabilmedir*” şeklinde görüş belirterek mesleğin eğitimle yapıldığı girişimciliğin ise parayla yapıldığını vurgulayarak aralarında herhangi bir bağı olmadığını belirtmişlerdir.

Yine ilişki olmadığı üzerine t10 “*Bence bir ilişkisi yok çünkü her meslek sahibi girişimci değildir bence*” ifadesiyle açıklamıştır.

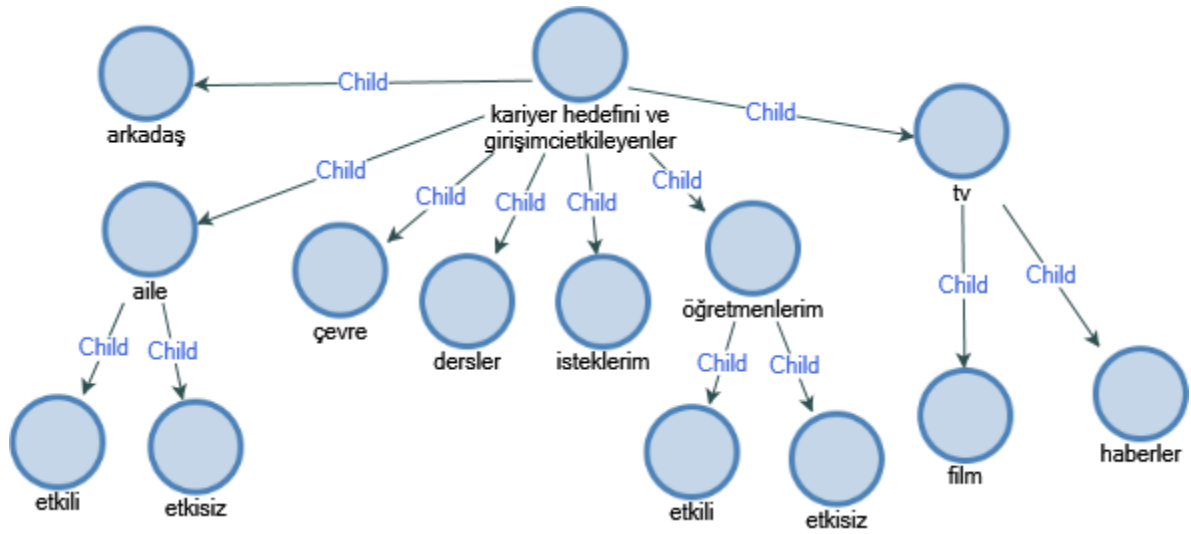
Meslek belirleme ve girişimcilik arasında bağ olup olmadığına ilişkin T5, T7, T13,T27 ve T28 adlı öğrenciler bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Öğrenciler Kendi Kariyer Bilinci ve Girişimcilik Yeterlilikleri Hakkında Görüşlerine İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin öğrencilere aşağıdaki sorular sorulmuş ve bu yönde bulgular kısmı oluşturulmuştur.

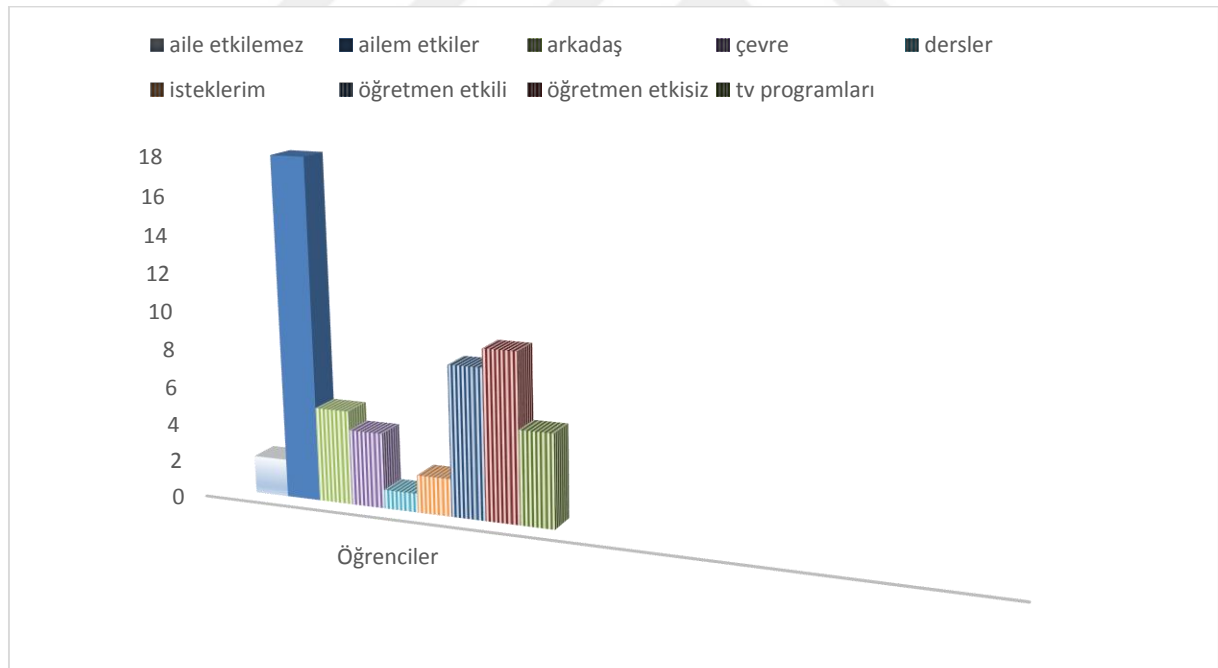
- Kariyer hedeflerinizin oluşmasında ve girişimci yönünüzün gelişmesinde etkili olan unsurlar hakkında bilgi verebilir misiniz?
- Kendinizi değerlendirecek olursan, kariyer bilincine ve girişimci birey özelliklerine sahip olup olmamanla ilgili düşüncelerin nelerdir?

Kariyer hedefini ve girişimci yönünü etkileyen unsurlar üzerine öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 40. Öğrencilerin kariyer hedefi ve girişimci yönlerini etkileyen unsurlara ilişkin görüşleri.

Şekilde 40'ta öğrencilerin kariyer hedefleri ve girişimcilik yönünden etkili olan unsurlara dair görüşleri sonucunda oluşturulmuştur.

Şekil 41. Öğrencilerin kariyer hedefi ve girişimci yönlerinde etkili olan unsurlar üzerine görüşleri

Şekil 41'de görüldüğü üzere en çok ailenin etkisi üzerine fikir beyan edilmiştir. İki kişi ise ailesinin etkili olmadığını söylemiştir. Öğrencilerden T3, T6, T7, t9, t12, t13, t14, t15, t16, t17, t19, t20, t23, t24, t25, t28, t29, t30 adlı 18 kişi ailenin etkili olduğuna dair benzer görüş belirtmişlerdir. T17 adlı öğrenci "Hukuk okumak. Bir akrabamız da okuyordu ondan. Ailemde okumamı istiyor." İfadesiyle ailesinin etkili olduğunu belirtmiştir. T30 adlı öğrencide

ailesinin etkili olduğunu şu şekilde ifade etmiştir *“Ailem özellikle annem etkili oldu. Dayım öğretmen oda beni bilgilendiriyor. Polisliğe uygun yeteneklere sahip olduğumu düşünüyorum. Ben çok ağır işleri yapabiliyorum. Parklarda balon patlatma oyunu var ya onda genelde vururum. Bunu bana ilk annem söyledi annemi kırmak istemiyorum bende zaten istiyorum.”*

T15 adlı öğrenci *“Ailem istiyor onlar görüyor benim çocuklarla ilgili olduğumu ondan öneriyorlar.”*

T16 ise *“Ailemden babam aile hekimi bende babamın mesleğini seçtim”*

T24 *“ailemde doktor ol diyor. Parası iyi diye.”*

Gibi ifadelerle ailelerinin etkili olduğunu söylemekle beraber bazıları ailesiyle birlikte başka unsurlarında etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

T11 ve t27 adlı öğrenciler ise ailesinin etkili olmadığını belirtmişlerdir. T11 şu ifadeleri kullanmıştır *“Ailem başkası bana bunu olsan demedi kendi fikrim.”*

Kariyer hedeflerini etkileyen unsurlar arasında aileden sonra sıklıkla ifade edilen öğretmenler olmuştur. t1, t5, t6, t7, t29, t27, t21, t22 adlı 8 öğrenci öğretmenlerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili t22 kariyer hedefinin oluşmasında öğretmenlerinin etkili olduğunu ifade etmiş şu şekilde dile getirmiştir *“Öğretmenim etkili. 4.sınıfta öğretmen fark etti sınıf öğretmenimiz o zaman melodika almıştık hepimiz melodika çalışıyoduk doğru düzgün ritimli ruhlu çalabilen ben vardım. Ondan sonra okul orkestrasına katıldım müzik dersinde hoca fark edince ilerde sen bununla ilgili çalışmalar yap dedi işte bizde bir kaç sene uğraştık en sonunda 6.sınıfta bağlamaya başladım 2 senedir çalışıyorum. İşte bu bir aydır da TRT ye gidiyorum sesimizi eğitmek için o yönden ilerlemeye çalışıyoruz. Beni bağlama hocam yönlendirdi TRT ye herkesi yönlendiriyor genelde. Bide sosyal bilgiler öğretmenim etkili oldu bize çok anlatıyordu Erzurum’ da böyle böyle eksiklikler var diyodu bize sizde büyüyünce o eksiklikleri tamamlamak için elinizden gelenleri yapın diyodu”*

Konuya ilişkin t7 ise *“Öğretmenim etkiledi beden öğretmenim beni seviyor bende bunu olcam. Her aile doktor olmasını ister ama ben doktor olmak istemiyorum.”* Öğretmenini sevmesinden ötürü beden eğitimi öğretmeni olmak istediğini ifade etmiştir.

Dikkat çekici bir hususta t2, t4, t10, t17, t19, t20, t25, t26, t28, t30 adlı 10 öğrenci öğretmenlerinin etkisinin olmadığını söylemiştir. T25 adlı öğrenci öğretmenlerden destek almadığını *“Öğretmenlerimden herhangi bir yönlendirme olmadı”* sözleriyle ifade etmiştir.

Bu konuyla ilgili t4 ise *“öğretmenlerimiz ders olsaydı yardım ederdi ama olmadığından pek bi yardımları olmadı. Rehberlik servisine gitmedim bilmiyorum.”*

İfadeleriyle ders olması halinde öğretmenlerinin yardım edeceğini ancak olmadığından ötürü yardımlarının olmadığını dile getirmiştir. Öğretmenlerin etkisinin olmaması hususunda öğrenciler genel olarak benzer görüşe sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca rehberlik servisinin de bu konularda bir etkisinin olmadığını da dile getirmişlerdir.

Öğrencileri etkileyen unsurlar içerisinde vurgulanan diğer hususta televizyon olarak vurgulanmıştır. Bu konuya ilişkin t1, t5, t11, t18, t25, t26, adlı 6 öğrenci televizyonda çıkan haberlerden filmlerden etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

T18 adlı öğrenci filmlerde gördüğünden ötürü polis olmak istediğini *“İlerde polis özel hareket olmak istiyorum. İnşallah çalışıp olacam. Çok küçükten beri olmak istiyorum vatanı seven biriyim. Silahları seviyorum. Filmlerde görüyordum ondan istedim.”* Cümleleriyle dile getirmiştir. Konuya ilişkin t5 ise *“Ben hep haberler de duyuyorum şehit olanları bende dedim ki şehitlerimiz bizim için canlarını veriyorlar bende olabilirim bu milleti bu yurdu korumak için bir şey yapabilirim.”* Haberlerden etkilenip polis olmak istediklerini dile getirmişlerdir. Televizyonun etkisi olduğunu söyleyen 6 öğrenciden 3ü polis olmak istediğini söylemiştir. Özellikle şehit haberleri öğrenciler arasında polis asker olma fikrinin yayılmasını sağladığını söyleyebiliriz.

Kariyer hedefini etkileme üzerine sıklıkla ifade edilen bir unsurda arkadaş teması olmuştur. T10, T12, T25,T28 ve T4 adlı öğrenciler kariyer hedeflerinin ve girişimci yönlerinin gelişmesinde arkadaşlarının etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Bununla alakalı t4 *“Futbol fikri arkadaşlarımdan geldi onlar gidiyorlardı beni de çağırdılar öyle gittim onların sayesinde oldu. Ailem ilk başta izin vermedi fakat sonradan izin verdiler. Derslerimi aksatmamam şartıyla ama bazen izin vermiyorlar.”*

T25 ise *“Çizimim güzel olduğunu söylüyorlar ondan ötürü iç mimar olmayı düşündüm. Arkadaşlarımda aynı şeyleri söylediler o çok etkili oldu. Arkadaşlarımızla konuştuk kütüphanenin yetersiz olduğunu fark ettik burayı büyültmeyi ve yeni kitaplar getirmeyi planladık.*

Kariyer hedefi hususunda T24, T29, T3, T9 adlı öğrenciler çevreninde etkisinin olduğu görüşünde benzer ifadeler kullanmışlardır. T24 Doktor olan bir komşusundan etkilendiğini şöyle ifade etmiştir *“Komşumuz doktor ondan etkilendim doktorlar insanlara çok faydalı oluyorlar bir yerimiz ağırsa iyileştirebiliyorlar”*

T9 adlı öğrenci *“Bordo bereli olmak istediğimde benim amcamın oğlu var onun arkadaşları geldi onlara sordum bu konu hakkında bilgi edindim. Bu meslek çok bir yetenek*

gerektirmiyor vatan sevgisi gerekiyor oda bende var çok şükür” cümleleriyle amcasının oğlunun arkadaşlarından bilgi almasının onu etkilediğini ifade etmiştir.

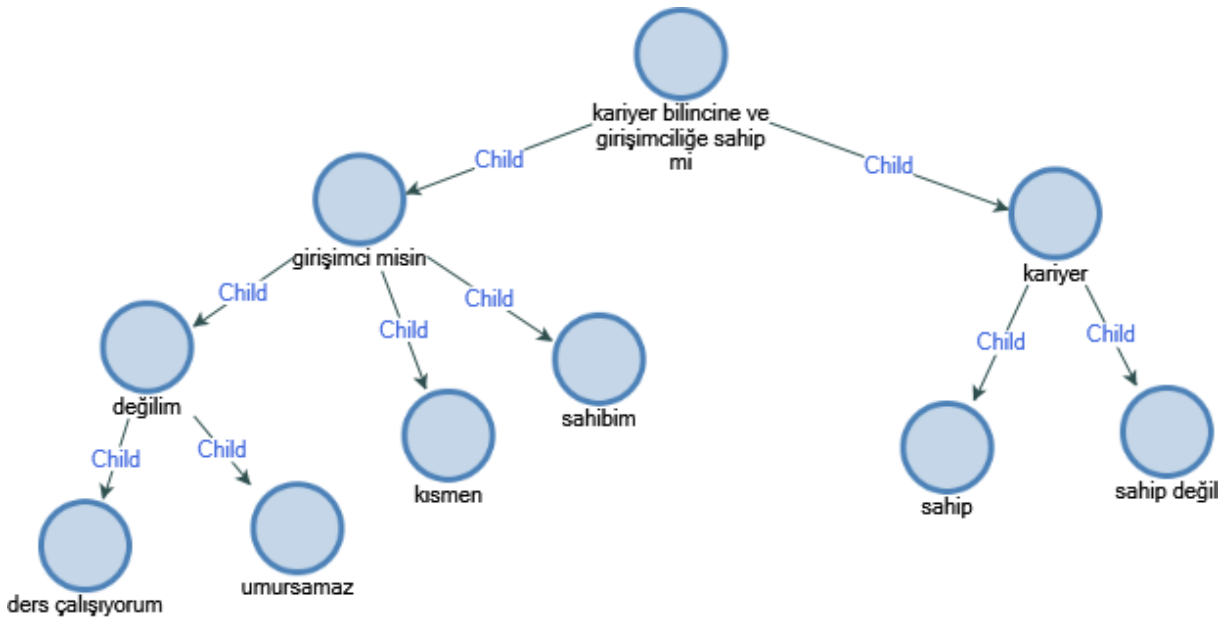
Kariyer hedeflerini etkileme hususunda ortaya çıkan diğer bir unsurda öğrencilerin kendi isteklerini esas almaları olmuştur. Bununla ilgili t13, t27 ve t11 benzer görüş belirtmişlerdir. Konuya ilişkin t11 meslek seçmede tamamen özgür davrandığını kendi isteklerine göre hareket ettiğini ifade etmiştir. Bu hususta şunları söylemiştir “Ben meslek seçmede asla kimseyi tanımam hani avukat konsolos dediğin zaman herkes bir şaşıırıyordu hani bir kıza göre meslek değil gibi. Bunlar tabi insanın kafasında soru işareti oluşturmuyor değil. Bence, niye sıradan bir hayat yaşıyım ki yani bence sadece benim görüşüme kalmış bir olay yani illa bir bayan öğretmen olabilir çoğunluk öğretmen olmuş diye bende öğretmen olacam diye değil.”

T27 ise konuyla ilgili isteklerinin etkili olduğunu belirtmiştir bununla ilgili; “Kendi isteklerim etkili düşüncem etkili.” Şeklinde görüş beyan etmiştir.

T21 ve t28 adlı öğrenciler okulda işledikleri dersinde yardımcı olduğu düşüncesinde benzer görüşte bulunmuşlardır. T21 “mesleği kitaptan öğrendim biraz daha okulda tanıtımında öğrendim.”T28 “mimarlığı duymuştum sosyal bilgiler dersinde. Görsel dersinde çizim yapıyorduk çizimimin iyi olduğunu gördüm böylece mimar olmak istedim.”

Sonuç olarak buradan ortaya çıkan öğrencilerin o mesleği yapan birinden dinlemesi veya görmesi meslek hedefinin oluşmasında etkili olduğunu anlayabiliriz.

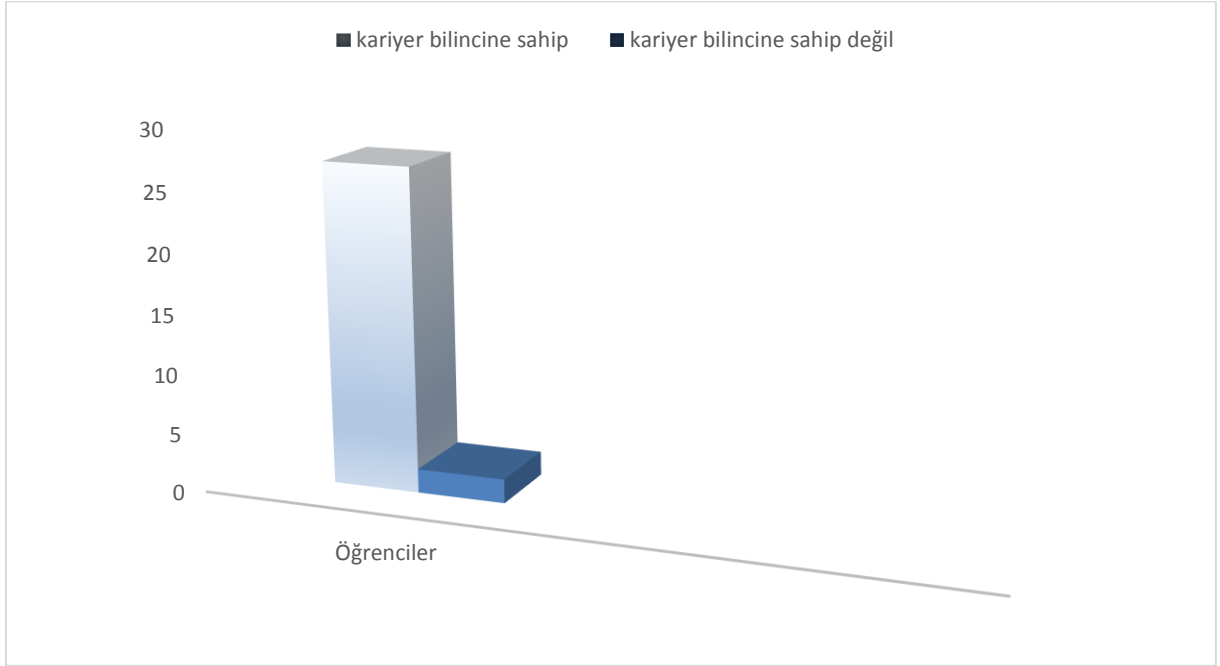
Öğrencilerin kariyer bilincine ve girişimciliğe sahip olma durumlarına ilişkin görüşleri.

Şekil 42. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimciliğe sahipliklerine yönelik görüşleri.

Şekil 42’de kariyer bilincine sahip olma üzerine öğrencilerin yirmi yedisi sahip

olduklarını belirtmişlerdir. İki kişi ise kariyer bilincine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 43. Öğrencilerin kariyer bilincine sahip olma durumlarına ilişkin görüşleri

Şekil 43'te görüldüğü gibi kariyer bilincine sahip olup olmama durumlarına bakıldığında t16 ve t24 haricindeki diğer öğrenciler olumlu yanıt vermişlerdir.

Kariyer bilincine sahip olmamasına ilişkin t16 “Çok planlı değilim. Bi meslek hedefim var ama çokta bunu yapacam demiyorum kesin kararlı değilim. mesleğim için net bunu yapacam demiyorum” sözleriyle kesin kararlı olmadığını ifade etmiştir.

T24 adlı öğrenci ise bir hedefinin olduğunu ama kesin kararlı olmadığını belirterek şunları ifade etmiştir “ilerde doktor olmayı düşünüyorum ama tam bilmiyorum bu bilince sahip değilim”

Burada ortaya kesin bir karar vermediklerini ve bu bilince tam sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Kariyer bilincine sahip olma üzerine t1 “Ben biraz daha adım adım gitmeyi planlıyorum. Bence şuan doktor olmak işte küçük bir hayalim vardı konsolos olmak gibi ama hani daha çok şuan adım adım gitmeyi tercih ediyorum. Yani önümde bir lise var önce liseyi sonra biracık daha karakterim oturunca sonra meslek seçmeyi düşünüyorum. Lise hedefim Ankara fen lisesi şuan ki hedefim orayı kazandıktan sonra belki düşüncem değişir. Küçükken doktor olmayı istiyordum şuan tamamen değişti ve konsolosluğa yöneldim. Belki üniversitede daha farklı bir şeye yönelebilir. O yüzden şuan bunu olucam demek bana saçma geliyor. Ve sevdiğim mesleği yapmak bence çünkü insan kalkıpta sevmediği kendine eziyet gibi geldiği bir

ortama gitmek istemez her gün sevecez ki bunu her duygumuzla yansıtabilelim duygumuzun özelliklerini” sözleriyle planlı bir şekilde geleceğini tasarladığını ifade etmiştir.

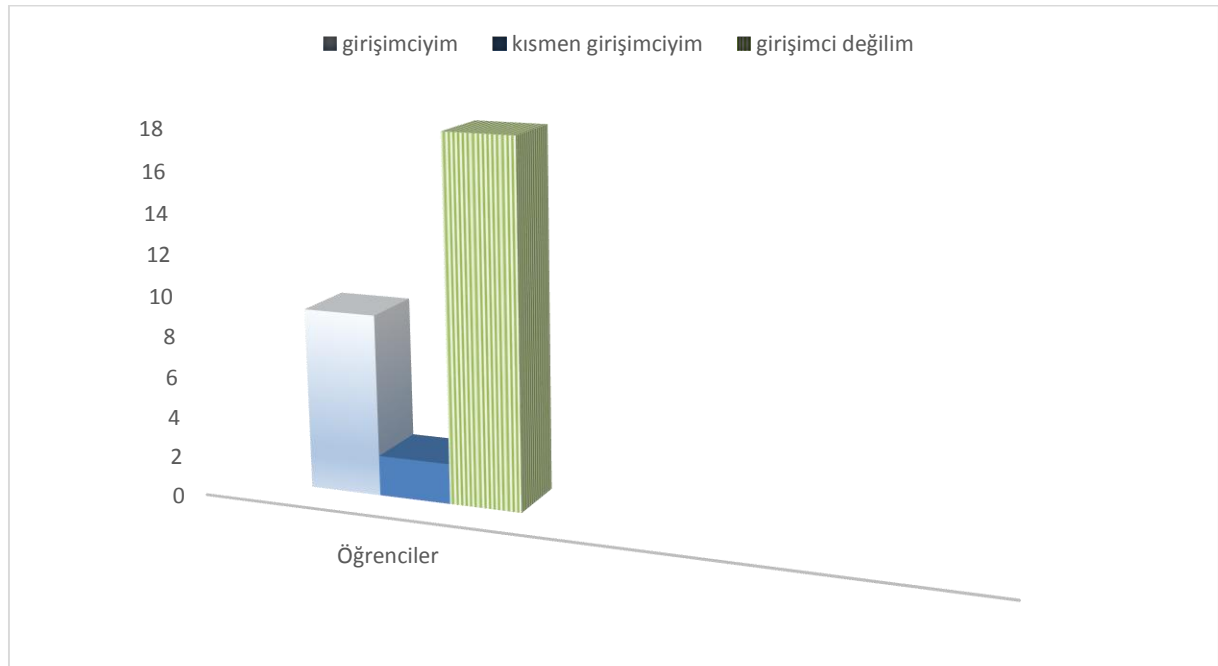
Kariyer bilincine sahip olduğunu hakim olmak isteyip gitmek istediği üniversiteyi de belirleyen t13 ün görüşleri şu şekildedir: “Ben hakim olmak istiyorum ailemde bir iki kişi olacak onlardan bilgi alıyorum fen lisesine gideceğim üniversitede İstanbul’da İstinye Üniversitesine gitmeyi düşünüyorum reklamlarda gördüm hoşuma gitti.”

T19 ise sahip olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Evet sahibim önce sosyal bilimleri tutturmak sonra hukuk fakültesine gidip savcı veya hakim olmak istiyorum.”

T18 ise polis olmak istediğini şöyle ifade etmiştir: “İlerde polis özel hareket olmak istiyorum. İnşallah çalışıp olacam. Çok küçükten beri olmak istiyorum vatani seven biriyim. Silahları seviyorum. Filmlerde görüyordum ondan istedim iyi nişan alırım. Heyecanlı bi tipim heyecanı severim.”

Öğrencilerin çoğu kariyer bilincine sahip olduklarını kendi isteklerine göre hedef koyduklarını ifade etmişlerdir. Hedefledikleri mesleklere bakıldığında hakim polis doktor mimar olmak isteyenler çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır. Bu hedefin ise aile televizyon ve çevreden duyduklarından ötürü bu tarz hedefler koydukları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin girişimci olup olmamaları hususunda on sekizi girişimci olmadıklarını ifade etmişlerdir. Dokuz kişi girişimci olduğunu söylerken iki kişi ise kısmen girişimci olduğunu belirtmiştir.

Şekil 44. Öğrencilerin girişimci olma durumlarına ilişkin düşünceleri.

Girişimci olanlar arasında yer alan t22 girişimci olduğunu ve okulda yaptığı faaliyetleri şöyle ifade etmiştir: *“Evet genelde öyle söylerler yani şimdiye kadar çok projelerde yer aldım. Mesela hoca arkadaşlara proje ödevi verir onlar alt evrelerde bir şeyler yaparken ben daha başka bi şey yaparım yani onlar daha basit makinelerle uğraşırken ben biraz daha makinelerin üst seviyelerini elektrikleriyle çok daha bağlantılıyım. Öğretmene dedim ki en başta hocam mescitlerde halılarımızın değişmesi lazım işte onları okul aile birliğiyle konuştular okul aile birliği de bunun üzerine para toplamak gerek duydu aidat getirdi herkes de dekontlarıyla onların yardımıyla 10 milyarlık biz mescide halı döşedik. Ondan sonra okulun parası yoktu dış yalıtımın onları konuştuk işte dedi okul yalıtımıyla beraber onu da yaptık imza topladık onlarla ilgili kendim düşündüm böyle olmalı diye okulun iç boyasıyla ilgili de şuan hala imza topluyoruz okulumuzun içini boyatmayı süslemeyi düşünüyoruz.”*

T9 adlı öğrenci ise çeşitli faaliyetlerde bulunmuş ve kısmen girişimci olduğunu şöyle belirtmiştir: *“Şuana kadar girişimcilik üzerine organize filan yaptım halısaha ayarladım. Okçuluğa gittim müdürümüz ilk sene geldiğinde kütüphanemiz kullanışsızdı bende buradaki sorunları söyledim oda düzeltti. Yani kısmen girişimciyim.”*

Girişimci olmadığını belirten on sekiz öğrencinin görüşlerine bakıldığı zaman utangaç olmaları kendi halinde umursamaz olmaları derslerine çalışıp herhangi bir şeyle meşgul olmamaları gibi sebepler söylemişlerdir.

Girişimci olmadığına dair t6 *“Girişimci biri değilim çünkü fikirlerimi yürütmüyorum. Sadece bi tane bişe söylüyorum öyle bırakıyorum”* sözleriyle ifade etmiştir.”

T7 ise utangaç olduğunu *“Girişimci değilim çünkü utangaç biriyim”* sözleriyle ifade etmiştir.”

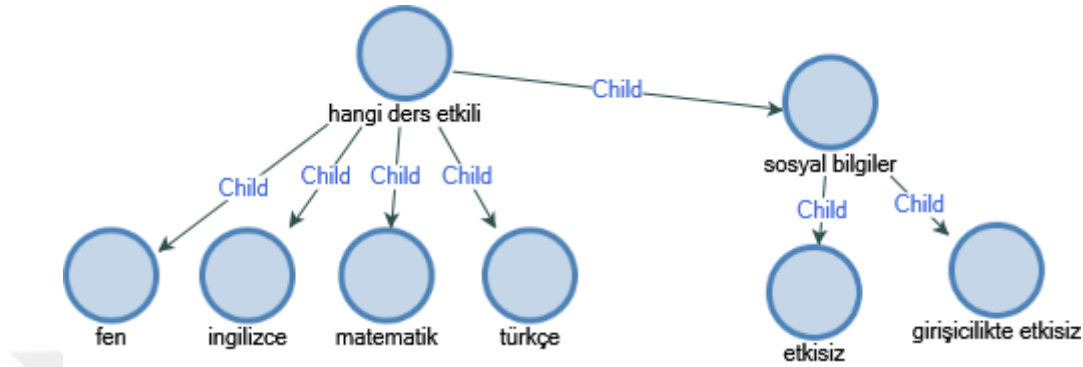
Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin Girişimcilik ve Kariyer Bilinci Geliştirmeye Etkisine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Bu alt probleme ilişkin aşağıdaki sorular oluşturulmuş ve çeşitli bulgular ortaya çıkarılmıştır.

1. Gördüğünüz dersler içerisinde girişimcilik ve kariyer bilinci becerilerinin gelişmesinde hangi dersin etkili olduğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
2. Sosyal bilgiler dersinin meslek tercihlerinize ve girişimci yönünüze etkisi hakkında düşünceleriniz nelerdir?
3. Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimcilikle ilgili yapılan uygulamalar hakkında bilgi verebilir misiniz?

4. Kariyer bilinci ve girişimcilik yönlerinin gelişmesinde size ne tür uygulamalar yapılırsa bu becerileri kazanma noktasında daha faydalı olabilir. Neler önerebilirsiniz?

Öğrencilerin gördüğü dersler içerisinde girişimcilik ve kariyer bilinci becerilerinin gelişmesinde hangi dersin etkili olduğuna ilişkin görüşlerine yönelik bulgular.

Şekil 45. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik yönlerinde hangi dersin etkili olduğuna ilişkin görüşleri.

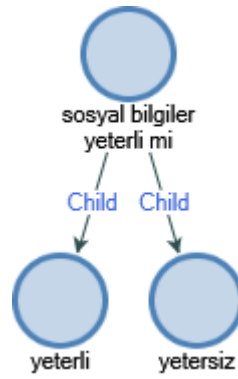
Şekil 45'te öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik üzerine görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Şekil 45'e göre öğrencilerin meslek seçimiyle ilgili yardım aldıkları dersler belirtilmiştir. Öğrenciler bu dersler içerisinde meslek tanıtım konusundan ötürü en fazla sosyal bilgilerin etkisini söylemişlerdir. 28 kişi sosyal bilgiler dersinde mesleği nasıl seçeceğiyle ilgili konular gördüğünü ifade etmiştir. Sosyalden sonra sırayla 6 kişi Türkçe 4 kişi İngilizce 3 kişi fen bilgisi 2 kişi ise matematik dersinin etkisi olduğunu belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde 6 kişi meslek konusunun olmasına rağmen bir etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Girişimcilikle ilgili öğrencilerin bütünü görüş belirtmemiştir. On altı kişi görüş belirtmiştir. Bunların on biri girişimciliği duymadığını ve bununla alakalı bir çalışma yapılmadığını söylemiştir.

Örnek olarak t1 "Girişimcilik çok duyduğum derslerde çok kullanılan bir kelime değildi yani benim için pek bir etkisi olmadı" sözleriyle duymadığını ifade etmiştir. T12 ise "Girişimci olmama pek etki etmedi çünkü ben çekingen biriyim çevremle alakadar olmaktan pek hoşlanmam derslerimle uğraşıyorum" ifadesiyle çekingen olduğu için girişimci olmadığını ifade etmiştir. T4 "Etkisi yok nasıl seçeceğimizi söylüyor bir konuyu anlatıyor buda az etkisiz bence. Girişimcilik içinde aynı" sözleriyle konunun kısılalığını vurgulayıp etkisinin olmadığını vurguluyor.

Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimcilik konularının yeterliliğine ilişkin öğrenci görüşlerine yönelik bulgular.

Şekil 46. Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimcilik konularının yeterliliğine dair öğrenci görüşleri.

Sosyal bilgiler dersinin yeterli olup olmadığı üzerine yöneltilen soruya ilişkin yeterli yetersiz olarak iki görüş ortaya çıkmıştır. Öğrencilerden yirmi üçü yetersiz olduğunu belirtirken beş kişi ise yeterli olduğunu ifade etmiştir. Yetersiz olduğunu belirten öğrenciler konunun az olması ayrılan sürenin yetersizliğini kitapta yeterince yer verilmediğini ifade etmişlerdir. Bu çıkan sonuçlarda program içerisinde kariyer bilinci ve girişimciliğe ilişkin ayrılan sürenin azlığından kaynaklanmaktadır. Yetersiz olduğunu belirten öğrencilerden t11 “İki derste işledik öğretmenimiz anlattı ne olacağımızı söyledik dikkat etmemiz gereken şeyleri söyledi o kadar yetmez yani”

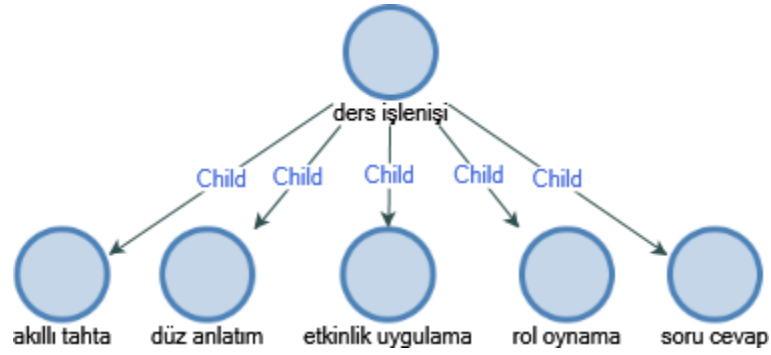
T17 adlı öğrenci “Düz anlattı 40 dakika işledik az”

T26 “kitaplar yeterli değil kitaplar geç dağıtıldı yeterli değil zaten hocalarda işlemiyor akıllı tahtadan işliyor. İki sayfada anlatıyor zaten sadece ne yapmamız lazım onu anlatıyor. Bu konulara daha fazla zaman ayrılabilir”

T7 “öğretmenimiz bilgi verdi. Ama yarım ders gördük azdı.”

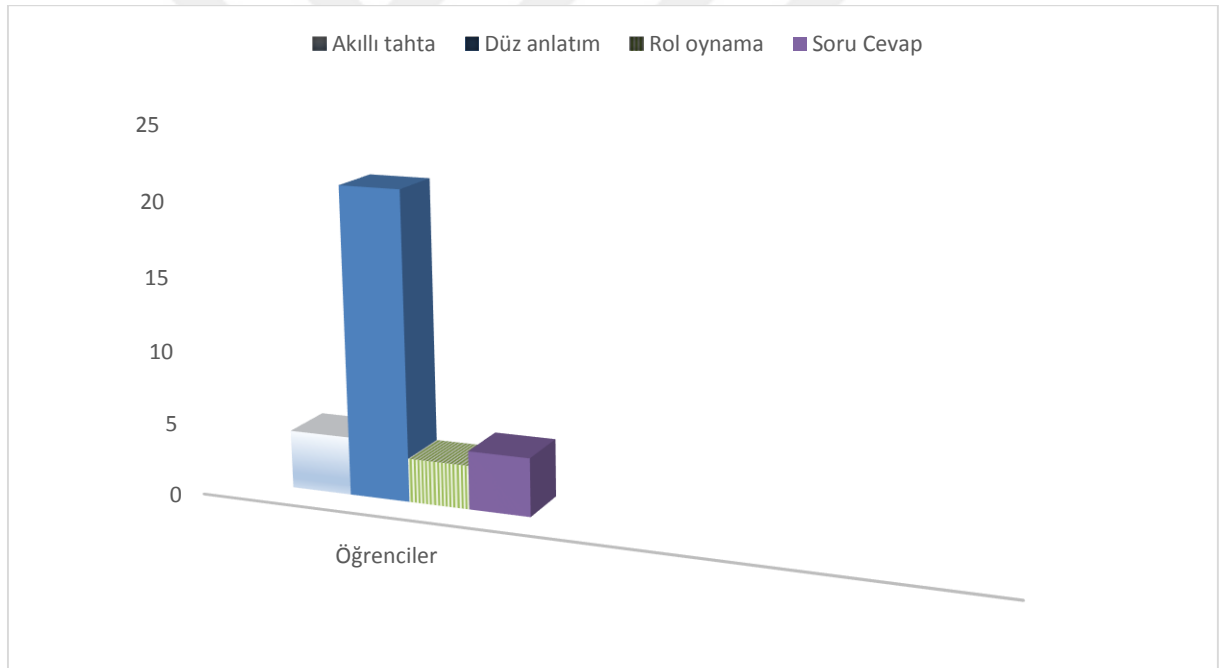
T9 “Sosyal bilgiler yeterli olmuyor bizim yaşımızdakiler için bu kadarcık işlemek yeterli gelmez. Sonuçta bizim geleceğimiz gerekirse ikili özel konuşmalar yapılmalı.” Sözleriyle konunun azlığını belirtmişlerdir.”

Sosyal bilgiler dersinde dersin işlenişine dair öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular.

Şekil 47. Öğrencilere göre öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularının işlenişinde kullandıkları yöntemler.

Şekil 47'ye göre öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını işlerken kullandıkları yöntemler üzerine, öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında; akıllı tahta, düz anlatım, rol oynama, soru cevap ve etkinlik uygulama şeklinde benzer görüş belirttikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 48. Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularının işlenişinde kullandıkları yöntemlere ilişkin öğrenci görüşleri.

Şekil 48'de görüldüğü üzere öğrencilerden 21 kişi düz anlatım yapılarak ders işlendiğini ifade etmişlerdir. 4 kişi akıllı tahta kullanıldığını belirtmiş 3 kişi rol oynama, 2 kişi ise soru cevap şeklinde yapıldığını ifade etmiştir.

Düz anlatım yapıldığına ilişkin t11 “İki derste işledik öğretmenimiz anlattı ne olacağımızı söyledik dikkat etmemiz gereken şeyleri söyledi”

T18 “Düz anlattı uyuyorum derste kitaptan okutuyor. Bazı okullarda gezdiriyorlar ama bizde yok.”

T27 “Sadece anlatıyor öyle işliyoruz.”

T29 “Girişimcilikle ilgili yapan kişilerin yaptıklarını örnek vererek işliyoruz. Anlatarak ders işleniyor uygulama filan yapılmadı.”

Düz anlatımdan sonra sıklıkla ortak görüş belirtilen tema akıllı tahta kullanımı olmuştur.

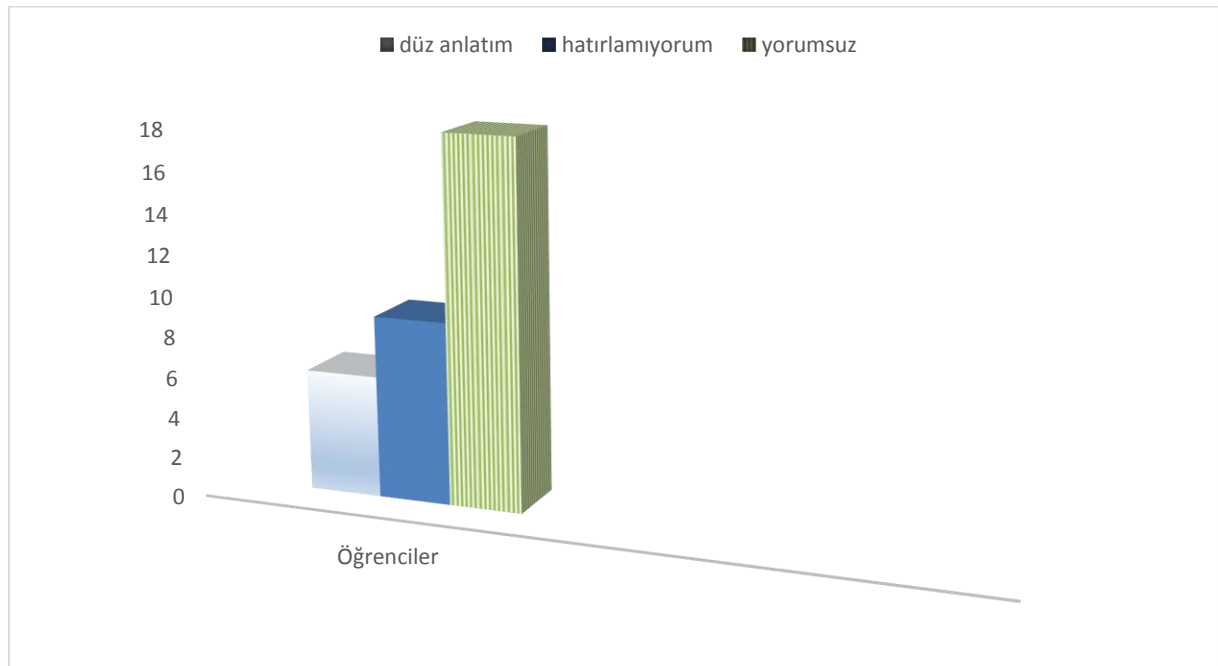
Bu konuya ilişkin t12 “Akıllı tahtadan işledik video resim gösterdi güzel oldu”

T7 “Kitaptan işledik akıllı tahtadan mesleklerde giyilen elbiseleri gösterdi. Çöpçü dışarıda çalışıyor müdür masasının başında oturmuş para kazanıyor.”

Rol oynama üzerine t26 “Hoca kim ne olmak istiyorsa o kıyafeti giysin demişti böyle bir etkinlik yapmıştık. O kıyafetlerle okula gitmiştik. Daha sonra kısa bir anlatım yaptı ve dersi bitirdik”

T21 “Faaliyet yapmıştık herkes olmak istediği mesleğin kıyafetini giymişti bende asker kıyafeti giymiştim akıllı tahtadan işlemiştik slayt falan izlemiştik” sözleriyle ifade etmiştir.

2 kişi ise soru cevap şeklinde işlendiğini ifade etmiştir. T30 “Soru soruyor ne olmak istersin diye böyle işliyor. Soru cevap şeklinde” sözleriyle öğretmenlerinin soru cevap şeklinde işlendiğini ifade etmiştir.”

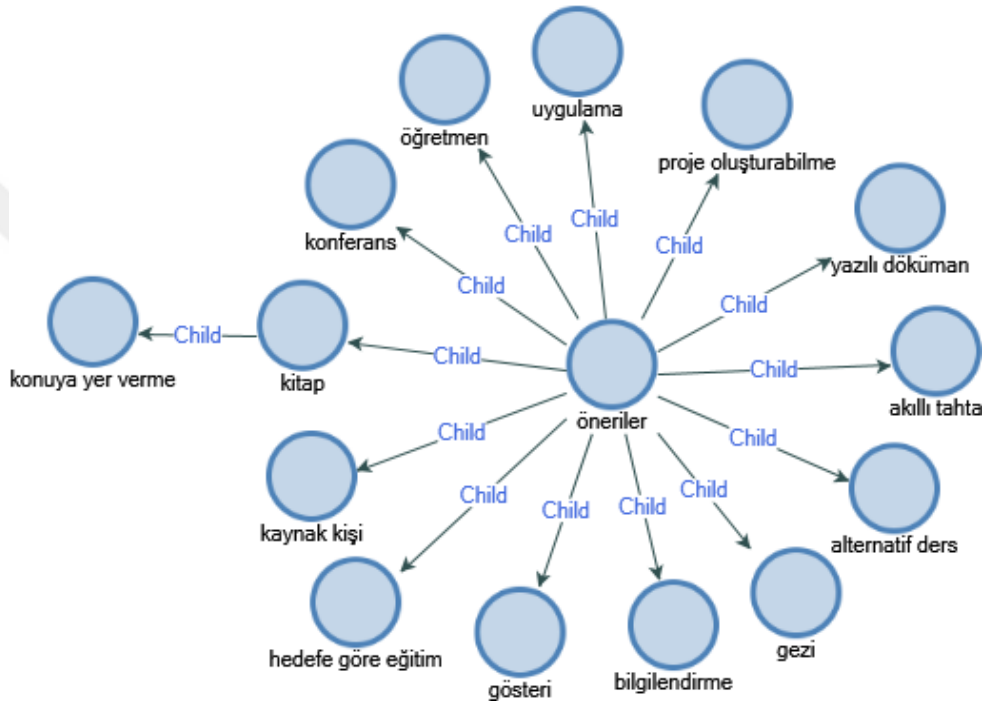

Şekil 49. Girişimcilik konularının işlenişinde kullanılan yöntemlere dair öğrenci görüşleri.

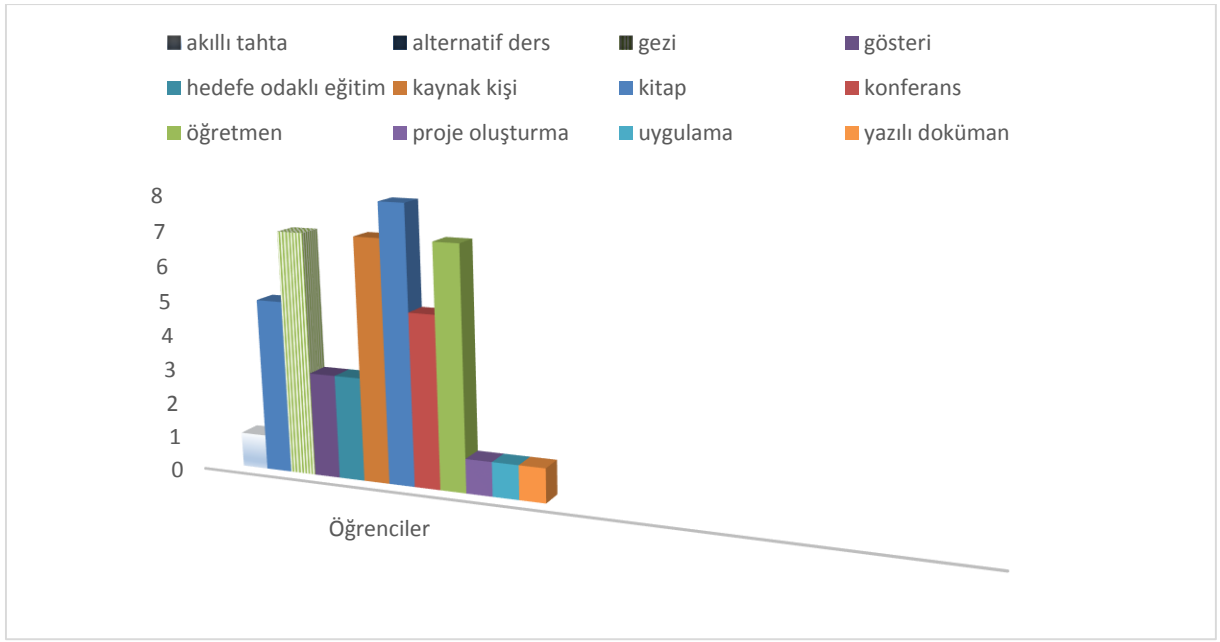
Girişimcilikle ilgili şilenen konuya ilişkin çıkan şekilde 9 kişi hatırlamadığını ifade ederken 6 kişi ise düz anlatım yaptığını ifade etmiştir. 14 kişi ise bu konuyla ilgili her hangi bir cevap vermemişlerdir.

Düz anlatımla ilgili t21 “*Girişimcilikte anlattı sadece*” t1 ise “*girişimcilik içinde aynı düz anlattı diye hatırlıyorum*” ifadeleriyle öğretmenlerin girişimcilik konusunda düz anlatım yaptıklarıını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularının işlenişi üzerine önerilere ilişkin bulgular.

şekil 50. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik önerilerini.

Şekil 51. Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik üzerine önerilerine ilişkin görüşleri.

Şekil 51’de en çok benzer görüş kitap teması üzerine belirtilmiştir. 8 kişi bu temaya ilişkin görüş belirtmiştir. Bununla ilgili çıkan sonuçta öğrenciler bu konulara ayrılan süreyi yeterli bulmadıkları ve daha fazla işlenmesini istedikleri anlaşılmaktadır. Konuya ilişkin t26 şöyle ifade etmiştir “*Bu konulara daha fazla zaman ayrılabilir.*”

T6 ise “*Sosyal kitabı yeterli değil çünkü bi konu var sadece daha fazla olmalı bence.*”

T3 ise “*Dersin fazla olmasını istiyorum*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Öğrencilerin bir diğer sık görüş belirttikleri tema ise öğretmen teması olmuştur. Bu konuya ilişkin öğretmenlerinden daha fazla yardım almak istediklerini dersi daha anlayacakları tarzda işlemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili t17 “*Öğretmenlerimiz bizi tanıyor daha çok yardım etsinler. Başka önerim yok*” ifadesiyle öğretmenlerinin kişiliklerine uygun bir şekilde yardım etmelerini istemiştir.

T11 ise rehber öğretmenin yardım etmesini şöyle ifade etmiştir “*rehber öğretmenimiz de mesleklerle ilgili yönlendirse*”

T28 ise “*öğretmenlerimiz kısmen bize yardımcı oluyor daha fazla olabilir*” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerden 7 kişi kaynak kişi önerisinde bulunmuşlardır bu temaya ilişkin t25 “*İstanbul’daki okulda polis getiriyorlardı ama gerçek polis itfaiye getiriyorlardı aşçı falan getirmişlerdi çok eğlenceliydi. Polise dokundum silahına filan elledim öğretmen aşçı getirmişlerdi bunların burada da yapılmasını istiyorum, mesleğini yapan gerçek kişileri getirsinler. Çünkü arkadaşlarıma baktığımda çok bilgisizler bu konuda ne yapacaklarını*

bilmiyorlar. Çocukları mesleklerle tanıştırsınlar şuan bizim sınıfta birine sorsanız ne olacağını bilmiyorum diyecektir. Veya bilmeden paraya göre bir meslek söyleyeceklerdir. Çoğu kişi doktor olmak istiyor. Sorduğunda sen bu mesleği seviyormusun hayır ama arkadaşım doktor olmak istiyor bende ondan istiyorum. Diyorum ki git severek yapacağın kendine göre bir hedef koy diyorum hayır diyor arkadaşım bunu olacak bende olcam. Hocalarda zaten gülüyorlar dalga geçiyorlar.” Sözleriyle kaynak kişiden yararlanılması gerektiğini ifade etmiştir.

T30 *“Ben polis olacam onunla ilgili bir polisten bilgi almam sağlanabilir”* şeklinde ifade etmiştir.

T14 adlı öğrenci *“mimar olmuş insanlar la konuşmak isterim keşke bize böyle ortamlar sağlansa”* şeklinde ifadesiyle kaynak kişiden yararlanma isteğini ifade etmiştir.

Öğrencilerden 7 kişi gezi teması üzerine görüş belirtmişlerdir. Bu hususta benzer görüş belirtenlerden t20 *“Çalışacağımız alanla ilgili mesela doktor olacaksam hastaneye götürüp oradan bilgi almalıyım”* T13 *“Geziler düzenleyebilirler”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğrencilerden 5 kişi alternatif ders üzerine benzer görüş belirtmişlerdir bu konuya ilişkin T11 *“Ayrı bir ders konulsa”* şeklinde isteğini dile getirmiştir.

T1 adlı öğrenci ise bu konuların önemine dikkat çekip ayrı bir ders olmasını şöyle ifade etmiştir: *“Bu konular normal bir ders olarak işleniyor yani normal bir kırk dakika süre içerisinde oturup ders işliyoruz ama bence bu konular bizim geleceğimizle alakalı. Bi konu gelecekte ki seçimimiz karakterimiz kararımız sonuçta hepsi bu konunun içine giriyor sonuçta. O yüzden bence yeterli değil dediğim gibi böyle aktiviteler yapıp ilerde yani şunu demek istemiyorum 40 dakika yerine 50dakka işlensin demiyorum 40 dakika tamam bu kazanımı anlatmalı ama bunun gerçek örneğine ayrı bir zaman dilimi ayrılmalı farklı bir ders daha olmalı bu derste, illa kitaptan değil de gerçekten yaşamış girişimci mesleğinde uzman kişiler getirilip anlatırsa daha çok etkili olacaktır.”*

T4 ise *“Meslekler için ayrı bir ders olmalı girişimcilik içinde aynı”* sözleriyle alternatif ders isteğini ifade etmiştir.

Öğrencilerden 5 kişi konferans düzenlenmesinin faydalı olacağını ifade etmişlerdir. T19 adlı öğrenci *“Hani böyle konferans panel düzenlenebilir”* şeklinde ifade etmiştir.

T10 ise *“Bana daha çok bilgi verilecek çalışmalar yapılmasını isterdim konferans düzenlesinler”* sözleriyle konferans düzenlenmesini önermiştir.

Öğrencilerin önerilere ilişkin görüşleri içerisinde hedefe göre eğitim teması hakkında 3 kişi benzer görüş belirtmiştir. T9 adlı öğrenci konuya ilişkin “*Önce kişinin fikrini almalı sonra ona ileride nasıl olacağı neler olacağını ileride yani bilgi verilmeli. Mesela pilot olmak için bir uçak motoruna kuş kaçsa düşeceğini bilip ona göre hedef koymalı bunu iyice anlatılması gerekir*” görüşüyle hedefe göre eğitim alınmasını istemiştir.

T28 ise “*Son olarak mimar olacaksam lisede ona uygun bir okula gitmek istiyorum. Öyle okullar açılmalı*” hedeflerine uygun okullar açılmasını dile getirmiştir.

Öneriler kısmında gösteri yapılmasına ilişkin T15, T16, T26 adlı öğrenciler benzer görüş belirtmişlerdir. Bununla alakalı T15 “*Mesela bir tiyatro yapabiliriz nasıl girişimci olunur kariyerini nasıl oluşturabilir bunu öğrenebilir.*” şeklinde ifade etmiştir.

T30 akıllı tahta kullanılmasını “*Akıllı tahtalarda mesleklerle ilgili veya girişimcilikle ilgili bilgi verilebilir*” şeklinde belirtmiştir.

Proje oluşturma teması hakkında t29 “*Hayal edilmeyip de bunu bir faaliyet haline geçirmek büyük bir başarıdır. Ki böyle bir şeyler yapılmıyor yapılsa çok faydalı olur. Yani bizlerin düşünüp projeler oluşturacağımız işler yapılmalı bir grup oluşturulup bu çalışmalar yapılabilir*” şeklinde ifade ederek öğrencilerin proje yapmaları sağlanmasını istemiştir.

T22 uygulama yapılmasını şöyle ifade etmiştir: “*Uygulamalı olarak gösterebilir sunum hazırlasalar onları gösterebilirler daha açıklamalı gösterebilirler daha iyi olur eğitimi biraz daha kolaylaştırmaları lazım diye düşünüyorum. Çünkü eskiden 3+3+3’tü şimdi iyice zorlaştı 4+4 oldu şimdi annelerimiz diyor ki eski sistem zordu şimdi daha kolay ama öyle değil şimdiki sistem daha zor neden 8.sınıfa gelmiş bir öğrenciye lise 1’den lise 2’den çıkabiliyo sorular lise 3den çıkabiliyo o yüzden daha zor. Daha detaylı sunum proje yapabilirlerdi*”

T7 adlı öğrenci ise anlatılanları daha iyi anlamak için yazılı doküman verilmesini “*Anlatılanları çok anlamıyorum kağıt hazırlayıp verseler iyi olur*” şeklinde ifade etmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırma da ulaşılan sonuçlara yer verilmiş, bu sonuçlar konuyla ilgili yapılan farklı araştırma sonuçları ile karşılaştırılarak tartışmalar yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar.

Öğretmenlerin kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik kavramlarına ilişkin bulgulara dair sonuçlar.

Öğretmenler kariyer kavramını ilerleme, hayatını devam ettirme, değer, konum, mesleki başarı, planlama, tecrübe aktarımı, ulaşmak istenen hedef olarak tanımlamışlar, bir öğretmen ise herhangi bir yorumda bulunmamıştır. Öğretmenlerin çoğu kariyer kavramını bir meslek seçerek o alanda ilerleme olarak değerlendirmişlerdir. Bazı öğretmenler ise statü olarak ele alarak toplumun yüklediği anlamı belirtmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenler kariyer kavramını kendi meslekleri yönünden ele aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Alanyazında yer alan çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin yaptığı kariyer kavramıyla benzer olduğu görülmektedir (Kuzgun, 2006; Yeşilyaprak, 2012).

Sosyal bilgiler öğretmenleri kariyer bilinci kavramını meslek seçiminde bilinçli olma olarak tanımlamışlardır. Ayrıca bazı öğretmenler bireyin kendini tanıması yetenekleri doğrultusunda hareket etmesi olarak ifade etmişlerdir. Bir öğretmen ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin görüşünün alanyazında ki sonuçlarla benzer olduğu görülmektedir. (Gezer, 2015) çalışmasında bireyin ilgi ve yeteneklerinin farkında olup sahip olduğu yetenekleri geliştirerek kariyer tercihinde bulunması şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin girişimcilik kavramıyla ilgili yorumlarına bakıldığında aktif olma, cesaretli olma, fırsatları değerlendirme, hizmet verme, ihtiyaçları görme, kendini yetiştirme, sistemli çalışma, ticari ruh, yeni bir şeyler yapma başlıklarının ortaya çıktığı görülmüştür. Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun girişimcilik kavramını sadece ekonomik olarak ele alırken bazıları ise girişimciliği sosyal ve ekonomik olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde öğretmen

görüşleriyle benzer bir şekilde, risk alma fırsatları değerlendirme, hizmet verme gibi benzer ifadeler kullanıldığı görülmektedir (Eraslan, 2011; Eyüboğlu, 2007).

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularının ilişkisine yönelik bulgura ilişkin sonuçlar.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine bakıldığında kariyer bilinci ve girişimciliğin bir biriyle ilgisinin olması üzerine çoğu öğretmen bu iki konunun birbiriyle bağlantılı olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Girişimcilik ve kariyer bilincinin iç içe geçmiş iki konu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. İki öğretmen ise girişimcilik ve kariyer bilincinin ayrı konular olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerini de girişimciliği cesaretle ilişkilendirerek girişimciliğin doğuştan geldiğini savunmuşlardır. Kariyer bilincinin ise bilgi edinme öğrenme sonucunda geliştiğini öne sürmüşlerdir. Bir öğretmen ise bu durumun kişiden kişiye değişebileceğini belirtmiştir. Bu görüşler doğrultusunda kariyer bilinci ve girişimciliğin birbiriyle doğrudan ilişkili olduğu ve bu iki becerinin birlikte ele alınması gerektiği yönü söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine dair bulgulara ilişkin sonuçlar.

Araştırma sonucunda kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine bakıldığında öğretmenlerin birden fazla özelliği vurguladığı görülmektedir. Öğretmenlerin görüşleri sonucunda ortaya çıkan özellikler; yeteneklerini bilen, cesur, çalışkan, ihtiyaçları bilen, bilgiye ulaşmayı bilen, bilgili, kararlı, kendine güvenen, mesleğini seven, dürüstlük, düşünceli, geleceğini planlayabilen, ileri görüşlü, iletişimi güçlü, iş ahlakı olan, mücadeleci, problem çözen, sosyal, sosyolog, teknoloji bilgisine sahip, üretici, atılgan olma şeklinde sıralanmıştır. Bu özellikler içerisinde öğretmenlerin en çok vurguladıkları yeteneklerini bilme özelliği olmuştur. Alanyazın incelendiğinde kariyer bilinci ve girişimciliği birlikte ele alan erişime açık çalışma yer almadığından ötürü kariyer bilinci ve girişimci bireylerin özellikleri alanyazında ayrı ayrı ele alındığı görülmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirmeye etkisine ilişkin sonuçlar.

Öğretmenlerin ilköğretim döneminin kariyer bilinci ve girişimciliğe etkisine ilişkin bulgulara yönelik sonuçlar.

Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgulara bakıldığında bir öğretmen hariç hepsi ilköğretim döneminin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bir grup öğretmen bu dönemin öğrenciler açısından başlangıç evresi olarak görüldüğünü belirtmişlerdir. İlköğretim döneminin kariyer bilinci ve girişimcilik açısından temel atma dönemi olduğunu belirterek bu

evrede yüzeysel bilgiler verilerek bireyin hayatının ilerleyen dönemlerinde doğru kararlar almasını sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Bazı öğretmenler ise ilköğretim döneminin birey için en önemli basamak olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler kariyer bilinci ve girişimciliğin bireye erken yaşlarda kazandırılmasının önemine dikkat çekerek bireyin sağlıklı bir gelecek planlaması yapabilmesi için lise döneminden önce bu becerilerin kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmanın sonucu olarak ilköğretim dönemi öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik açısından kritik dönem olduğu ortaya çıkmıştır. (Bacanak 2013) Bu dönemde edinilecek tüm kazanımlar bir sonraki öğretim evresinde edineceği kazanımların temelini oluşturur. (Yaylacı, 2007) Kariyer gelişim teorileri ve bireyin gelişimsel süreci, kariyer gelişiminin küçük yaşlarda başladığını göstermektedir. Bu dönem bireyin kendisi ve yaşamla ilgili fikir ve algılarının olduğu kritik bir süreçtir. (Usluer, 2005) İlköğretim döneminde gelişmeye başlayan kariyer bilincinin sonraki öğretim dönemi için önemli bir temel olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle ortaokul döneminde çocuklara edindirilecek meslek bilinci, öğrencinin doğru hedefler koyarak lise ve üniversite dönemlerinde ilgi ve istidatlarına uygun tercihler yapmasını sağlayacaktır.

Alan yazında ki çalışmalarla yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında paralellik gösterdiği görülmüştür. Yaylacı (2007), Usluer, (2005) ve Bacanak (2013) çalışmalarında ilköğretim döneminin kritik dönem olduğunu vurguladıkları görülmüştür.

Sosyal bilgiler dersinin ve sosyal bilgiler programının kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerine etkisine ilişkin bulgulara yönelik sonuçlar

Bu başlık altında sosyal bilgiler dersinin etkisi, ders kitabının yeterliliği, programın yeterliliği, kariyer bilinci ve girişimciliğe ayrılan sürenin yeterliliğine dair sonuçlar verilecektir.

Kariyer bilinci ve girişimcilik için sosyal bilgiler dersinin etkisine dair sonuçlar.

Araştırmanın sonucuna göre sosyal bilgiler dersinin kariyer bilinci ve girişimciliğe etkisine dair dört şekilde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin çoğu sosyal bilgiler dersinin kariyer bilinci ve girişimcilik için çok önemli olduğunu belirterek bireyi hayata hazırlayıp yetiştirdiğini, mesleki bilgilendirme yaptığı ve ön bilgi edinmesini sağladığını vurgulamışlardır. Öğretmenler kariyer bilinci ve girişimcilik konularının sosyal bilgiler dersinin temel amaçlarıyla örtüştüğünü program içerisinde de bu konuların yer aldığı ve kariyer bilinci ve girişimciliğin bireyin yaşamına etki edecek en önemli dersin sosyal bilgiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gezer (2015)

alışmasında, sosyal bilgiler dersinin disiplinler arası yapısı ve yaşamsal bir ders olması nedeniyle öğrencilerde kariyer bilinci geliştirilmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri bu dersin etkili olduğunu kariyer bilinci ve girişimcilik için sadece kısaca bilgilendirme yapabildiklerini ders süresinin ve programın yeterli olmadığını vurgulamışlardır. Program içerisinde kariyer bilinci ve girişimcilik konularının yeterince yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bazı ğretmenler programın sosyal bilgiler ders saatinin az olmasından ötürü bu konuların yeterince program içerisinde yer aldığını savunmuşlardır. Araştırmanın diğer dikkat çeken kısmı ise kariyer bilinci ve girişimcilik ara disiplin ilişkilendirmelerinden öğretmenlerin hiç bahsetmemeleri olmuştur. Gezer (2015), alışmasında Sosyal Bilgiler ğretim Programı içerisinde kariyer bilinci geliştirme konularına yeterince yer verilmediğı ve bu konuların soyut kaldığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bulgularda, kariyer bilinci ve girişimciliğe ayrılan sürenin ve sosyal bilgiler ders saatinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler ders saatinin az olmasından ve TEOG sınavının öneminden ötürü öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularına yeterince önem vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler kariyer bilinci ve girişimciliğın üç saatlik bir sürede kazanılmayacağını dolayısıyla bu konulara daha fazla yer verilmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır.

Ders kitaplarını yeterliliğine ilişkin bulgulara bakıldığı zaman öğretmenlerin çoğu yetersiz olduğunu savunmuştur. Ders kitaplarında kariyer bilinci ve girişimcilikle ilgili içeriğın ilgi çekici olmadığı ve örneklerin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı ğretmenler ise ders saatinin kısa olmasından ötürü kitabın yeterli olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın diğer dikkat çeken kısmı ise kariyer bilinci ve girişimcilik ara disiplin ilişkilendirmelerinden öğretmenlerin hiç bahsetmemeleri olmuştur.

Araştırma sonucuna paralel olarak Akhan ve Demirezen (2013) alışmalarında, sosyal bilgiler dersinin mesleki değeri kazandırma yönünden kariyer bilinci geliştirmeye katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler ğretim Programı'nda kariyer bilinci geliştirme öğelerinin üniteler ve öğrenme alanları olarak yer aldığı görölmüştür.

Araştırma sonucuna benzer bir şekilde Şahin, Zoraloğlu ve Fırat (2011); Yavuzer vd. (2005) araştırmalarında, öğrencilerin mesleki tercihlerini belirlemede mesleğın ekonomik kazancının önemli bir etken olduğunu belirtmiştir. Bazı ğretmenler, eğitim sistemimizin girişimci ve liderlik ruhuna sahip öğrenciler yetiştiremediğini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını işlerken yaptıkları uygulamalara ilişkin bulgulara dair sonuçlar.

Öğretmenlerin kullandıkları yöntemler düz anlatım, örnek vererek anlatma, ödevlendirme, akran danışmanlığı, kaynak kişi olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin en sık kullandıkları yöntem düz anlatım yöntemi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler sürenin kısıtlı olmasından ötürü düz anlatım yaparak dersi işlediklerini belirtmişlerdir.

Bazı öğretmenler ise dersi düz anlatım yaparak işlediklerini ancak girişimci, kariyer planını iyi yapan kişilerin hayatlarından örnekler vererek anlattıklarını vurgulamışlardır.

Bir öğretmen ise akran danışmanlığı uygulaması yaparak meslek konusunu işlediğini belirtmiş ve öğrencilerle yapılan görüşmede bu uygulamanın yapıldığı öğrencilerin meslek konusunu daha iyi kavradığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gezer (2015), çalışmasında öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci geliştirme yönünden sıklıkla başvurduğu yöntem ders kitaplarından ve powerpoint sunumlarından yararlanma, düz anlatım ve soru cevap tekniklerini kullanmadır Çelikkaya ve Kuş (2009) çalışmasında, sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin çoğunlukla kullandıkları yöntemlerin düz anlatım, soru-cevap, tartışma, ders kitabından ve slayt gösterilerinden yararlanma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik konularını ölçmelerine yönelik sonuçlar.

Öğretmenlerin çoğu bu konuları müfredata göre anlatıp geçtiklerini sınavda karşılığının olmadığından ötürü sonuç odaklı hareket etmediklerini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise öğrencilere ders esnasında soru sorarak aldıkları dönütlere göre anlaya bildiklerini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kariyer bilinci ve girişimcilik konularında karşılaştıkları problemlere ilişkin sonuçları.

Araştırmanın sonucunda öğretmenler karşılaştıkları problemleri sistem kaynaklı, aile, öğretmen, öğrenci, ekonomik şartlar, materyal, medya, ders süresi ve üniversite kaynaklı olduğunu vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin görüşlerinden eğitim sisteminin sınav odaklı olmasından ötürü öğretmen öğrenci ve aile açısından kariyer bilinci ve girişimciliğin önemsiz görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin öğrenciyi statüsü yüksek meslekleri seçmesi için hedef göstermesinden ve öğrenciyi sınırlamasından ötürü kişiliğine uygun hareket edemediği

sonucuna ulaşılmıştır. Bazı öğretmenler problemin kendilerinden de kaynaklandığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öğrenciyi yeterince tanımadığı ve öğrencilerin girişimci yönünü geliştirecek çalışmalar yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilikle ilgili öğrencilere yönelik çalışmalar yapmamalarının nedeni ders süresinin az olması ve ders harici çalışma ve sorumluluk almak istememeleri olmuştur.

Öğretmenler öğrencinin bilinçsiz ve umursamaz olmasını da problem olarak görmüşlerdir. Gelecek kaygısı gütmediklerini bunun sebebi olarak da medyanın etkili olduğu ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenler üniversitelerin okullar ile işbirliği yapmamasını da problem olarak belirtmişlerdir. Ders kitaplarının içeriğinin yeterince zengin olmadığını ve öğretmenlere yeterli materyal desteğinin verilmediğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin kariyer bilinci ve girişimcilik kazanımlarında karşılaştıkları problemlere yönelik çözüm önerilerine ilişkin sonuçlar.

Öğretmenler problemlere ilişkin çözüm önerileri arasında öncelikle kariyer bilinci ve girişimciliğin müfredatta daha sık yer alması ve bu konulara ayrılan sürenin artırılması olmuştur. Diğer bir görüş ise kariyer ve girişimcilik konularında ayrı bir ders olarak konulması olmuştur. Ancak bu dersin gerçek anlamda içeriğinin doldurulup işlenmesinin önemi belirtilmiştir.

Diğer bir öneri ise öğrencinin geleceğini bilinçli bir şekilde inşa edebilmesi için girişimlik ve meslek seçimi yönünden bilinçlendirilmesi olmuştur. Onlara yönelik bir takım seminerler düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bazı öğretmenler de ailenin seminerler aracılığıyla bilinçlendirilmesi önerisinde bulunmuştur.

Öğretmenlerin bir diğer önerisi ise öğretmenin daha fazla sorumluluk alması ve öğrencilerin eğitime daha fazla eğilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun içinde öğretmenlere yönelik kariyer bilinci ve girişimcilik konularının önemini anlatacak çalışmalar yapılmasının önemini vurgulamışlardır.

Öğretmenlerin başka bir önerisi de hedef odaklı bir eğitim sistemi oluşturup öğrencileri yeteneklerine göre ayırıp kabiliyetlerine göre okullara gitmelerinin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlere güvenilmesini okul aile iş birliğinin sağlanarak öğrencinin yetenekleri doğrultusunda yönlendirmenin gerekliliğini ve öğretmenlerin üniversitede girişimci öğretmen özelliklerinin öğretmen adayına benimsetilmesini öneren öğretmenler de olmuştur.

Öğretmenlerin kendilerine yönelik önerilerine bakıldığı zaman öğretmenin daha fazla sorumluluk alması kendini bireyi tanımak için geliştirmesi ve girişimci bir birey olarak yetiştirmesi sonucu çıkarılmıştır.

Öğretmenlerin diğer görüşleri ise şu şekildedir kaynak kişiden yararlanma, geziler düzenleme, öğrenciye medya diyeti yaptırma, projeler hazırlatma, kariyer bilinci geliştirme ve girişimciliğin devlet politikası haline gelmesi ve kitap içeriğinin daha somut öğelerle zenginleştirilmesi önerisinde bulundukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar.

Öğrencilerin meslek, kariyer, kariyer bilinci, girişimcilik kavramları hakkında görüşlerine yönelik sonuçlar

Öğrenciler meslek kavramını gereksinim, geçim, görev, okumak, severek yapılan iş, çalışmak ve yetenek olarak ifade etmiştir. Öğrencilerin çoğu mesleği, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ele almaktan ziyade, para kazanarak geçimini sağlama olarak değerlendirmişlerdir. Bazı öğrenciler ise mesleğin severek yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde kendi yaşam alanlarına göre tanımladıkları anlaşılmaktadır.

Kariyer kavramına ilişkin öğrenciler, anlam, bilgi, gelecek, hayatı, ilerleme, konum, mesleği etkileme, para kazanma, planlama, uğraştığı iş, yetenek şeklinde belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğu kariyer kavramını anlamlı bir şekilde tanımlarken bir kısmı ise kariyer kavramını farklı tanımlamıştır. Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında öğrencilerin çoğu kariyer kavramını öğretmenlerde olduğu gibi ilerleme olarak tanımladıkları görülmüştür. Ayrıca iki öğrenci ise herhangi bir tanımda bulunmamıştır. Öğrencilerin ilerleme tanımından sonra en çok vurguladıkları tema ise meslekteki konum olmuş ve bu da öğretmenlerle aynı oranda görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bazı öğrenciler ise kariyer kavramının temel anlamından uzak bir şekilde tanımladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kariyer bilinci üzerine öğrencilerin görüşlerine bakıldığında mesleki farkındalık, bilmiyor, plan yapma ve yükselme şeklinde dört tema ortaya çıktığı görülmüştür. Bu temalar içerisinde en çok vurgulanan farkındalık olduğu görülmüştür. Öğrenciler kariyer bilincini meslek seçiminde bilinçli olmak şeklinde tanımlamışlardır. Bazı öğrenciler ise bilmediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Araştırma sonucunda öğretmen ve öğrencilerin kariyer bilincini benzer şekilde tanımladıkları görülmüştür. Ayrıca bazı öğrenciler öğretmenlerde olduğu gibi kariyer bilinciyle ilgili her hangi bir yorumda bulunmadıkları görülmüştür.

Girişimcilik kavramına ilişkin öğrenci görüşlerine bakıldığında öğrencilerin çoğu bu kavramı bilmediklerini belirtirken bir kısmı isme atılganlık olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşlerine bakıldığında genel olarak girişimcilik hakkında bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine ilişkin öğrenci görüşlerine yönelik sonuçlar.

Kariyer bilincine sahip girişimci birey özelliklerine ilişkin öğrenci görüşlerine bakıldığında; fedakarlık, dürüstlük, önde olma, zengin, problem çözme, sabırlı, saygılı, sorumluluk sahibi, üretici, yatırımcı, açık sözlü, aklını kullanan, araştırmacı, kendini önemseyen, bilgili, cesaretli, çalışkan, iyi kalpli, kararlı, işini seven, istekli, ileri görüşlü, girişken ve bilmiyor şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. Öğrenci ve öğretmen görüşlerine bakıldığında cesur, çalışkan, mesleğini seven, dürüst, kendine güvenen, araştırmacı, girişken, bilgili, ileri görüşlü ve kararlı şeklinde benzer görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kariyer bilinci ve girişimcilik arasındaki ilişkiye dair öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında öğretmen görüşleriyle benzer bir şekilde öğrencilerin çoğunun kariyer bilinci ve girişimciliğin birbiriyle bağlantılı olduğuna dair görüş belirttikleri görülmüştür.

Bireyin kariyer hedefini ve girişimci yönünü etkileyen unsurlar üzerine öğrenci görüşlerine dair sonuçlar.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında 29 öğrenciden 18'i ailenin kariyer hedeflerinde etkili olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Bu 18 öğrencinin ailesinden birinin yönlendirmesiyle toplumda popüler meslekleri hedef olarak belirledikleri görülmüştür. Araştırma sonucunda dikkat çekici bir diğer sonuç ise 10 öğrenci öğretmenlerinin etkisinin olmadığını ve rehberlik servisinden de bu konuda yararlanmadıkları olmuştur. Öğrencilerden 8 kişi ise öğretmenlerinin yönlendirmesi sonucu hedef belirlediklerini belirtmişlerdir. İki öğrenci ise ailesinin etkisinin olmadığını belirttikleri görülmüştür. Öğrencilerin diğer görüşleri ise televizyonda ki film ve haberlerden, arkadaş çevresinden, derslerden etkilendikleri iki öğrencide kendi isteklerine göre hareket ettiğini ifade etmiştir.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında öğrencilerin çoğunun aile, çevre, arkadaş ve televizyondan etkilenererek hedef belirledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimciliğe sahiplik durumlarına ilişkin görüşlerine dair sonuçlar.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında öğrencilerin 27'si kariyer bilincine sahip olduğunu ifade ederken 2 kişi ise sahip olmadığını belirttikleri görülmüştür. Ancak öğrenci görüşleri incelendiğinde aile, çevre ve televizyon etkisi altında kalarak meslek hedefi koydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin girişimci olma durumlarına dair görüşlerine bakıldığında 18 kişinin girişimci olmadıklarını ifade ettiği görülmüştür. Öğrenci görüşlerine bakıldığında girişimci olmamalarına dair utangaç, kendi halinde olma, sadece derslerle ilgilenme gibi özellikler sıralayarak girişimci olmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Dokuz öğrenci ise girişimci olduğunu belirterek okul içerisinde eksikleri giderdiklerini belirttikleri görülmüştür.

Kariyer bilinci ve girişimciliğe derslerin etkililiğine dair öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında sosyal bilgiler, Türkçe, İngilizce, fen bilgisi ve matematik dersinin etkili olduğu sonucu çıkarılmıştır. Öğrencilerden 28'i bu dersler içerisinde meslek konularının en çok sosyal bilgiler dersinde yer aldığını bunlardan 6'sı konuların sosyal bilgilerden var olduğunu ancak etkisinin olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Öğrenci görüşleri incelendiğinde bu konuların duyumla sınırlı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Girişimcilik üzerine 16 öğrenci görüş belirtmiş ve bunların 11'i girişimciliği hatırlamadığını ifade ettikleri görülmüştür. Öğrenci görüşlerine bakıldığında girişimcilik konusunun kısa olması ve ayrılan sürenin yetersizliğinden öğrencilerin hatırında kalmadığı ve dersin etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler dersinin yeterliliğine dair öğrenci görüşlerine bakıldığında 23 öğrenci dersin yetersiz olduğunu kariyer bilinci ve girişimcilik konularının azlığı, sürenin yeterli olmaması ve bu konuların kısaca anlatılıp geçildiğini ifade ettikleri görülmüştür. Öğrenci ve öğretmen görüşleri karşılaştırıldığında sürenin yetersiz olduğundan ötürü dersin etkililiğinin az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimcilik konularının işlenişinde yapılan uygulamalara dair öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin düz anlatım, akıllı tahta kulanma, soru cevap ve rol oynama tekniklerini kullanarak dersi işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çoğunun düz anlatım yaparak ders işlediği sonucuna ulaşılmış ve öğretmen görüşlerinden çıkarılan sonuçla aynı olduğu görülmüştür.

Girişimcilikle ilgili öğrencilerin çoğunun hatırlamadıkları hatırlayanların ise düz anlatım yaparak dersi işlediği görölmüş ve bu konunun hatırlanmama sebebinin ise düz anlatım yapılarak dersin işlenmesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik üzerine önerilerine yönelik sonuçlar.

Öğrenci görüşlerine bakıldığında kitapta konuların genişletilmesi, öğretmen yardımı, kaynak kişi, alternatif ders, gezi, gösteri, hedefe göre eğitim, konferans, proje oluşturma, uygulama, yazılı döküman ve akıllı tahta kullanma önerilerinde bulundukları görölmüştür. Öğrencilerin çoğu öğretmenlerle benzer görüş belirterek ders saatinin yetersizliğinden kaynaklı kitaptaki konuların genişletilmesi veya ayrı bir ders konulması şeklinde öneride bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci görüşleri incelendiğinde bu konulara daha fazla süre verilmesi, öğretmenlerden daha çok yardım almaları ve dersin uygulamalı işlenmesi yönünde önerilerde bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen ve öğrenci görüşleri incelendiğinde kariyer bilinci ve girişimciliğin kavram olarak kaldığı okullarda bu konuların verimli şekilde işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Kariyer bilinci ve girişimciliğin birbiriyle bağlantılı olduğu ve bu konuların en çok sosyal bilgiler dersinde yer aldığı öğretmen ve öğrenci görüşlerinden anlaşılmaktadır. Sosyal bilgiler dersi müfredatının yoğun olduğu ve ders süresinin yetersiz olmasından ötürü öğretmenlerin bu konuları geçiştirip TEOG sınavına yönelik konulara ağırlık verdikleri görölmüştür. Öğretmenlerin daha çok düz anlatım yaparak dersi işledikleri öğretmen ve öğrenci görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda ise öğrencilerin kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerini özümseyemedikleri görölmüştür. Kariyer bilinci ve girişimcilik üzerine öğretmen ve öğrenci görüşlerinin birbiriyle paralel olduğu görölmüştür.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılar ve araştırmacılar için öneriler

Uygulayıcılara yönelik öneriler.

- Öğrencilere yönelik kariyer günleri düzenlenebilir.
- Öğrencilerin girişimci yönünü destekleyici ödev ve sorumluluklar verilerek çalışmalar yapılabilir.
- Çeşitli meslek dallarını tanıtıcı konferanslar düzenlenebilir.
- Girişimci kariyerinde başarılı iş insanları okula davet edilebilir.

- Okul içerisinde kulüpler oluşturulup meslekler tanıtılıp sosyal girişimciliğe yönelik faaliyetler yapılabilir.
- Kariyer bilinci ve girişimcilik konuları müfredatta sıklaştırılarak bu konulara ayrılan süre artırılabilir.
- Kariyer bilinci ve girişimcilik adında ayrı bir ders konulabilir.
- Öğretmenlere yönelik kariyer bilinci ve girişimcilik konuları üzerine seminerler düzenlenebilir.
- Bilinçli bir aile oluşturmak için seminer düzenlenebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler.

- Aile, öğretmen ve öğrenci katılımlı çalışmalar yapılabilir
- Kariyer bilinci ve girişimcilik üzerine deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Kariyer bilinci ve girişimcilik üzerine farklı ülkeler üzerine çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmen adaylarına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akhan, N. E., Demirezen, S. (2013). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde gördükleri meslek seçimi konularındaki değerleri kazanma düzeyleri. *Turkish Studies*, 8(3), 1-15.
- Akyürek, Ç. ve Şahin, Ç. (2013). İlkokul öğretmenlerinin girişimcilik becerisine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *EKAV Akademi Dergisi*, 17(57), 51-68.
- Akyüz, Y. (2008). *Türk Eğitim Tarihi*, (12. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Arcagök, S. (2016). *Dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki özerklik desteği algılarının motivasyon, girişimcilik ve yaratıcılık ile ilişkisi*, Doktora Tez Çalışması, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Aydın, E. (2015). *Hayat bilgisi öğretim programlarında yer almış girişimci birey özelliklerinin incelenmesi ve bu özelliklerin kazandırılabilirliğinin değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aytaç, S. (1997). *Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi, Planlaması, Geliştirilmesi ve Sorunları*. İstanbul: Epsilon.
- Bacanak, A. (2013). Fen ve Teknoloji dersinin öğrencilerde girişimcilik becerisinin gelişimine etkisi üzerine öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 609-629.
- Bacanlı, F. (2013). Özellik-Faktör uyumlu kuramlar. B. Yeşilyaprak. (Ed.). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya* içinde (ss.90-127). Ankara: Pegem.
- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem
- Bilgili, A. S. (2012). Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. A. S. Bilgili (Ed.). *Sosyal Bilgilerin Temelleri* içinde (s.2-35). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canal, M.(2015). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde mesleklerle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencilerin meslek seçimine etkisinin analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Cansız, M. (2013). *Türkiye'nin yenilikçi girişimcileri teknoloji geliştirme bölgeleri örneği*. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Çakır, M. A. (2011). *Meslek seçimi, mesleki karar ve mesleki kararsızlık*. Ankara: Anı.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XXII* (2), 2009, 741-758.
- Çepni, S. (2010) *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler matbaacılık.
- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: Öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 1-19.
- Doğan, İ. (1985). Bilim Politikası ve Sosyal Bilimler. *Eğitim ve Bilim*. 10 (57). 38-42
- Doğanay, A. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi. Öztürk, C. ve Dilek, D. (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s.17-28) Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Dönmez, C. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Sosyal bilgiler konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu. Cemalettin Şahin. (Ed). Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Dönmez, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde sosyal bilgiler. C. Dönmez, & K. Yazıcı (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (2. Baskı, ss. 3-19). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eraslan, L. (2011) İlköğretim programlarındaki girişimcilik öğretimi (Hayat bilgisi dersi öğretimi) *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi* s.27 ss.82-94
- Er, R., Uygun, K. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin girişimcilik özelliklerinin incelenmesi, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, (11) Kilis
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erdoğan, N. (2003). *Kariyer Geliştirme, Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel.
- Eurydice, (2016). Entrepreneurship education at school in Europe. *Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union*, 36.
- Eyüboğlu, D. (2007), *Girişimcilik eğitimi*, Ankara: Milli prodüktivite merkezi yayınları.
- Fettahoğlu, B. (2011). *7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan
- Gezer, U. (2015), *Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci geliştirme: Öğretmen görüş ve uygulamaları*, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Ankara
- Ginzberg, E., Ginzburg, S. W., Axelrad, S., & Herma, J. (1951). *Occupational Choice: An Approach to a General Theory*. New York: Columbia University Press.
- Gottfredson, L. S. (2002). Gottfredson's theory of circumscription, compromise and self-creation. In D. Brown & Associates (Eds.). *Career Choice and Development* içinde (s.101-106). Bensenville: Scholastic Testing Service.
- Gömleksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 1, 39-49
- Hamamcı, Z. (2012). Kariyer eğitim programları. B. Yeşilyaprak (Ed.). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya* içinde (ss.362-405). Ankara: Pegem Akademi.
- İn, N. (2015). *1968- 2012 yılları arasında 4. Ve 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi kitaplarında yer alan girişimcilik becerilerinin içerik analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kabapınar, Yücel. (2012). *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. 3. Baskı, Ankara: Pegem Akademi
- Kılıçoğlu, G. (2012). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi. M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (ss.4-14). Ankara: Pegem Akademi.
- Kızılcubuk, Y. (2002). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin meslek ve sanat seçiminde etkisi ve rolü, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Köse, T. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin bilimsel kariyer ilgileri*, Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek Danışmanlığı: Kuramlar Uygulamalar*(2-90). Ankara: Nobel.
- Marangoz, M. (2012) *Girişimcilik*, İstanbul: Beta yayınları.

- MEB. (2005). İlköğretim genel amaçları. *2552 Sayılı Tebliğler Dergisi*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2005). *6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Metin, M. (2015) *Kuramdan uygulamaya bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Niles, S. G., & Harris-Bowlsbey, J. (2013). *Career Development Interventions in the 21st Century*. F. K. Owen. (Çev.). Ankara: Nobel.
- Oktay, A. (2012). *Eğitim bilimine giriş* (6.Baskı) Ankara: Pegem Akademi
- Orhan A. A. (2011). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile karar verme stratejileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Özdemir Yaylacı, G. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 119-140.
- Özgüven, İ. (1999). *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM.
- Özkan, S. (2010). *Türk eğitim tarihi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özmen, C. (2015). Dünyada ve ülkemizde sosyal bilgiler. C. Dönmez, & K. Yazıcı, (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (4. Baskı ss.1-32). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi içinde* (s.2-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, S., Koçak, B., Çermik, F., Meral, E. ve Boztaş, M. (2015). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarının girişimcilik kazanımı açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 19(62), 455-470.
- Safran, Mustafa. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim öğrenme ve öğretim* (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Siyez, D. M. (2012). Gelişimsel yaklaşımlar. B. Yeşilyaprak. (Ed.). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya içinde* (s.172-214). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, M. (2011). Girişimcilik bağlamında eğitimin sivilleşmesi ve girişimcilik örneği olarak STK'lar, *Dumlupınar üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), ss.121-132.
- Tay, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan, & K. Ulusoy, (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (4. Baskı ss.2-16). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu, TDK. (2018, 28 Mart). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Erişim Tarihi: 28.03.2018, URL: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52b1f901d220a2.89306913.
- Usluer, E. (2005). Meslek inceleme kılavuzu. Y. Kuzgun ve F. Bacanlı (Ed.). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ürper. (Ed.). (2013). *Girişimcilik*, Anadolu Üniversitesi: Eskişehir
- Vandier, B. J., & Bowman, S. L. (1996). A schematic reconceptualization and application of Gottfredson's model. M. L. Savickas & W. B. Walsh. (Eds.). *Handbook of Career Counseling Theory and Practise içinde* Palo Alta, CA: Davies-Black.

- Yavuzer, H., Demir, İ., Meşeci, F., Sertelin, Ç. (2005). *Günümüz gençliğinin gelecek beklentileri*, 2, 93-103.
- Yeşilyaprak, B. (2013). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş. B. Yeşilyaprak. (Ed.). *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya içinde* (ss.2-39). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EKLER

EK 1. Öğretmen Görüşme Formu

Araştırma Sorusu

Sosyal bilgiler programında yer alan girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme kazanımlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri nelerdir?

GİRİŞ

Merhaba, ismim Emrah Çelik, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi yüksek lisans öğrencisiyim. Sosyal Bilgiler dersinde kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerine ilişkin bir araştırma yapmaktayım. Bu konuda sizin görüşlerinizin önemli olduğunu düşünüyorum. Görüşme sürecinde söyleyeceğiniz her şey gizlidir. Elde edilen bilgiler, araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Görüştüğüm bireylerin isimleri kesinlikle araştırma raporuna yazılmayacaktır. Başlamadan önce, söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru varsa lütfen sorun. Eğer sizin için bir sakıncası yoksa görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Bu söylediklerinizi daha ayrıntılı tutmamı ve zamanı etkili biçimde kullanmamı sağlayacaktır. Bana zaman ayırdığınız teşekkür ederim. İzin verirsiniz başlamak istiyorum.

Görüşme Soruları

1. Kariyer, girişimcilik ve kariyer bilinci kavramları hakkında neler söyleyebilirsiniz?
2. Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerileri arasında nasıl bir ilişki vardır, açıklar mısınız?
3. Kariyer bilincine sahip ve girişimci bir bireyin sahip olması gereken özellikler nelerdir?
4. İlköğretim döneminin kariyer bilinci geliştirmeye ve girişimcilik becerisine etkisi hakkında ki düşünceleriniz nelerdir?
5. Sosyal bilgiler dersinin ve sosyal bilgiler programının kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerisine etkisi hakkında ki görüşleriniz nelerdir?
 - ✓ Sosyal bilgiler dersi ile kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerileri arasında nasıl bir bağ vardır?
 - ✓ Sosyal bilgiler ders kitaplarını yeterli buluyor musunuz?
 - ✓ Bu konulara ayrılan süreyi yeterli buluyor musunuz?

- ✓ Sosyal bilgiler öğretim programında bu becerilere yeterince yer verilip verilmediği hakkında ki görüşleriniz nelerdir?
6. Öğrencilerin etkili bir kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerine sahip olması için önerileriniz nelerdir?
 7. Sosyal bilgiler dersinde girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirmeye yönelik tercih ettiğiniz etkinlikler ve yaptığınız uygulamalar nelerdir?
 8. Kendinizi kariyer bilincine sahip girişimci bir birey olarak değerlendirebilir misiniz? Sizin sahip olduğunuz bu özellikler öğrencilerinizde geliştirmek istediğiniz kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerini etkiler mi?
 9. Bir sosyal bilgiler dersi öğretmeninin girişimcilik özelliğine ve kariyer bilincine sahip olması, öğrencilerin bu becerileri edinmesinde etkili midir?
 10. Öğrencilerinizin kariyer bilinci ve girişimcilik becerilerini kazanıp kazanmadığını nasıl belirliyorsunuz örneklerle açıkla mısınız?
 11. Bu becerilerin kazandırılmasında öğretmenlere düşen görev ve sorumluluklar nelerdir?
 12. Kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında ne tür problemlerle karşılaşıyorsunuz? Bu problemlere yönelik olarak çözüm önerileriniz nelerdir?

EK 2. Öğrenci Görüşme Formu

Araştırma Sorusu

Sosyal bilgiler programında yer alan girişimcilik ve kariyer bilinci geliştirme kazanımlarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri nelerdir?

GİRİŞ

Merhaba, ismim Emrah Çelik, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi yüksek lisans öğrencisiyim. Sosyal Bilgiler dersinde kariyer bilinci geliştirme ve girişimcilik becerilerine ilişkin bir araştırma yapmaktayım. Bu konuda sizin görüşlerinizin önemli olduğunu düşünüyorum. Görüşme sürecinde söyleyeceğiniz her şey gizlidir. Elde edilen bilgiler, araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Görüştüğüm bireylerin isimleri kesinlikle araştırma raporuna yazılmayacaktır. Başlamadan önce, söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru varsa lütfen sorun. Eğer sizin için bir sakıncası yoksa görüşme esnasında ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Bu söylediklerinizi daha ayrıntılı tutmamı ve zamanı etkili biçimde kullanmamı sağlayacaktır. Bana zaman ayırdığınız için teşekkür ederim. İzin verirseniz başlamak istiyorum.

Görüşme Soruları

1. Kariyer, girişimcilik, meslek ve kariyer bilinci kavramları hakkında neler söyleyebilirsiniz?
2. Kariyer bilincine sahip girişimci bir bireyin sahip olması gereken özellikler nelerdir?
3. Meslek belirlemenin girişimcilik ile ilişkisini nasıl yorumlarsınız?
4. Kendinizi değerlendirecek olursan, kariyer bilincine ve girişimci birey özelliklerine sahip olup olmamanla ilgili düşüncelerin nelerdir?
5. Kariyer hedeflerinizin oluşmasında ve girişimci yönünüzün gelişmesinde etkili olan unsurlar hakkında bilgi verebilir misiniz?
6. Gördüğünüz dersler içerisinde girişimcilik ve kariyer bilinci becerilerinin gelişmesinde hangi derslerin etkili olduğuna ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
7. Sosyal bilgiler dersinin meslek tercihlerinize ve girişimci yönünüze etkisi hakkında düşünceleriniz nelerdir?
8. Sosyal bilgiler dersinde kariyer bilinci ve girişimcilikle ilgili yapılan uygulamalar hakkında bilgi verebilir misiniz?

9. Sosyal bilgiler kitabı yeterli mi?
10. Kariyer bilinci ve girişimcilik yönlerinin gelişmesinde size ne tür uygulamalar yapılırsa bu becerileri kazanma noktasında daha faydalı olabilir. Neler önerebilirsiniz?

Ek 3: İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Formu

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235/605.01/8360052
Konu: Uygulama ve Araştırma İzni

06.06.2017

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: a) 26/05/2017 tarihli ve 1700153460 sayılı yazınız,
b) 30/05/2017 tarihli ve 1517 sayılı yazınız.

İlgi yazılar gereği, yazımız ekindeki araştırmacıların, ilimiz okullarında araştırma yapma talepleri; Bakanlığımızın, 07/03/2012 tarihli ve 3616 (2012/13) sayılı Genelgesi çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmaların, ekte isimleri belirtilen okullarda, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde ve komisyon kararında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak yapılmasına ilişkin, 02.06.2017 tarihli ve 8158730 sayılı Valilik Onayı yazısı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Turan BAĞAÇLI
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

Ek: Valilik Onayı ve Ekleri (7 Sayfa)

Dağıtım:
Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Bayburt Üniversitesi Rektörlüğüne
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: <http://erzurum.meb.gov.tr>
e-posta: stratejigelistirme25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: AR-GE Birimi
Tel: (0 442) 234 4800-179
Faks: (0 442) 235 1032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1b29-9774-3101-804c-e5c1 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Doğum Tarihi: 15.09.1989
Doğum Yeri : Erzurum
Uyruğu : T.C
Medeni hali : Evli
E-Posta : celikemrah025@gmail.com

Eğitim Durumu

2008-2012 : 19 Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
2015-2016 : Amasya Üniversitesi
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Eğitimi
2016-2019 : Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Yüksek Lisans Eğitimi